

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΤΜΗΜΑΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ, ΣΛΑΒΙΚΩΝ, ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ

ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

Διπλωματική Εργασία

«Το οργανωμένο έγκλημα στα Βαλκάνια και συνέπειες για την ελληνική ασφάλεια και εξωτερική πολιτική»

ΤΟΥ

Κωνσταντίνου Νταϊφώτη

Επιβλέπων Καθηγητής: Ιωάννης Αρμακόλας

Αθήνα, Νοέμβριος 2019

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

«Δηλώνω υπευθύνως ότι, όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία, τα απέκτησα, τα επεξεργάσθηκα και τα παρουσιάζω, σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου»

Κωνσταντίνος Νταϊφώτης

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το οργανωμένο έγκλημα αποτελεί μια έννοια που είναι δύσκολο να οριστεί ακόμα και από τους πιο έγκριτους νομικούς. Σύμφωνα με τον δικαστή του Ανωτάτου Δικαστηρίου των Ηνωμένων Πολιτειών, Potter Stewart, δεν μπορούμε να δώσουμε την ακριβή περιγραφή του οργανωμένου εγκλήματος, ωστόσο μπορεί να αναγνωριστεί όταν αυτό κάνει την εμφάνισή του (Gurta, 1984). Γενικότερα, έχει γίνει αποδεκτό από τους ερευνητές ότι το οργανωμένο έγκλημα έχει ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά, όπως την οργανωμένη ιεραρχία, τη χρήση βίας και απειλών, το συστηματικό κέρδος μέσω του εγκλήματος κ.α. Επιπλέον, το οργανωμένο έγκλημα εμφανίζεται σε όλες τις σύγχρονες κοινωνίες, ανεξάρτητα από την οικονομική κατάσταση των μελών της και το βαθμό ανάπτυξής της. Η παρούσα εργασία εξετάζει το φαινόμενο του οργανωμένου εγκλήματος στο χώρο των Βαλκανίων, μια περιοχή με μεγάλες ιδιαιτερότητες και μακροχρόνια ιστορία στην παραβατικότητα. Επιπλέον, εξετάζει πως το οργανωμένο έγκλημα στο χώρο των Βαλκανίων επηρεάζει την εγκληματικότητα στην Ελλάδα και αποτελεί μια μόνιμη απειλή τόσο για την ασφάλεια όσο και για την εξωτερική πολιτική της χώρας.

Λέξεις Κλειδιά: Οργανωμένο Έγκλημα, Βαλκάνια, Ελλάδα, Ασφάλεια

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ABSTRACT

Organized crime is a concept that is difficult to define even by the most reputable lawyers. According to the judge of the United States Supreme Court, Potter Stewart, we cannot give an accurate description of organized crime, however it can be recognized when it does (Gupta, 1984). More generally, it has been accepted by researchers that organized crime has certain common characteristics, such as organized hierarchy, the use of violence and threats, systematic gain through crime, and more. In addition, organized crime occurs in all modern societies, regardless of the financial status of its members and the extent of its development. The present paper looks at the phenomenon of organized crime in the Balkans, an area with great peculiarities and a long history of delinquency. In addition, it examines how organized crime in the Balkans affects crime in Greece and poses a permanent threat to both the country's security and foreign policy.

Keywords: Organized Crime, Balkans, Greece, Security

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

Περιεχόμενα

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
1.1. ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΝΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ	3
1.2. ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ	5
1.3. ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΝΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ	7
1.4. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΝΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ.....	8
1.5. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΟΡΓΑΝΩΝΕΝΩΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΩΝ	12
1.5.1. ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ	12
1.6. ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ.....	14
1.7. ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ	15
2. ΤΟ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ	19
2.1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΙΤΙΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ	22
2.2. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ..	27
2.3. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ	34
3. Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	39
3.1. ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ.....	39
3.2. Η ΑΠΕΙΛΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	44
3.3. Η ΑΠΕΙΛΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	46
3.4. ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.	47
3.4.1. ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ	48
3.4.2. ΕΜΠΟΡΙΑ ΑΝΘΡΩΠΩΝ	55
3.4.3. ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ ΟΥΣΙΩΝ	58
3.4.3.1.Κάνναβη.....	58

3.4.3.2. Ηρωίνη	61
3.4.3.3. Κοκαΐνη	64
3.4.4. ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΟΠΛΩΝ	65
3.4.5. ΛΑΘΡΕΜΠΟΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	65
3.4.6. ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ	68
3.4.7. ΠΛΑΣΤΟΓΡΑΦΙΑ	69
4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	71
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	74

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και συγκεκριμένα η περιοχή των Βαλκανίων αποτελεί μια ιδιαίτερη περιοχή, όπου συνυπάρχουν ποικίλες εθνότητες, θρησκείες και πολιτισμοί. Αποτελεί μια περιοχή με μακρά ιστορία που περιλαμβάνει πλήθος πολέμων, αλλαγών συνόρων, μετακινήσεων πληθυσμών και κατοχής ξένων κατακτητών. Ο ζυγός της οθωμανικής αυτοκρατορίας σμίλευσε επί αιώνες τον χαρακτήρα αυτών των λαών, δημιουργώντας μια ενδόμυχη ροπή προς την παρανομία. Οι δεσμοί των Βαλκανικών κρατών με την παρανομία είναι ισχυροί, ενώ η μετέπειτα επιβολή του κομμουνισμού στα περισσότερα από αυτά τα κράτη μετά τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, αλλά κατά κύριο λόγο τρόπος που εφαρμόστηκε σε πολλά από αυτά, δημιούργησε συνθήκες φτώχειας και πίεσης στο λαό, αλλά και δομές εντός των κρατών που σε πολλές περιπτώσεις συνδέονταν με το έγκλημα. Κατά την πτώση του κομμουνισμού και τη μετάβαση αυτών των χωρών στον καπιταλισμό αυτές οι δομές έγιναν ακόμα πιο ισχυρές, εκμεταλλευόμενες τις ευκαιρίες της επερχόμενης εποχής, χρησιμοποιώντας τους δεσμούς τους με την εξουσία και το συσσωρευμένο χρήμα από τις έως τότε παράνομες δραστηριότητες. Παράλληλα, η γεωπολιτική θέση των Βαλκανίων αποτελεί ένα κομβικό σημείο ένωσης της Ευρώπης με την Ασία και την Αφρική, με αποτέλεσμα τα Βαλκάνια να αποτελούν την πύλη εισόδου ενός πλήθους λαθραίων προϊόντων άλλα και ανθρώπων προς τις πλούσιες αγορές της Κεντρικής και Δυτικής Ευρώπης. Από τη γνωστή με το όνομα «Βαλκανική Οδό», η οποία ελέγχεται από το οργανωμένο έγκλημα διέρχονται μεγάλες ποσότητες ναρκωτικών, λαθραίων τσιγάρων, όπλων άλλα και ανθρώπων, οι οποίοι μπορεί να είναι πρόσφυγες, μετανάστες που προσπαθούν να εισέλθουν με παράνομο τρόπο στην Ευρώπη ή ακόμα και γυναίκες που έχουν πέσει θύματα σωματεμπόρων και μετακινούνται μέσω του λεγόμενου trafficking.

Η Ελλάδα, αν και αποτελεί έναν πυλώνα σταθερότητας στην περιοχή των Βαλκανίων, δεν θα μπορούσε να παραμείνει ανεπηρέαστη από το οργανωμένο έγκλημα που δρα στην περιοχή. Εκτός αυτού, οι πρόσφατες πολεμικές συγκρούσεις στη Συρία, έχουν δημιουργήσει κύματα μεταναστών και προσφύγων, τα οποία εισέρχονται παράνομα στη χώρα μας μέσω της Τουρκίας, αναζητώντας μια καλύτερη τύχη στην Ευρώπη. Οι περισσότεροι από αυτούς όμως, πέφτουν θύματα του οργανωμένου εγκλήματος, πληρώνοντας υπέρογκα ποσά ώστε να

φτάσουν στην Ελλάδα, με τίμημα πολλές φορές ακόμα και την ίδια τους τη ζωή. Όλη αυτή η κατάσταση έχει δημιουργήσει μια ασφυκτική κατάσταση για την Ελλάδα, η οποία εκτός των άλλων αποτελεί σοβαρή απειλή για την εσωτερική της ασφάλεια, επηρεάζοντας ακόμη και την ίδια της την εξωτερική πολιτική.

Σκοπός της παρούσας εργασίας αποτελεί η ανάλυση του οργανωμένου εγκλήματος που δρα στα Βαλκάνια, καθώς και ο τρόπος που αυτό επηρεάζει την εξωτερική πολιτική της Ελλάδας αλλά και την ίδια την ασφάλεια της χώρας. Η εργασία δομείται από τρία βασικά κεφάλαια, όπου το πρώτο αποτελεί μια εισαγωγή στην έννοια του οργανωμένου εγκλήματος, όπου αποσαφηνίζεται η σημασία του όρου, έτσι όπως έχει δοθεί από διάφορους ερευνητές και είναι διαθέσιμο στη διεθνή βιβλιογραφία. Επιπλέον, στο ίδιο κεφάλαιο αποσαφηνίζεται η διαφορά μεταξύ του οργανωμένου εγκλήματος και του οικονομικού εγκλήματος, αναλύονται τα χαρακτηριστικά του οργανωμένου εγκλήματος και των ατόμων που συμμετέχουν σε αυτό, ενώ παρουσιάζονται και τα στοιχεία που το συνδέουν με την τρομοκρατία. Τέλος, αναλύεται η δομή του και ο τρόπος οργάνωσης των ομάδων εγκληματικότητας, ενώ παρουσιάζονται οι διαστάσεις που έχει λάβει παγκοσμίως.

Το δεύτερο κεφάλαιο της εργασίας ασχολείται με το οργανωμένο έγκλημα στο χώρο των Βαλκανίων. Για το σκοπό αυτό παρουσιάζονται τα ιστορικά στοιχεία που οδήγησαν στην καθιέρωση του οργανωμένου εγκλήματος στο χώρο των Βαλκανίων και τα βαθύτερα αίτια εμφάνισής του. Επιπλέον, μέσω της διαθέσιμης βιβλιογραφίας, αναλύονται οι οικονομικές και πολιτικές επιπτώσεις του οργανωμένου εγκλήματος στις χώρες των Βαλκανίων.

Μετά την εκτενή παρουσίαση του τρόπου που με τον οποίο καθιερώθηκε και πλέον δρα το οργανωμένο έγκλημα στα Βαλκάνια, ακολουθεί το τρίτο κεφάλαιο, όπου πραγματεύεται την επίδραση του διασυνοριακού οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα. Αρχικά, παρουσιάζονται οι υπάρχοντες μηχανισμοί πρόληψης κατά του Οργανωμένου Εγκλήματος στα Βαλκάνια, που έχει αναπτύξει η Ελλάδα καθώς και η συνεργασία της με διεθνείς δομές ασφάλειας, για την αποδοτικότερη αντιμετώπισή του. Εν συνεχεία αναλύεται ο τρόπος με τον οποίο το οργανωμένο έγκλημα απειλεί την ασφάλεια και την εξωτερική πολιτική της Ελλάδας. Επιπλέον, παρουσιάζονται τα διαθέσιμα από την Ελληνική Αστυνομία στατιστικά στοιχεία της εγκληματικής δραστηριότητας που σχετίζονται με την παράνομη διακίνηση

μεταναστών, την εμπορία ανθρώπων, την διακίνηση ναρκωτικών ουσιών, όπως κάνναβης, ηρωΐνης και κοκαΐνης άλλα και τη διακίνηση όπλων, το λαθρεμπόριο προϊόντων, των εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας και της πλαστογραφίας. Τέλος, η εργασία κλείνει με το κεφάλαιο των συμπερασμάτων, όπου παρουσιάζονται τα σημαντικότερα ευρήματα της μελέτης.

1.1. ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

Σύμφωνα με τον Potter Stewart, δικαστή του Ανωτάτου Δικαστηρίου των Ηνωμένων Πολιτειών, ο προσδιορισμός της έννοιας του οργανωμένου εγκλήματος αποτελεί ένα πολύπλοκο ζήτημα, καθώς αποτελεί μια έννοια που είναι ποικιλόμορφη με ένα ευρύ φάσμα χαρακτηριστικών. Ωστόσο, σύμφωνα πάντα με τον δικαστή, μπορεί να αναγνωριστεί όταν αυτό κάνει την εμφάνισή του (Gupta, 1984). Στη διεθνή βιβλιογραφία υπάρχει ένας πλουραλισμός του καθορισμού της συγκεκριμένης έννοιας. Συνθέτοντας όλες τις έρευνες των περασμένων 50 ετών, είναι δυνατόν να καταλήξουμε σε έναν συναινετικό ορισμό του οργανωμένου εγκλήματος (Finckenaue, 2005). Μια ανάλυση από τον εγκληματολόγο Frank Hagan προσπάθησε να βγάλει κοινά στοιχεία των διαφόρων περιγραφών του οργανωμένου εγκλήματος. Αφού ανακάλυψε ότι πολλές βιβλιογραφικές αναφορές απέτυχαν να δώσουν σαφείς ορισμούς για το οργανωμένο έγκλημα, διαπίστωσε την ύπαρξη αξιόπιστων ορισμών που είχαν διατυπωθεί από 13 διαφορετικούς συγγραφείς σε βιβλία και κυβερνητικές εκθέσεις σχετικές με το οργανωμένο έγκλημα που γράφτηκαν τα προηγούμενα 15 χρόνια (Hagan, 1983).

Αποτελεί γεγονός ότι υπάρχει μια αναδυόμενη συναίνεση για το τι πραγματικά συνιστά το οργανωμένο έγκλημα, ωστόσο υπάρχουν 11 διαφορετικές πτυχές του οργανωμένου εγκλήματος, οι οποίες έχουν συμπεριληφθεί στους ορισμούς διαφόρων συγγραφέων με διαφορετικά επίπεδα συχνότητας, δημιουργώντας δυσκολίες στον καθορισμό ενός συναινετικού ορισμού (Finckenaue, 2005). Ο Πίνακας 1 συνοψίζει αυτά τα 11 χαρακτηριστικά σε συνδυασμό με το πλήθος των συγγραφέων που τους έχουν συμπεριλάβει στον ορισμό τους (Albanese, 2014).

Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 1, υπάρχει μεγάλη συναίνεση στη βιβλιογραφία σχετικά με το γεγονός ότι το οργανωμένο έγκλημα λειτουργεί ως μια

συνεχής επιχείρηση που εργάζεται ορθολογικά για την αποκόμιση κέρδους μέσω παράνομων δραστηριοτήτων και διασφαλίζει την ύπαρξή του μέσω της χρήσης απειλών ή βίας και μέσω της διαφθοράς δημόσιων υπαλλήλων /λειτουργών ώστε να διατηρήσουν ένα βαθμό ασυλίας από την επιβολή του νόμου. Φαίνεται επίσης ότι υπάρχει κάποια συναίνεση ότι το οργανωμένο έγκλημα τείνει να περιορίζεται στα παράνομα αγαθά και τις υπηρεσίες που βρίσκονται σε μεγάλη δημόσια ζήτηση μέσω του μονοπωλιακού ελέγχου μιας παράνομης αγοράς (Albanese, 2014).

Πίνακας 1.Ορισμοί του οργανωμένου εγκλήματος στη διεθνή βιβλιογραφία (Albanese, 2014).

Χαρακτηριστικά	Πλήθος Συγγραφέων
Οργανωμένη ιεραρχία	16
Συστηματικό κέρδος μέσω του εγκλήματος	13
Χρήση βίας ή απειλής	12
Διαφθορά δημοσίων υπαλλήλων για τη διατήρηση της ασυλίας	11
Δημόσια ζήτηση υπηρεσιών	7
Μονοπώλιο σε συγκεκριμένη αγορά	6
Προνομιακή ιδιότητα μέλους	4
Μη ιδεολογική εξειδίκευση	3
Κώδικας μυστικότητας	3
Εκτεταμένος Σχεδιασμός Παράνομων Ενεργειών	2

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 1 υπάρχει πολύ λιγότερη συναίνεση σχετικά με το οργανωμένο έγκλημα και την προνομιακή ιδιότητα των μελών, τους ιδεολογικούς ή πολιτικούς λόγους πίσω από τις δραστηριότητές τους, την απαιτούμενη εξειδίκευση στον σχεδιασμό ή την εκτέλεση συγκεκριμένων δραστηριοτήτων ή τη λειτουργία κάτω από έναν κώδικα μυστικότητας (Albanese, 2014). Ως εκ τούτου, φαίνεται ότι ο ορισμός του οργανωμένου εγκλήματος, βασισμένος στη συναίνεση των συγγραφέων κατά τα τελευταία 50 χρόνια, έχει ως εξής:

Το οργανωμένο έγκλημα είναι μια συνεχιζόμενη εγκληματική επιχείρηση που εργάζεται ορθολογικά για να επωφεληθεί από παράνομες δραστηριότητες που

συχνά βρίσκονται σε μεγάλη δημόσια ζήτηση. Η συνεχιζόμενη ύπαρξή της διατηρείται με τη χρήση βίας, απειλών, μονοπωλιακού ελέγχου ή /και τη διαφθορά δημόσιων αξιωματούχων.

1.2. ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ&ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

Υπάρχουν ορισμένοι παράγοντες που προκαλούν σύγχυση και οι οποίοι πρέπει να διασαφηνιστούν. Αυτοί οι παράγοντες σχετίζονται με τον τρόπο αξιολόγησης διάφορων παράνομων ενεργειών ως έναν τύπο οργανωμένου εγκλήματος, όπως αυτών μιας νόμιμης εταιρείας που συλλέγει τοξικά απόβλητα, αλλά χωρίζει κάποια από αυτά παρανόμως ή της πώλησης ναρκωτικών ουσιών από μία συμμορία μοτοσικλετιστών ή της παράνομης παροχής σεξουαλικών υπηρεσιών έναντι αμοιβής από ένα εξουσιοδοτημένο ινστιτούτο μασάζ. Όπως έχει αναγνωριστεί από πολλούς ερευνητές, ίσως το οργανωμένο έγκλημα δεν υπάρχει ως ιδανικός τύπος, αλλά ως "βαθμός" εγκληματικής δραστηριότητας ή ως σημείο στο "φάσμα της νομιμότητας" (Smith, 1980). Δεδομένου ότι το προϊόν είναι το ίδιο, το σημείο στο οποίο πρέπει να δοθεί έμφαση είναι ότι το οργανωμένο έγκλημα είναι στην πραγματικότητα ένα είδος διάφορων κατηγοριών οργανωμένης εγκληματικής συμπεριφοράς, τα οποία ονομάζονται «οργανωτικά», «εταιρικά», «πολιτικά» ή «οικονομικά» εγκλήματα (Albanese, 2000).

Τα εταιρικά εγκλήματα κατά τη διάρκεια λειτουργίας της επιχείρησής ή τα πολιτικά εγκλήματα κυβερνητικών υπηρεσιών μπορούν επίσης να θεωρηθούν ως μέρος του οργανωμένου εγκλήματος. Για παράδειγμα, η επίσημη παράβαση από κυβερνητικό αξιωματούχο, η παρεμπόδιση της δικαιοσύνης και η δωροδοκία αποτελούν όλα τα είδη μίας οργανωμένης εγκληματικής συμπεριφοράς. Στο βαθμό που πληρούν τις προϋποθέσεις του ορισμού που δόθηκε προηγουμένως, αποτελούν μέρος του οργανωμένου εγκλήματος. Όπως αναγνώρισε η Εθνική Συμβουλευτική Επιτροπή για τα Πρότυπα και τους Στόχους της Ποινικής Δικαιοσύνης των Η.Π.Α., υπάρχουν περισσότερες ομοιότητες από τις διαφορές μεταξύ των οργανωμένων και των αποκαλούμενων οικονομικών εγκλημάτων (Albanese, 1995).

Ως εκ τούτου, πέραν του συμβατικού στοιχείου κλοπής, στους δράστες του οργανωμένου εγκλήματος μπορούν να συμπεριληφθούν τα διεφθαρμένα στελέχη

επιχειρήσεων, μέλη επαγγελματιών, δημόσιοι υπάλληλοι ή μέλη οποιασδήποτε άλλης επαγγελματικής ομάδας (Albanese, 2000). Υπάρχουν ορισμένες σημαντικές διαφορές μεταξύ του οργανωμένου εγκλήματος και του οικονομικού εγκλήματος. Ίσως η πιο σημαντική διάκριση αποτελεί το γεγονός ότι τα οικονομικά εγκλήματα γενικά συντελούνται κατά τη διάρκεια νόμιμων επιχειρηματικών ή κυβερνητικών υποθέσεων. Ως εκ τούτου, το οικονομικό έγκλημα εμφανίζεται ως μια εγκληματική δραστηριότητα που αποτελεί απόκλιση από τη νόμιμη επιχειρηματική δραστηριότητα. Ωστόσο, το οργανωμένο έγκλημα, όπως ορίστηκε νωρίτερα, εμφανίζεται ως εγκληματική δραστηριότητα, μιας συνεχιζόμενης εγκληματικής επιχείρησης που εξορισμού της υπάρχει για να ωφεληθεί κυρίως από τη δραστηριότητα αυτή (Albanese, 1995).

Είναι σημαντικό να διασαφηνιστεί το γεγονός ότι το οργανωμένο έγκλημα δεν περιορίζεται στις δραστηριότητες των εγκληματικών συνδικάτων. Οι Pontell και Calavita, στη μελέτη τους για τα σκάνδαλα δανεισμού της δεκαετίας του '80, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι αν διατηρηθεί ο όρος "οργανωμένο έγκλημα" για τις συνεχιζόμενες συνωμοσίες που περιλαμβάνουν τη διαφθορά κυβερνητικών αξιωματούχων, τότε μεγάλο μέρος του σκανδάλου για τις αποταμιεύσεις και τα δάνεια αφορούσε το οργανωμένο έγκλημα (Pontell & Calavita, 1993). Σε συνεντεύξεις με το Ομοσπονδιακό Γραφείο Διερεύνησης, τις Μυστικές Υπηρεσίες και τους ρυθμιστικούς οργανισμούς, ανακάλυψαν μία επαναλαμβανόμενη συνωμοσία μεταξύ αξιωματούχων δημόσιων οικονομικών υπηρεσιών, εμπιστευματοδόχων, λογιστών, δικηγόρων και κατασκευαστών ακινήτων. Η σύγκριση αυτών των διεφθαρμένων σχέσεων αυτής της μορφής με τις αντίστοιχες παραδοσιακές σχέσεις του οργανωμένου εγκλήματος, παρουσιάζουν περισσότερες ομοιότητες παρά διαφορές. Ομοίως, μια έρευνα στον Καναδά διαπίστωσε ότι οι οργανωμένες εγκληματικές ομάδες εμπλέκονταν σε τυπικές υποθέσεις οικονομικών εγκλημάτων, που χρησιμοποιούσαν ψεύτικους αγοραστής, διεφθαρμένους μεσίτες και ελεγκτές για τη διεξαγωγή της παράνομης δραστηριότητας. Παραδείγματα όπως αυτά δείχνουν τον πραγματικό βαθμό ύπαρξης των εγκλημάτων που διαπράττονται από εταιρείες, πολιτικούς και κυβερνητικές υπηρεσίες, τα οποία είναι εξίσου σοβαρά και επιβλαβή με τα αντίστοιχα εγκλήματα του οργανωμένου εγκλήματος, που μερικές φορές αλληλεπικαλύπτονται μεταξύ τους (Albanese, 1995).

1.3. ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ

Οι τρομοκρατικές επιθέσεις στις Ηνωμένες Πολιτείες κατά τη διάρκεια των τελευταίων 20 ετών επέστησαν την προσοχή σε πιθανούς δεσμούς μεταξύ τρομοκρατίας και οργανωμένου εγκλήματος. Οι βομβαρδισμοί του Παγκόσμιου Κέντρου Εμπορίου το 1993, η έκρηξη στο ομοσπονδιακό κτίριο στην Οκλαχόμα το 1995 και οι τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου του 2001 στο Παγκόσμιο Κέντρο Εμπορίου και το Πεντάγωνο ενίσχυσαν τις υποψίες για τη σύνδεση της τρομοκρατίας με το οργανωμένο έγκλημα, καθώς αυτό το σκεπτικό δικαιολογεί σε μεγάλο βαθμό την ύπαρξη κεφαλαίων για την ανάπτυξη και υποστήριξη τρομοκρατικών ενεργειών τέτοιου μεγέθους (Dishman, 2005). Επιπλέον, ενισχύθηκαν οι υποψίες για την ύπαρξη διεθνών δεσμών μεταξύ τρομοκρατίας εσωτερικής τρομοκρατίας και οργανωμένου εγκλήματος. Τα παραπάνω ζητήματα δείχνουν τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ τρομοκρατίας και οργανωμένου εγκλήματος.

Η τρομοκρατία περιλαμβάνει εγκλήματα που αποσκοπούν στο να εκφοβίσουν ή να εξαναγκάσουν πολίτες ή μια κυβέρνηση προκειμένου να επιτύχουν πολιτικούς ή κοινωνικούς στόχους. Στις περιπτώσεις τρομοκρατίας περιλαμβάνεται η λήψη ομήρων, προκειμένου να εξασφαλιστεί η ελευθερία για άτομα που θεωρούνται αδίκως φυλακισμένα ή πράξεις βίας που συντελούνται με κριτήριο την εκδίκηση για τις αντιληπτές αδικίες του παρελθόντος (Hutchinson & O'malley, 2007).

Σε κάθε περίπτωση, μια πράξη τρομοκρατίας έχει έναν πολιτικό στόχο, σε αντίθεση με το κίνητρο κέρδους που βρίσκεται πίσω από το οργανωμένο έγκλημα. Το οργανωμένο έγκλημα μπορεί να περιλαμβάνει τη βία, τον εξαναγκασμό, τους πολίτες και τις κυβερνήσεις, αλλά ο πρωταρχικός στόχος του οργανωμένου εγκλήματος είναι το κέρδος ή η διαφθορά η οποία απαιτείται για τη διατήρηση μιας παράνομης επιχείρησης χωρίς κρατική παρέμβαση (Dishman, 2005).

Όταν οι τρομοκρατικές οργανώσεις χρησιμοποιούν τη δραστηριότητα του οργανωμένου εγκλήματος για να χρηματοδοτήσουν τους πολιτικούς τους στόχους, τότε εκ των πραγμάτων διασταυρώνονται οι δρόμοι της τρομοκρατίας με αυτούς του οργανωμένου εγκλήματος. Σε μια επιχείρηση της αστυνομίας, η οποία έλαβε χώρα στη Σάρλοτ της Βόρειας Καρολίνας, μετά την καταγγελία σχετικά με την παραβίαση

του μεταναστευτικού νόμου, της νομοθεσίας για οπλοκατοχή, ξέπλυμα χρημάτων και παράνομης διακίνησης τσιγάρων κατά παράβαση των φορολογικών νόμων, υπήρξε επιδρομή σε 18 σπίτια και επιχειρήσεις, με αποτέλεσμα τη σύλληψη 22 ατόμων. Στη συνέχεια των ερευνών, διαπιστώθηκε ότι αρκετοί από τους υπόπτους συνδέονταν με τη Χεζμπολάχ, την τρομοκρατική οργάνωση της Μέσης Ανατολής (Albanese, 2014). Αυτό δείχνει τον τρόπο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί το οργανωμένο έγκλημα από τις τρομοκρατικές ομάδες για να υποστηρίξουν τους ευρύτερους πολιτικούς τους στόχους.

1.4. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

Κατά την εξέταση των περιγραφών και των ορισμών του οργανωμένου εγκλήματος σε διάφορους ποινικούς κώδικες και μελέτες περιπτώσεων, εμφανίζονται τρεις κύριες κατηγορίες παράνομης συμπεριφοράς. Αυτές οι κατηγορίες αντικατοπτρίζουν τα ακριβή εγκλήματα που υπονοούνται όταν μιλάμε για δραστηριότητες οργανωμένου εγκλήματος. Οι τρεις κατηγορίες περιλαμβάνουν την παροχή παράνομων υπηρεσιών, την παροχή παράνομων αγαθών και τη διείσδυση νόμιμων επιχειρήσεων ή κυβερνήσεων σε παράνομες δραστηριότητες. Σε καθεμία από αυτές τις κατηγορίες υπάρχουν πιο συγκεκριμένα εγκλήματα, τα οποία συχνά απασχολούν το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης (Albanese, 2014).

Η παροχή παράνομων υπηρεσιών συνεπάγεται σε μια προσπάθεια να ικανοποιηθεί η δημόσια ζήτηση χρημάτων, σεξ και τυχερών παιχνιδιών που η νόμιμη κοινωνία δεν εκπληρώνει. Τα συγκεκριμένα εγκλήματα που εμπλέκονται συχνότερα περιλαμβάνουν δανειοδοτήσεις, πορνεία και τυχερά παιχνίδια. Η τοκογλυφία, αποτελεί το δανεισμό χρημάτων σε ιδιώτες με επιτόκιο μεγαλύτερο από το επιτρεπόμενο από το νόμο. Η οργανωμένη πορνεία προσφέρει σεξ με αμοιβή σε συστηματική βάση (Lyman & Potter, 1997). Τα τυχερά παιχνίδια αποτελούνται από τυχερά παιχνίδια που δεν έχουν εγκριθεί από το κράτος. Κάθε ένα από αυτά τα εγκλήματα συντελείται ως μια συνεχής επιχείρηση λόγω της αποτυχίας ενός σημαντικού μέρους του κοινού να αποκτήσει πρόσβαση σε χρήματα, σεξ ή τζόγο με νόμιμο τρόπο, όπως μέσω τραπεζικών δανείων, γάμων ή κρατικών λαχειοφόρων αγορών (Lyman & Potter, 1997).

Η παροχή παράνομων αγαθών αποτελεί μια κατηγορία οργανωμένου εγκλήματος που προσφέρει συγκεκριμένα προϊόντα που επιθυμεί ένα τμήμα του κοινού, αλλά δεν μπορεί να λάβει μέσω νόμιμων καναλιών. Η πώληση και η διανομή ναρκωτικών, η κλεπταποδοχή και η διανομή κλεμμένων περιουσιακών στοιχείων αποτελούν παραδείγματα συγκεκριμένων εγκλημάτων στην κατηγορία αυτή (Albanese, 2014). Υπάρχει μεγάλη ζήτηση για ναρκωτικά, όπως η μαριχουάνα, η κοκαΐνη, η μεθαμφεταμίνη και η ηρωίνη, τα οποία είτε κατέχονται είτε διακινούνται παρανόμως εκτός από τις περιπτώσεις θέσπισης πολύ αυστηρών κανονισμών που επιβάλλονται από διάφορες κυβερνήσεις. Ωστόσο, ακόμα και στις περιπτώσεις της νόμιμης χρήσης από διάφορες κυβερνήσεις, δεν έχει παρατηρηθεί μείωση στη ζήτηση για τα ναρκωτικά και ως εκ τούτου, κάποιοι προσπαθούν να τα αποκτήσουν παράνομα. Με παρόμοιο τρόπο, ένα σημαντικό τμήμα της κοινωνίας επιθυμεί να αγοράσει νόμιμα προϊόντα στη χαμηλότερη δυνατή τιμή, ανεξάρτητα από τον τόπο όπου ο πωλητής τους τα έχει αρχικά προμηθευτεί. Λόγω αυτής της απαίτησης, εμφανίζονται οργανωμένοι εγκληματίες που πωλούν κλεμμένα εμπορεύματα σε χαμηλότερες τιμές, σε πελάτες που δεν τους ενδιαφέρει η προέλευσή τους, αλλά η τελική τιμή του προϊόντος. Αυτή η κλεμμένη ιδιοκτησία μπορεί περιλαμβάνει αυτοκίνητα, όπλα, κοσμήματα, στερεοφωνικό εξοπλισμό, κινητά τηλέφωνα, λογισμικό ή οποιοδήποτε άλλο προϊόν για το οποίο υπάρχει μεγάλη ζήτηση (Albanese, 2014).

Η τρίτη κατηγορία οργανωμένου εγκλήματος είναι η διείσδυση νόμιμων επιχειρήσεων ή κυβέρνησης σε παράνομες ενέργειες. Οι εκβιαστικές ενέργειες και ο εκφοβισμός αποτελούν τα κύρια μέσα αυτής της κατηγορίας εγκλήματος. Η εκβιαστική εργασία συνεπάγεται τη χρήση βίας ή απειλών είτε για τον εξαναγκασμό ενός ατόμου στο να εργαστεί, με σκοπό την απόκτηση κερδών από την εργασία του, είτε τον εκβιασμό για την προστασία μίας επιχείρησης έναντι χρηματικής αμοιβής, με την ύπαρξη αντιποίνων σε περίπτωση μη συμμόρφωσης του εκβιαζομένου. Αυτό συχνά συνεπάγεται την απειλή για τους εργοδότες ή τους εργαζόμενους ότι εάν δεν καταβληθούν τα απαιτούμενα χρήματα, δεν θα υπάρξει δουλειά για τους εργαζόμενους ή ότι θα υπάρξουν βιαιότητες, απεργίες ή/και βανδαλισμοί στις εταιρείες των εργοδοτών. Με παρόμοιο τρόπο, σε ορισμένες περιοχές χρησιμοποιείται ο εκφοβισμός των νόμιμων ιδιοκτητών μίας επιχείρησης με βασικό σκοπό την πώλησή της ή την εκμετάλλευση της από τρίτους (Lyman & Potter, 1997).

Η παροχή παράνομων αγαθών και η παροχή παράνομων υπηρεσιών διακρίνεται σαφέστερα από τη διείσδυση νόμιμων επιχειρήσεων με συναινετικό χαρακτήρα και από την έλλειψη εγγενούς βίας. Τα στοιχεία του οργανωμένου εγκλήματος που προσφέρουν παράνομα στοιχήματα, δανεισμό ή ναρκωτικά βασίζονται στην υπάρχουσα ζήτηση από το κοινό για να κερδίσουν χρήματα. Επειδή βασίζονται επίσης σε μεγάλο βαθμό στην απόκριση του κοινού, επιθυμούν την επιτυχία της παράνομης συναλλαγής για να εξασφαλίσουν μελλοντικά στοιχήματα, δάνεια και παράνομες πωλήσεις. Είναι πολύ ασυνήθιστο για τις εγκληματικές οργανώσεις να προσφύγουν σε τέτοιου είδους παράνομες δραστηριότητες, χωρίς την εξασφάλιση της απαιτούμενης ζήτησης. Αντίθετα, τα μέλη του κοινού που ενδιαφέρονται για παράνομα αγαθά και υπηρεσίες, είναι αυτά που αναζητούν τις παράνομες ευκαιρίες (Lyman & Potter, 1997).

Η βία δεν διαδραματίζει εγγενή ρόλο στις ίδιες τις δραστηριότητες, αν και τα επισφαλή δάνεια δεν μπορούν να εισπραχθούν μέσω των δικαστηρίων, όπως και για δάνεια και πωλήσεις στη νόμιμη αγορά. Ως εκ τούτου, η βία ή οι απειλές εμφανίζονται όταν ένα συμβαλλόμενο μέρος της συναλλαγής αισθάνεται ότι έχει εξαπατηθεί και δεν υπάρχει καμία εναλλακτική λύση για την επίλυση της διαφοράς. Η βία μπορεί επίσης να εμφανιστεί σε μια προσπάθεια ελέγχου ή μονοπωλίου μιας παράνομης αγοράς. Εάν μία εγκληματική οργάνωση επιθυμεί να δραστηριοποιηθεί σε μία συγκεκριμένη περιοχή, μπορεί να απειλήσει ή να εκφοβίσει τους παράνομους ανταγωνιστές της (Albanese, 2014). Για μια ακόμη φορά, οι απειλές αυτές χρησιμοποιούνται ως μηχανισμός επιβολής και όχι ως εγγενές μέρος της παράνομης παράδοσης αγαθών και υπηρεσιών.

Η διείσδυση μίας νόμιμης επιχείρησης ή κυβέρνησης είναι πιο επιθετική από την παροχή παράνομων αγαθών και υπηρεσιών. Σε αυτή την περίπτωση, οι ομάδες οργανωμένου εγκλήματος προσπαθούν να δημιουργήσουν μια απαίτηση για τις υπηρεσίες τους αντί να εκμεταλλευτούν μια υπάρχουσα αγορά όπως στην περίπτωση παράνομων αγαθών και υπηρεσιών (Lyman & Potter, 1997). Οι αιτήσεις για "προστασία" των επιχειρήσεων ή μη εμφάνισης θέσεων εργασίας για την αποφυγή υλικών ζημιών, διακοπών εργασίας, εγκληματικών κινήτρων επιχειρήσεων ή κυβερνητικών στελεχών που κάνουν κατάχρηση της θέσης τους για την εκμετάλλευση της επιχείρησης αποτελούν παραδείγματα του επιθετικού και εκβιαστικού χαρακτήρα της διείσδυσης της νόμιμης επιχείρησης ή κυβέρνησης. Από

νομικής πλευράς, το οργανωμένο έγκλημα χρησιμοποιεί εξαναγκασμό ή εκβιασμό στη διείσδυση νόμιμων επιχειρήσεων, η οποία συνεπάγεται έμμεσες ή ρητές απειλές για την επίτευξη ενός εγκληματικού σκοπού. Ο εξαναγκασμός και η εκβίαση δεν είναι απαραίτητα για την παροχή παράνομων αγαθών ή υπηρεσιών επειδή η ζήτηση υπάρχει ήδη στο κοινό. Ο Πίνακας 1.2 απεικονίζει τις σημαντικές διαφορές μεταξύ δωροδοκίας και εκβιασμού και της σχέσης τους με το οργανωμένο έγκλημα (Holmes, 2008).

Πίνακας 1.2. Διαφορές μεταξύ δωροδοκίας και εκβιασμού (Holmes, 2008).

Εκβιασμός	<ol style="list-style-type: none"> Ένα άτομο αποκτά ιδιοκτησία από άλλο άτομο κατόπιν εξαναγκασμού (π.χ. απειλές για μελλοντικές σωματικές βλάβες, υλικές ζημιές ή έκθεση σε ποινικές κατηγορίες ή δημόσια ταπείνωση). Υπάρχει ένας σαφής δράστης (το άτομο που χρησιμοποιεί εξαναγκασμό) και το θύμα (ο απειλούμενος) που εκφοβίζεται.
Δωροδοκία	<ol style="list-style-type: none"> Ένα πρόσωπο (π.χ. δημόσιος υπάλληλος, μάρτυρας, δικηγόρος) ζητά εθελοντικά ή αποδέχεται οιονδήποτε όφελος σε αντάλλαγμα ότι επηρεάζει μια επίσημη πράξη. Σε αντίθεση με τον εκβιασμό, δεν υπάρχει κανένας εξαναγκασμός, οπότε κανένας άνθρωπος δεν εκφοβίζεται, ενώ και οι δύο εμπλέκονται στην πράξη εκουσίως. Ως εκ τούτου, τόσο ο δωρητής όσο και ο παραλήπτης της δωροδοκίας μπορούν να είναι ένοχοι δωροδοκίας.

Η δωροδοκία αποτελεί χαρακτηριστικό του οργανωμένου εγκλήματος για την προστασία των παράνομων δραστηριοτήτων με την καταβολή ή την παροχή παράνομων ευνοιών στην αστυνομία, τους δικαστές ή άλλους δημόσιους αξιωματούχους. Αντίθετα, ο εκβιασμός χαρακτηρίζει τη διείσδυση νόμιμων επιχειρήσεων όταν το οργανωμένο έγκλημα προσπαθεί να αναγκάσει άτομα ή επιχειρήσεις σε χρηματικές αμοιβές, με τη χρήση βίας και απειλών (Holmes, 2008).

1.5. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΩΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΩΝ

Ορισμένες τυπολογίες του οργανωμένου εγκλήματος προσπαθούν να ταξινομήσουν τις μορφές τους με βάση το ποιος ασχολείται με τη δραστηριότητα παρά με την εξέταση της ίδιας της δραστηριότητας. Για παράδειγμα, είναι συνηθισμένες οι συζητήσεις για παραδοσιακά εγκλήματα που περιλαμβάνουν κατανομές ανά φύλο ή φυλή ή άλλους δημογραφικούς περιγραφικούς δείκτες. Τέτοιες κατηγοριοποιήσεις είναι λιγότερο συνηθισμένες στις περιπτώσεις του οργανωμένου εγκλήματος, καθώς οι εκτιμήσεις της πραγματικής έκτασής του είναι τόσο ασαφείς. Οι τυπολογίες του οργανωμένου εγκλήματος επικεντρώνονται συχνότερα στα εθνικά χαρακτηριστικά και στη φύση της δομής των οργανωμένων εγκληματικών ομάδων.

1.5.1. ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ

Η εθνότητα, δηλαδή η καταγωγή ή η κουλτούρα μιας συγκεκριμένης ομάδας ανθρώπων, είναι ίσως η πιο συνηθισμένη από όλες τις κατηγοριοποιήσεις του οργανωμένου εγκλήματος, αν και μπορεί να είναι η πιο παραπλανητική. Αυτό ισχύει για διάφορους σημαντικούς λόγους:

- Το οργανωμένο έγκλημα διαπράττεται από μια μεγάλη ποικιλία εθνικών ομάδων, καθιστώντας την εθνότητα ως μία κακή ένδειξη της οργανωμένης εγκληματικής δραστηριότητας.
- Τα στοιχεία δείχνουν ότι οι δραστηριότητες του οργανωμένου εγκλήματος συχνά δεν εκτελούνται εντός των ορίων μιας συγκεκριμένης εθνικής ομάδας, καθιστώντας την διεθνοτική.
- Άλλες μεταβλητές, όπως οι συνθήκες της τοπικής αγοράς και οι εγκληματικές δυνατότητες για ορισμένα προϊόντα και υπηρεσίες, μπορεί να είναι καλύτεροι δείκτες του οργανωμένου εγκλήματος παρά της εθνικότητας.

Υπάρχουν όλο και περισσότερες ενδείξεις ότι το οργανωμένο έγκλημα δεν περιορίζεται σε δραστηριότητες μιας μόνο εθνικής ομάδας ή ακόμη και σε μερικές εθνικές ομάδες. Αντίθετα περιλαμβάνει ένα μείγμα από περιλαμβάνει ομάδες που ορίζονται από την άποψη της εθνικής καταγωγής, εκείνες που ορίζονται από τη φύση της δραστηριότητάς τους, εκείνες που ορίζονται από τη γεωγραφική τους προέλευσή, όπως οι συμμορίες των φυλακών. Η μελέτη για αυτή την απροσδόκητη

προσέγγιση για τον ορισμό και την περιγραφή των οργανωμένων εγκληματιών, έχει αναλυθεί ελάχιστα για να βοηθήσει να κατανοηθούν τα αίτια, τα τρέχοντα γεγονότα ή το πώς μπορούν να κατευθύνονται οι πολιτικές σε βάρος του οργανωμένου εγκλήματος.

Υπάρχουν ακόμη και αποδεικτικά στοιχεία, όπως επεσήμαναν ανεξάρτητοι ερευνητές, ότι αυτές οι ομάδες συνεργάστηκαν μεταξύ τους στο παρελθόν και συνέχισαν να το κάνουν και στο παρόν (Block, 1979). Ως εκ τούτου, η εθνότητα δεν είναι ένας πολύ ισχυρός δείκτης για την ύπαρξη του οργανωμένου εγκλήματος λόγω του μεγάλου αριθμού εθνοτικών ομάδων που εμπλέκονται και της μεταξύ τους αλληλεπίδρασης σε εγκληματικές επιχειρήσεις. Τα βιογραφικά χαρακτηριστικά, όπως η κοινωνικότητα ή οι μέθοδοι μεταφοράς, μπορούν να συμβάλουν στην περιγραφή ενός συγκεκριμένου ατόμου ή μιας ομάδας, αλλά δεν είναι ικανά να ερμηνεύσουν τη συμπεριφοράς του ατόμου ή της ομάδας, ειδικότερα σε σύγκριση με άλλα μέλη αυτής της εθνικής ομάδας που δεν εμπλέκονται σε δραστηριότητες οργανωμένου εγκλήματος.

Εκτός από το γεγονός ότι κανένας μεμονωμένος ή πολλαπλός εθνοτικός συνδυασμός δεν αντιπροσωπεύει το οργανωμένο έγκλημα, η εθνότητα έχει επίσης βρεθεί ότι είναι δευτερεύουσα στις τοπικές εγκληματικές δραστηριότητες που δεν ανήκουν στο οργανωμένο έγκλημα. Μια μελέτη για τη διακίνηση κοκαΐνης στις αρχές του 20ού αιώνα στη Νέα Υόρκη από τον ιστορικό Alan Block, έδειξε την ισχυρή συμμετοχή ατόμων με ιρλανδική καταγωγή, αλλά και μία αξιοσημείωτη διεθνοτική συνεργασία μεταξύ των εγκληματιών της Νέας Υόρκης. Μεταξύ των συμμετεχόντων βρέθηκαν 20 άτομα ιταλικής, ελληνικής, ιρλανδικής και αφρικανικής καταγωγής και γενικότερα ανθρώπων που δεν δούλευαν απαραίτητα για τα συμφέροντα της εθνικής ομάδας που ανήκαν. Αντίθετα, διαπιστώθηκε ότι η δραστηριότητα αυτών των εγκληματιών δεν ανήκε σε έναν συγκεκριμένο οργανισμό, αλλά συμμετείχαν σε έναν ιστό μικρών και αποτελεσματικών εγκληματικών οργανώσεων.

Μια ιστορική εξέταση των δικτύων διακίνησης οπίου στην Καλιφόρνια από τον Jeffrey McIlwain κατέληξε στο συμπέρασμα ότι στις συγκεκριμένες δραστηριότητες εμπλέκονταν φορείς με διάφορες εθνοτικές καταβολές. Επιπλέον, μελέτες για τη σύγχρονη διακίνησης ναρκωτικών βρήκαν πολυάριθμες περιπτώσεις

στενής συνεργασίας μεταξύ κουρδικών και τουρκικών ομάδων διακίνησης ναρκωτικών στη Δυτική Ευρώπη (McIlwain, 1998).

Μια εθνογραφική μελέτη της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών από την Patricia Adler στις Νοτιοδυτικές πολιτείες των Η.Π.Α. διαπίστωσε ότι η αγορά είναι σε μεγάλο βαθμό ανταγωνιστική παρά εμφανώς δομημένη. Επιπλέον, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι συμμετέχοντες εντάχθηκαν στην αγορά, διεκπεραιώνοντας τις συμφωνίες τους και μετατοπίστηκαν από έναν τύπο δραστηριότητα σε άλλη, ανταποκρινόμενοι στις απαιτήσεις της αγοράς και όχι λόγω εθνολογικών διαρθρωτικών αλλαγών. Μελέτες του κινεζικού και του ελληνικού οργανωμένου εγκλήματος είχαν παρόμοια αποτελέσματα, δείχνοντας την πρωτοκαθεδρία των ευκαιριών, των δικτύων και της εκάστοτε κατάστασης, παρά των εθνοτικών χαρακτηριστικών (Adler, 1993).

Ομοίως, η μελέτη του Peter Reuterin για τον παράνομο τζόγο και τον παράνομο δανεισμό στη Νέα Υόρκη, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι οικονομικοί λόγοι είναι αυτοί που υπαγορεύουν την είσοδο και την έξοδο εγκληματιών στην οργάνωση. Επιπλέον, βρήκε ότι οι εγκληματικές επιχειρήσεις που μελετούσε σε τρεις περιοχές δεν αποτελούσαν μονοπώλια κατά την κλασική έννοια, αλλά υπόκεινται σε έλεγχο από κάποια εξωτερική οργάνωση (Reuter, 1983). Όπως και άλλες έρευνες οργανωμένων εγκληματικών ομάδων, ο Reuter διαπίστωσε ότι οι τοπικές δυνάμεις της αγοράς διαμόρφωσαν την εγκληματική συμπεριφορά περισσότερο από τα χαρακτηριστικά εθνοτικών δεσμών των εγκληματικών ομάδων.

1.6. ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Ένα συνεχώς αυξανόμενο σύνολο στοιχείων δείχνει ότι οι ομάδες οργανωμένου εγκλήματος σχετίζονται με συγκεκριμένες παράνομες δραστηριότητες και όχι το αντίθετο. Οι αναμενόμενες παράνομες δραστηριότητες, που κάνουν την εμφάνισή τους λόγω της δημόσιας ζήτησης, της τοπικής αγοράς ή άλλων ευκαιριακών παραγόντων, φαίνεται να υπαγορεύουν το τρόπο και το είδος της εγκληματικής ομάδας που θα προκύψει για να αξιοποιήσει τις εν λόγω ευκαιρίες. Πολύ συχνά, μια ομάδα θα προσπαθήσει να δημιουργήσει μια εγκληματική ευκαιρία μέσω εκφοβισμού ή εκβιασμού. Αυτό πιθανότατα οφείλεται στην ανθρώπινη φύση,

καθώς είναι ευκολότερο και απαιτεί λιγότερη ενέργεια η εκμετάλλευση της υπάρχουσας ζήτησης για παράνομο τζόγο, ναρκωτικά ή κλεμμένα περιουσιακά στοιχεία απ' ό,τι η δυναμική κίνηση προς μια προϋπάρχουσα νόμιμη ή παράνομη επιχείρηση για παράνομους σκοπούς .

Λαμβάνοντας υπόψη την εθνογραφική μελέτη του Francis Ianni και της Elizabeth Reuss-Ianni, κατά την οποία ο Francis Ianni συμμετείχε ως παρατηρητής σε μία οργανωμένη εγκληματική ομάδα για δύο χρόνια και έκανε παρατηρήσεις για άλλες δύο εγκληματικές ομάδες, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι αυτές οι ομάδες δεν έχουν καμία δομή εκτός από τη λειτουργία τους (Ianni, 1973). Η πρωτοποριακή μελέτη του Joseph Albinι σχετικά με τις εγκληματικές ομάδες στις Ηνωμένες Πολιτείες και την Ιταλία κατέληξε σε παρόμοιο συμπέρασμα. Αντί να ανήκουν σε μια οργάνωση, όσοι εμπλέκονται στο οργανωμένο έγκλημα ασχολούνται με τις σχέσεις εξάρτησης λόγω της συγκεκριμένης δραστηριότητας που ασκείται τη δεδομένη χρονική στιγμή. Το εγκληματικό συνδικάτο, στην πραγματικότητα αποτελεί ένα σύστημα χαλαρά δομημένων σχέσεων που λειτουργεί κυρίως επειδή κάθε συμμετέχων ενδιαφέρεται να προωθήσει τη δική του ευημερία.

Αυτές οι μελέτες υποδηλώνουν ότι η δομή των οργανωμένων εγκληματικών ομάδων απορρέει από τις δραστηριότητες στις οποίες ασχολούνται και όχι από τις προϋπάρχουσες εθνικές σχέσεις. Σύμφωνα με την κατάθεση του κακοποιού και μετέπειτα πληροφοριοδότη Joseph Valachi, ενώπιων της Γερουσίας των ΗΠΑ κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1960, σχετικά με την εμπειρία του από τη συμμετοχή του σε μια Ιταλό-Αμερικανική εγκληματική ομάδα της Νέας Υόρκης, η λειτουργία των συμμετεχόντων ως οικογένεια συντελούνταν μόνο για λόγους αμοιβαίας προστασίας, ενώ σε κάθε άλλη περίπτωση όλοι λειτουργούσαν αυτόνομα (Albinι, 1971). Ως εκ τούτου, πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στο πώς συγκεκριμένες παράνομες δραστηριότητες δημιουργούν συγκεκριμένους τύπους εγκληματικών οργανώσεων.

1.7. ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

Η πραγματική έκταση του οργανωμένου εγκλήματος είναι άγνωστη. Χαρακτηριστικά οργανωμένα εγκλήματα που σχετίζονται με τη συνωμοσία και τον εκβιασμό δεν καταγράφονται με συστηματικό τρόπο. Άλλα αδικήματα είναι γνωστά

μόνο μέσω των συλλήψεων από την αστυνομία (Albanese, 2014). Η γνώση της υπάρχουσας κατάστασης μέσω των δεδομένων που βασίζονται σε στοιχεία από τις συλλήψεις της αστυνομίας είναι εμφανώς προβληματική, καθώς:

- Πολλά εγκλήματα δεν εντοπίζονται, καθώς δεν αναφέρονται στην αστυνομία και
- Τα ποσοστά σύλληψης αυξάνονται ή μειώνονται ανάλογα με την αστυνομική δραστηριότητα και όχι απαραίτητα με εγκληματική δραστηριότητα.

Λαμβάνοντας υπόψη αυτές τις επιφυλάξεις, το Ομοσπονδιακό Γραφείο Ερευνών των Η.Π.Α, καταγράφει τις συλλήψεις που πραγματοποίησε η αστυνομία σε εθνικό επίπεδο για διάφορα αδικήματα που χαρακτηρίζουν το οργανωμένο έγκλημα (Albanese, 2014). Οι τάσεις στις συλλήψεις αυτές κατά τα τελευταία 38 χρόνια παρουσιάζονται στον Πίνακα 1.3.

Όπως απεικονίζεται στον Πίνακα 1.3, οι συλλήψεις για τρία από τα τέσσερα αδικήματα έχουν αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία 38 χρόνια, ενώ οι συλλήψεις για τυχερά παιχνίδια έχουν μειωθεί δραματικά. Αυτές οι αυξήσεις και μειώσεις μπορούν να αποδοθούν σε δύο πρωταρχικούς παράγοντες:

Πίνακας 1.3: Συλλήψεις για εγκλήματα που σχετίζονται με το οργανωμένο έγκλημα στις Η.Π.Α. (Albanese, 2014).

Αδίκημα	1970	1980	1990	2000	2008	Ποσοστό Αύξησης/Μείωσης μετά από 38 χρόνια (%)
Διακίνηση Ναρκωτικών	65,734	351,955	785,536	1,579,566	1,702,537	2590%
Παράνομος Τζόγος	75,325	37,805	13,357	10,842	9,811	-767,76%
Πορνεία	45,803	67,920	80,888	87,620	75,004	163,75%
Κλεμμένη περιουσία (αγορά, λήψη, κατοχή)	46,427	76,429	119,102	118,641	111,319	239,77%

- Αλλαγή των προτεραιοτήτων επιβολής του νόμου

- Αλλαγή της βάσης του πληθυσμού και του αριθμού των αστυνομικών στις Ηνωμένες Πολιτείες

Τόσο ο πληθυσμός των Ηνωμένων Πολιτειών, όσο και ο αριθμός των αξιωματικών του ομόσπονδου κράτους έχουν αυξηθεί δραματικά τις τελευταίες τέσσερις δεκαετίες. Ως εκ τούτου, θα περίμενε κανείς μια φυσιολογική αύξηση των τιμών απλώς επειδή υπάρχουν περισσότεροι πιθανοί παραβάτες και θύματα εντός του πληθυσμού, καθώς και περισσότερη αστυνομία που τους αναζητά. Κατά παρόμοιο τρόπο, η δημόσια διάθεση έχει μετατοπιστεί κατά τη διάρκεια των τελευταίων τριών δεκαετιών, ιδιαίτερα όσον αφορά τα τυχερά παιχνίδια και τα ναρκωτικά. Τα τυχερά παιχνίδια έχουν νομιμοποιηθεί σε πολλές μορφές σε όλες τις Ηνωμένες Πολιτείες τα τελευταία 38 χρόνια, λόγω της μετατόπισης της αντίληψης του κοινού από το τζόγο ως ενός αντιπαθούς παιχνιδιού μορφής ψυχαγωγίας (Albanese, 1997). Αντίστροφα, τα αναπτυσσόμενα δημόσια φάρμακα αναπτύχθηκαν κατά την ίδια περίοδο. Οι τεράστιες αυξήσεις των ναρκωτικών (26 φορές υψηλότερες σε σχέση με το 1970) έναντι της σημαντικής μείωσης των συλλήψεων που σχετίζονται με τον παράνομο τζόγο (σχεδόν 8 φορές χαμηλότερες κατά την ίδια περίοδο) δείχνουν σαφώς ότι μετατοπίζονται οι προτεραιότητες και οι στάσεις των πολιτών σχετικά με τη σοβαρότητα αυτών των μορφών εγκληματικής συμπεριφοράς.

Είναι πιθανό ότι η επίπτωση αυτών των αδικημάτων έχει αλλάξει κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, αλλά οι στατιστικές συλλήψεων δεν μας επιτρέπουν να γνωρίζουμε κάτι τέτοιο με βεβαιότητα. Το γεγονός ότι η παράνομη σύλληψη και οι εμπορικές συλλήψεις έχουν σχεδόν διπλασιαστεί σε 38 χρόνια και οι συλλήψεις για κλεμμένα περιουσιακά στοιχεία υπερδιπλασιάστηκαν πάνω από το επίπεδο του 1970, υποδηλώνει την ύπαρξη περισσότερης αστυνομίας, μεγαλύτερης προτεραιότητας εκτέλεσης και περισσότερες πραγματικές περιπτώσεις έχουν συνδυαστεί για την παραγωγή αυτών των μεγάλων αυξήσεων στις συλλήψεις (Albanese, 2014).

Ωστόσο, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι όλες οι παραπάνω συλλήψεις σχετικά με τον παράνομο τζόγο, τα ναρκωτικά, την πορνεία ή την κατοχή-λήψη-πώληση κλεμμένων ιδιοκτησιών δεν συνδέονται απαραίτητα με την οργανωμένη εγκληματικότητα. Είναι πιθανό ότι ένας μεγάλος αριθμός από αυτές τις συλλήψεις

αφορούσε άτομα που αθέτησαν παράνομα αγαθά ή έλαβαν μέρος σε παράνομες υπηρεσίες, απουσία οργανωμένων εγκληματικών συνδέσεων. Στις Ηνωμένες Πολιτείες δεν έχουν γίνει προσπάθειες να διαχωριστούν τα εγκλήματα σε εκείνα που ανήκουν στο οργανωμένο έγκλημα και εκείνα που δεν ανήκουν σε κάποια ομάδα οργανωμένων εγκλημάτων. Ωστόσο, άλλες χώρες το έχουν πράξει, όπως το Βέλγιο και η Ουκρανία. Με αυτόν τον τρόπο, αυτά τα κράτη αποκτούν τουλάχιστον μια γενική ένδειξη ατομικών και οργανωμένων εγκλημάτων και μπορούν να εκτιμήσουν το βαθμό στον οποίο εμπλέκονται γνωστές οργανωμένες ομάδες σε συγκεκριμένες εγκληματικές δραστηριότητες.

2. ΤΟ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ

Η περιοχή των Βαλκανίων απεικονίζεται πάντα ως ένας χώρος με πλούσιο πολιτισμικό και θρησκευτικό υπόβαθρο αλλά και ως ένας χώρος εθνοτικών συγκρούσεων. Μετά την πτώση του κομμουνισμού το 1989, έχει βιώσει δραματικές, αν και συχνά, ανεπιθύμητες αλλαγές και όλες οι χώρες αυτής της γεωγραφικής περιοχής έχουν συσσωρευτεί σε ένα στενό γεωπολιτικό πλαίσιο. Παρά τις προσπάθειες της διεθνούς κοινότητας, η περιοχή δεν έχει εξασφαλιστεί και σταθεροποιηθεί πλήρως.

Το Κοσσυφοπέδιο είναι ένα διεθνές προτεκτοράτο με αβέβαιο μέλλον, η Δημοκρατία του Μαυροβουνίου αποτελεί ένα από τα νεότερα κράτη του κόσμου μετά την ίδρυση του 2006. Η Σερβία είναι υποψήφια χώρα προς ένταξη από το 2012 και βρίσκεται σε ένα στάδιο πολιτικών και οικονομικών μεταρρυθμίσεων (Bitzenis, 2016). Η Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας βρίσκεται σε διαδικασία αυτοανακάλυψης, ενώ η Αλβανία αποτελεί μια αμφισβητούμενη δημοκρατία. Η Κροατία αποτελεί το νεότερο μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μετά την ένταξή της το 2013. Όλες οι περιφερειακές χώρες αντιμετωπίζουν μείζονες προκλήσεις - ορισμένες περισσότερο από άλλες - για την εδραίωση του κράτους δικαίου και την αντιμετώπιση των βασικών αιτίων του εγκλήματος. Οι μεγαλύτερες εγκληματικές απειλές είναι η παράνομη μετανάστευση και η εμπορία ναρκωτικών, όπλων και ανθρώπων. Επίσης, η διαφθορά συνδέεται στενά με το οργανωμένο έγκλημα, το οποίο στις πιο σοβαρές περιπτώσεις διαβρώνει το κράτος και επιτρέπει το έγκλημα να γίνει αποδεκτό και να παραμείνει ατιμώρητο (Benedek et al., 2010).

Σε γενικές γραμμές, η δράση του οργανωμένου εγκλήματος χαρακτηρίστηκε ως προϊόν της παγκοσμιοποίησης που ξεκίνησε από τη νέα, μεταψυχροπολεμική εποχή μέσω μιας διασυνοριακής δραστηριότητας. Η πτώση των κομμουνιστικών καθεστώτων προκάλεσε την κατάρρευση των λειτουργιών ελέγχου των κρατών σε ένα περιβάλλον ελεύθερης κυκλοφορίας ανθρώπων, προϊόντων και κεφαλαίων. Ταυτόχρονα, όλη η περιοχή αποτέλεσε γόνιμο έδαφος για τη δράση των δυνάμεων της ανομίας. Οι εγκληματικές ομάδες κατόρθωσαν να υπονομεύσουν τις πολιτικές, κοινωνικές και δικαστικές διαδικασίες, παρεμποδίζοντας τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις και στερώντας τους πολίτες από την προστασία ενός αμερόληπτου κανόνα δικαίου (Mavrikos-Adamou, 2014). Οι εγκληματικές οργανώσεις έχουν

αυξηθεί και δραστηριοποιούνται έντονα στην περιοχή, αποτελώντας τη μεγαλύτερη απειλή για την περιφερειακή σταθερότητα, καθώς, σε μεγάλο βαθμό, η επιβίωση αυτών των ομάδων εξαρτάται από τη συντριβή κάθε προσπάθειας για εισαγωγή διαφάνειας, λογοδοσίας και μετριοπάθειας στα πολιτικά και οικονομικά συστήματα του κράτους (Benedek et al., 2010).

Οποιοσδήποτε ορισμός του οργανωμένου εγκλήματος είναι εγγενώς ατελής ή ασαφής λόγω της προσαρμοστικότητας του οργανωμένου εγκλήματος στην οργάνωση και τη δράση, της συνεχούς μεταμόρφωσης και της εφευρετικότητας στη συμπεριφορά των εγκληματικών ομάδων όσον αφορά τη διάπραξη εγκλημάτων. Ένας γενικός ορισμός του οργανωμένου εγκλήματος είναι το έγκλημα που διαπράττεται από ιεραρχικές δομημένες ομάδες των οποίων η ύπαρξη έχει διαχρονική συνέχεια με συμμετοχή σε πολλαπλές παράνομες δραστηριότητες και οι οποίοι χρησιμοποιούν συστηματική βία και διαφθορά για να διευκολύνουν εγκληματικές δραστηριότητες (Hobolth, 2006). Αυτές οι εγκληματικές οργανώσεις έχουν διαφορετικές ικανότητες να προκαλέσουν οικονομική, σωματική, ψυχολογική και κοινωνική βλάβη. Όσο μεγαλύτερη είναι η ικανότητά τους να βλάψουν, τόσο μεγαλύτερος είναι ο κίνδυνος που θέτουν στην κοινωνία (Benedek et al., 2010).

Το οργανωμένο έγκλημα σίγουρα δεν αποτελεί ένα αποκλειστικό βαλκανικό φαινόμενο. Για παράδειγμα, η κατάσταση όσον αφορά τη διαφθορά στη δημόσια διοίκηση, τη δικαιοσύνη ή την οικονομία της νοτιοανατολικής Ευρώπης δεν είναι πολύ διαφορετική από την κατάσταση σε άλλες μετακομμουνιστικές χώρες. Η σημαντικότερη διάκριση έγκειται στην έκταση αυτού του φαινομένου, υπό τις συνθήκες που προωθούσαν την εξαιρετική διαπερατότητα του στις βαλκανικές κοινωνίες και στις συνέπειές του (Benedek et al., 2010). Η κλίμακα του φαινομένου γίνεται εύκολα κατανοητή, καθώς σύμφωνα με την αμερικανική “Υπηρεσία Επιβολής Ναρκωτικών (Drug Enforcement Administration - DEA)”, κάθε μήνα πραγματοποιείται διαμετακόμιση τεσσάρων έως έξι τόνων ηρωίνης μέσω της Τουρκίας στα Βαλκάνια, με προορισμό τις επικερδείς δυτικές αγορές (Gingeras, 2014). Επιπλέον, ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης εκτιμά ότι περίπου 200.000 γυναίκες αγοράζονται και πωλούνται ετησίως από τα σεξουαλικά καρτέλ των Βαλκανίων και τις επεκτάσεις τους. Τα μετακομμουνιστικά συστήματα διακυβέρνησης στην περιοχή χαρακτηρίζονται από επίσημη διαφθορά, ελλιπή νομοθεσία, κακή εφαρμογή των υφιστάμενων νόμων, μη διαφανή

χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, έλλειψη σεβασμού του κράτους δικαίου, από απουσία της ζωντανής κοινωνίας των πολιτών, από κακώς φυλασσόμενα εθνικά σύνορα, αδύναμους εθνικούς θεσμούς και, σε ορισμένες περιπτώσεις, από έλλειψη πολιτικής βούλησης για την εδραίωση του κράτους δικαίου (Matei, 2011).

Οι δυσμενείς οικονομικές συνθήκες, η ανεργία σε ανησυχητική κλίμακα, η εξαθλίωση του μεγαλύτερου μέρους του πληθυσμού, η διαστρέβλωση του συστήματος αξιών, οι αντιφάσεις στα πρότυπα και τα μοντέλα συμπεριφοράς, που κατά συνέπεια είχαν ως αποτέλεσμα την έλλειψη προοπτικών, ιδίως στις νεότερες γενιές, προκάλεσαν τα κίνητρα για παραβατικές συμπεριφορές και αποτέλεσαν σημαντικούς παράγοντες και το βασικό υπόβαθρο για την αύξηση της διακρατικής εγκληματικής δραστηριότητας (Matei, 2011).

Εκτός από τις προκλήσεις που σχετίζονται με τον μετακομμουνισμό, κυρίως η ανάγκη εκδημοκρατισμού της πολιτείας με την οδυνηρή αναδιάρθρωση της οικονομίας υπό συνθήκες μείωσης του βιοτικού επιπέδου και αυξανόμενων υλικές ανάγκες που είναι κοινές σε όλες τις κοινωνίες του πρώην σοβιετικού μπλοκ, αν και με διαφορετικές εντάσεις, δύο είναι οι κύριες ομάδες παραγόντων που έκαναν τα Βαλκάνια ένα φιλόξενο επιχειρησιακό περιβάλλον για εγκληματικές ομάδες (Giatzidis, 2007). Το πρώτο περιλαμβάνει την πολιτιστική παράδοση της περιοχής, την ιστορική εμπειρία και την κομμουνιστική κληρονομιά, καθώς και τη γεωγραφική της θέση στην πύλη μεταξύ Ευρώπης και Ασίας και κατά μήκος της λεγόμενης «βαλκανικής οδού», μιας παραδοσιακής διαδρομής εμπορίας ναρκωτικών μεταξύ κέντρων παραγωγής και επεξεργασίας ναρκωτικών στη Νοτιοδυτική Ασία, ιδιαίτερα στο Αφγανιστάν και τις ευρωπαϊκές αγορές (Scopetea, 2017). Δεύτερον, η επιρροή των περιφερειακών γεωπολιτικών ζητημάτων, πάνω από όλα η αναζωπύρωση του εθνικισμού, οι συγκρούσεις στα Δυτικά Βαλκάνια και η υποβάθμιση της νομιμότητας και της εξουσίας της κυβέρνησης στην Αλβανία το 1997 συνέβαλαν στην αναρχία στην οποία άνθισε το οργανωμένο έγκλημα (Bowden & Hodges, 2017). Έτσι, η ιδιαιτερότητα του οργανωμένου εγκλήματος στη νοτιοανατολική Ευρώπη, σε αντίθεση με άλλες μεταβατικές ή μετακομμουνιστικές χώρες, έγκειται στο διασυνοριακό παράνομο εμπόριο, το οποίο επικεντρώνεται στους πολέμους των Δυτικών Βαλκανίων, οι οποίοι επηρέασαν όλες τις χώρες της χερσονήσου.

Η εμφάνιση του οργανωμένου εγκλήματος σε εθνική και διεθνή κλίμακα, η συγχώνευση εγκληματικών δομών με διεφθαρμένους αξιωματούχους και η ανάπτυξη της γκρίζας οικονομίας έχουν ως αποτέλεσμα την επιδείνωση της εσωτερικής ασφάλειας στις βαλκανικές χώρες που απειλεί τους νέους δημοκρατικούς θεσμούς και τις αναδυόμενες αγορές στην οικονομία. Το οργανωμένο έγκλημα και η διαφθορά είναι ένα κοινωνικό και οικονομικό πρόβλημα. Κοινωνικό διότι περιλαμβάνει όλα τα τμήματα της κοινωνίας, καθώς αυτές οι πρακτικές φαίνεται να είναι ευρέως αποδεκτές και οικονομικές καθώς οι πόροι που διοχετεύονται στη γκρίζα οικονομία, στερούν στα κράτη τα πολύ αναγκαία έσοδα, ενώ η έκθεση στο έγκλημα και η έλλειψη νομικής ασφάλειας αποτελούν βασικούς παράγοντες που παρεμποδίζουν τις επενδύσεις και επομένως την οικονομική ανάπτυξη στην περιοχή (Giatzidis, 2007).

Παράλληλα, η άνοδος της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών και ανθρώπων και η λαθραία μεταφορά αγαθών, δημιουργεί μία άμεση απειλή όχι μόνο για την περιοχή αλλά και για τη Δυτική Ευρώπη. Το οργανωμένο έγκλημα και οι εγκληματικές ομάδες που εδρεύουν στα Βαλκάνια ελέγχουν την πορνεία, την εμπορία ναρκωτικών, την παράνομη προστασία μέσω εκβιασμών και τα δίκτυα λαθρεμπορίου σε ορισμένες χώρες της Βόρειας και Δυτικής Ευρώπης. Από τη στιγμή που ανέλαβαν τον έλεγχο αυτών των εγκληματικών δραστηριοτήτων, εισήγαγαν ένα βαθμό βίας που δεν είχε παρατηρηθεί στο παρελθόν στα περισσότερα από αυτά τα κράτη (Benedek et al., 2010).

2.1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΙΤΙΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ

Μερικά από τα διαρθρωτικά ελλείμματα στα Βαλκάνια δεν συνδέονται μόνο με το κομμουνιστικό παρελθόν και με αυτό τον τρόπο διακρίνουν μεγαλύτερα τμήματα της περιοχής από την Ανατολική και Κεντρική Ευρώπη (Giatzidis, 2007). Το πρώτο δομικό-ιστορικό έλλειμμα είναι η αδυναμία του κράτους, παρά τις ισχυρές προθέσεις του, να αποκτήσει εθνική κυριαρχία και αμιγή εθνότητα. Η έλλειψη των αποτελεσματικών δημόσιων υπηρεσιών, της ανεξάρτητης δικαστικής εξουσίας, της επιβολής της ασφάλειας μέσω των αστυνομικών δυνάμεων και άλλων σύγχρονων κρατικών θεσμών προδικάζει την κομμουνιστική περίοδο. Ομοίως, οι υποθέσεις ότι το οργανωμένο έγκλημα είναι ένα φαινόμενο που οφείλεται στον μετακομμουνισμό

και ότι οι ομάδες οργανωμένου εγκλήματος αποτελούν ξεχωριστά αντικοινωνικά κινήματα που στερούνται λαϊκής νομιμότητας φέρουν τον κίνδυνο υποτίμησης τόσο της κλίμακας όσο και της ριζωμένης φύσης του οργανωμένου εγκλήματος στην περιοχή (Gallagher, 2003). Οι πρακτικές της ληστείας ήταν διαδεδομένες και ιστορικά ριζωμένες στα Βαλκάνια, καθώς συχνά γιορτάζονται με τραγούδι και διαδίδονται μέσω των τοπικών μύθων και παραδόσεων, ειδικά πριν από την άνοδο των εθνικών κινημάτων που οδήγησαν τα βαλκανικά έθνη στην ανεξαρτησία τους από την Οθωμανική Αυτοκρατορία (Hajdarpašić, 2008). Δεδομένου ότι η περιοχή έχει στερηθεί την ειρηνική εξέλιξη από μια μακρά ιστορία εθνικού αγώνα, ένας πολιτισμός που μεταφέρει όπλα συνδέθηκε με γενικές αντιλήψεις νομιμότητας και δεν θεωρήθηκε ευρέως ως απειλή για το κράτος, αλλά αντίθετα υποστηρίχθηκε ως υπερασπιστής του (Strazzari, 2019). Γεωγραφικά, η Βαλκανική χερσόνησος είναι πολύ ορεινή και οι επικοινωνίες είναι δύσκολες, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα οι κοινότητες να τείνουν να διαχωρίζονται.

Επίσης, μια ιστορία εξουσιαστικών καθεστώτων οδήγησε σε στενά ανεπίσημα δίκτυα που βασίζονται συνήθως στην οικογένεια και τις κουλτούρες που αντιστάθηκαν στο κράτος δικαίου. Πράγματι, αυτό που είναι γνωστό στους εθνογράφους είναι ότι τα Βαλκάνια είναι ένας κόσμος συγγένειας, φυλής και εθνικότητας, οικογενειακής πίστης, έντονων δικτύων φιλίας και εθνικής αλληλεγγύης, με κώδικες δεοντολογίας που βασίζονται στην τιμή και την αδελφοσύνη (Hall, 2012).

Μια περήφανη ιστορία ανεξαρτησίας από το κράτος και ένας τρόπος ύπαρξης που συνδέεται με την ύπαιθρο σημαίνει ότι εξακολουθούν να υπάρχουν παραδοσιακοί θεσμοί όπως η πατριαρχία και τα παραδοσιακά σύμβολα όπως για παράδειγμα η σημαντικότητα της οπλοκατοχής κατά την είσοδο στην ανδρική ηλικία (Strazzari, 2019). Αυτά τα χαρακτηριστικά επέτρεψαν στις κοινότητες να επιβιώσουν από την καταπίεση, τους αυταρχικούς πολιτικούς και τους αμέτρητους πολέμους.

Υπάρχει όμως ένα παράδοξο· οι κοινωνικές δομές που κάνουν τους πολίτες να αισθάνονται ασφαλείς σε ένα ανασφαλές κοινωνικό και πολιτικό περιβάλλον δημιουργούν έναν κοινωνικό κόσμο για τους πολίτες, τις άλλες ομάδες, τις άλλες παρατάξεις και τις άλλες εθνοτικές και θρησκευτικές ομάδες, δημιουργώντας έτσι εντάσεις και σχέσεις εχθρότητας και διαιωνίζοντας το κλίμα ανασφάλειας. Στην

πραγματικότητα, όσο ισχυρότεροι είναι οι συγγενικοί και οι οικογενειακοί δεσμοί, τόσο πιο βίαιες είναι οι διαμάχες και πιο κατακερματισμένη η κοινωνία (Gallagher, 2013). Το γεγονός ότι κάποιος ανήκει σε μια ομάδα, καθορίζει σε μεγάλο βαθμό τη ζωή του, καθώς η ατομικιστική κατανόηση της ελευθερίας δεν έχει καταφέρει να αντικαταστήσει την κολεκτιβιστική κατανόηση αυτής της ιδέας. Ένα παράδειγμα αυτού είναι η πατριά “Γκέγγες” (Gheg) της βόρειας Αλβανίας, του Κοσσυφοπεδίου και της Μακεδονίας, όπου τα άτομα που ανήκουν στη συγκεκριμένη πατριά διεξάγουν τη ζωή τους σύμφωνα με τον κώδικα του Lek Dukagjin (Dukagjini, 1989). Αυτό είναι το σώμα του «εθιμικού δικαίου» που παρέχει μια παράδοση ενός δικαίου που ορίζει την ηθική, πολιτική και κοινοτική συμπεριφορά. Τέτοιες παραδοσιακές κοινωνικές πρακτικές έχουν δημιουργήσει κοινωνικές δομές τέλεια προσαρμοσμένες στις οργανώσεις τύπου μαφίας που άνθισαν αμέσως μετά τη μείωση της καταναγκαστικής ικανότητας του κράτους στην κατάρρευση του ολοκληρωτικού συστήματος (Gallagher, 2013).

Η ληστεία επιβίωσε ακόμα και τις ημέρες της κομμουνιστικής κυριαρχίας. Η παράνομη διακίνηση ναρκωτικών από τα πεδία παπαρούνας του Αφγανιστάν μέσω της Νοτιοανατολικής Ευρώπης άκμαζε ακόμα και τότε, κυρίως υπό τούρκους λαθρεμπόρους. Το άνοιγμα των συνόρων μετά τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου και ιδιαίτερα η αύξηση του διεθνούς εμπορίου και των επικοινωνιών σηματοδότησε μια απομάκρυνση από τα αυστηρά βασισμένα σε ένα κλαδικό επίπεδο και τοπικά μοντέλα λειτουργίας και οδήγησε στη διεθνοποίηση των δραστηριοτήτων των εγκληματικών ομάδων και σε πολύ μεγαλύτερη συνεργασία μεταξύ ομάδων διαφορετικής εθνικότητας και γεωγραφικής εμβέλειας (Gallagher, 2003). Αυτές οι οργανώσεις κληρονόμησαν τις συνδέσεις με τους κρατικούς μηχανισμούς και τις μυστικές υπηρεσίες που ιδρύθηκαν αρχικά κατά την κομμουνιστική εποχή, όταν το οργανωμένο έγκλημα ήταν άρρηκτα συνδεδεμένο με το σύστημα εξουσίας. Ο σύνδεσμος μεταξύ εγκλήματος και πολιτικής διατηρήθηκε μέσω κρυφών και ανεπίσημων δικτύων που επεκτάθηκαν στους οργανισμούς πληροφοριών, στα στρατιωτικά ιδρύματα και στις αστυνομικές υπηρεσίες του κομμουνιστικού κράτους, με αποτέλεσμα τον υψηλό βαθμό ατιμωρησίας για όσους εμπλέκονταν σε τέτοιες εγκληματικές δραστηριότητες (Hajdarpašić, 2008).

Η μαφία του Βελιγραδίου, για παράδειγμα, ήταν καθιερωμένη λόγω του ελέγχου της «βαλκανικής οδού». Οι εγκληματίες έλαβαν την πλήρη υποστήριξη της

γιουγκοσλαβικής υπηρεσίας πληροφοριών, συμπεριλαμβανομένων πλαστών διαβατηρίων και ταυτοτήτων, ιστοριών συγκάλυψης, ασφαλών κατοικιών και βοήθειας μέσω της μυστικής αστυνομίας στις γιουγκοσλαβικές πρεσβείες. Σύμφωνα με την πρακτική αυτή, οι υπηρεσίες ασφαλείας διευκόλυναν τη ροή των ναρκωτικών ή των όπλων μέσω της Γιουγκοσλαβίας σε εγκληματικές ομάδες προς πώληση στη Δυτική Ευρώπη. Όσο οι εγκληματικές οργανώσεις στη Γιουγκοσλαβία παραχωρούσαν ένα μέρος των κερδών τους στις υπηρεσίες ασφαλείας, οι αρχές ήταν πρόθυμες να συγκαλύπτουν τη δράση τους (Gallagher, 2013).

Πρακτικά όλοι οι διάσημοι εγκληματίες του Βελιγραδίου την εποχή εκείνη είχαν τεθεί σε λειτουργία από τη μυστική αστυνομία. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ο Ζέλικο Ρατάνοβιτς, ένας κατά συρροή ληστής τραπεζών, διαρρήκτης και δραπέτης φυλακών, ο οποίος εγκατέστησε αργότερα τη δική του παραστρατιωτική μονάδα με τίτλο Σερβική Εθελοντική Ομάδα. Η συνεργασία του Ρατάνοβιτς και της μυστικής αστυνομίας δεν ήταν κρυφή. Όταν ο Ρατάνοβιτς βρέθηκε στο δικαστήριο το 1986, αυτός υποστήριξε ότι εργάστηκε για χρόνια στη γιουγκοσλαβική αστυνομία, ενώ δεν αποτέλεσε έκπληξη το γεγονός ότι απελευθερώθηκε αμέσως (Holmes, 1997).

Ένα άλλο μοντέλο αυτής της πρακτικής ήταν η δημιουργία και λειτουργία διαύλων λαθρεμπορίου που ελέγχονταν από τα μέλη της βουλγαρικής κρατικής ασφάλειας και κατευθυνόταν από τις ανώτερες βαθμίδες του κόμματος-κράτους. Είναι γεγονός ότι ένα ειδικό τμήμα δημιουργήθηκε στα τέλη της δεκαετίας του '70 στο πλαίσιο του κρατικού μονοπωλιακού οργανισμού εξαγωγών όπλων, το οποίο χαρακτηρίστηκε ως «κρυπτή διαμετακόμισης». Ο κύριος τομέας δραστηριότητάς της ήταν το λαθρεμπόριο όπλων προς τρίτες χώρες. Η λειτουργική διαχείριση πραγματοποιήθηκε από μια ομάδα υπαλλήλων της δεύτερης τότε Διεύθυνσης Ασφαλείας των Κρατών Ασφαλείας, που ήταν υπεύθυνη για την αντιμετώπιση. Εκτός από το λαθρεμπόριο όπλων, τα κανάλια χρησιμοποιήθηκαν για την παράνομη μεταφορά ατόμων κυρίως προσώπων που διώχθηκαν στις χώρες καταγωγής τους για κομμουνιστική ή τρομοκρατική δραστηριότητα και ακόμη και για εμπορία αντικειμένων ιστορικής αξίας (Violence, 2014).

Η Kintex, για παράδειγμα, ο παλαιότερος και σημαντικότερος εξαγωγέας όπλων της Βουλγαρίας από την ίδρυσή της το 1966, ήταν εδώ και δεκαετίες η

μεγαλύτερη πηγή εσόδων για τη χώρα. Κατατάσσεται ως μία από τις πιο διαβόητες επιχειρήσεις εμπορίας όπλων στον κόσμο, με συμμετοχή σε αμφισβητούμενες συμφωνίες όπλων, όπου μόνο στη δεκαετία του 1980 η Kintex έφερε κρατικά ετήσια έσοδα ύψους 1 δισ. \$. Ωστόσο, σύμφωνα με την DEA, η Kintex αποτέλεσε ένα σημαντικό μέρος μιας ροής ναρκωτικών που διοχέτευε ηρωίνη από την Τουρκία μέσω της Ευρώπης στις Ηνωμένες Πολιτείες και σχεδόν σε κάθε έκθεση από το 1970 που σχετιζόταν με τη διακίνηση ναρκωτικών εντός και μέσω της Βουλγαρίας, γίνεται αναφορά στο όνομα της στο Kintex ως ένας παράγοντας διευκόλυνσης των συναλλαγών (Campbell, 2013).

Το νέο και ευνοϊκότερο περιβάλλον για την επέκταση και την ενίσχυση των ομάδων οργανωμένου εγκλήματος καθορίστηκε αρχικά από την κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων, δημιουργώντας εσωτερικά κενά ισχύος σε αυτά τα κράτη. Η κατάρρευση της κομμουνιστικής ιδεολογίας, στην οποία η ύπαρξη του κομμουνιστικού κράτους ήταν εγγενώς συνδεδεμένη, προκάλεσε την εξαιρετική αποδυνάμωση των κρατικών θεσμών που είχαν λιγότερη ικανότητα να παραδώσει τα βασικά δημόσια αγαθά, όπως ρυθμιστικές και άλλες υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας από εγκληματικές πράξεις βίας και την εξασφάλιση του ελέγχου των συνόρων. Η αποδυνάμωση των κρατικών δομών οδήγησε στη γέννηση εγκληματικών δραστηριοτήτων, οι οποίες συνέβαλαν περαιτέρω στην απώλεια κρατικών δομών και ελέγχου (Gallagher, 2003).

Οι πολίτες δεν είχαν πλέον το φόβο του κράτους και η στήριξη ενός κράτος δικαίου μειώθηκε, ειδικά επειδή ο εξαναγκασμός και όχι οι αξίες, αποτελούσαν τη σημαντικότερη πηγή συμμόρφωσης (Gallagher, 2013). Λόγω της έλλειψης κοινωνικής συνοχής και αλληλεγγύης και της ισχυρής κομμουνιστικής κληρονομιάς υπήρξε μια ανησυχητική ανισορροπία μεταξύ του ατόμου αφενός και της κοινωνίας από την άλλη, ιδιαίτερα εν όψει των αδύναμων κρατικών θεσμών που διαφορετικά θα ρύθμιζαν τη σχέση αυτή. Η κοινωνική ζωή χαρακτηριζόταν από έναν ακραίο ατομικισμό σε σύγκριση με τον κολεκτιβισμό που υπήρχε κατά την κομμουνιστική εποχή και η ελευθερία ερμηνεύτηκε εσφαλμένα ως η απρόσκοπτη επιδίωξη για προσωπικό κέρδος εις βάρος της κοινωνίας και των δημόσιων αγαθών. Ο καπιταλισμός θεωρήθηκε συχνά ως παιχνίδι χωρίς κανόνες, όπου η ευημερία δικαιολογούσε την παραβίαση του νόμου και όπου η συμμετοχή στην πολιτική θεωρήθηκε μερικές φορές ως ένας γρήγορος τρόπος για την ευημερία. Ενώ αυτό το

είδος καπιταλισμού δημιούργησε ένα δυναμισμό, ενθάρρυνε επίσης τη μαζική αδράνεια προωθώντας τη νοοτροπία που θα μπορούσε κάποιος να πλουτίσει γρήγορα με παράνομα μέσα. Τα πυραμιδικά σχέδια που παρατηρήθηκαν σε όλες τις βαλκανικές χώρες ήταν μέρος αυτής της λογικής (Gallagher, 2003).

Αν και όλες οι μετακομμουνιστικές χώρες γνώρισαν τις ίδιες αλλαγές σε κάποιο βαθμό, τα κράτη της Κεντρικής Ευρώπης και της Βαλτικής επέδειξαν μεγαλύτερη επιτυχία στην κατάργηση των παλαιών πολιτικών δομών και στην οικοδόμηση πλουραλιστικών δημοκρατιών. Υπήρξε μια οργανωμένη και ευρεία εναλλακτική ελίτ και εμφανίστηκε ένα ευρύ φάσμα πολιτικών κομμάτων και η επιρροή των εξτρεμιστικών ομάδων περιθωριοποιήθηκε πραγματικά. Τα στοιχεία που είχαν ριζώσει μέσω της αλληλεγγύης και της Καθολικής Εκκλησίας διέυθυναν τους Πολωνούς κομμουνιστές, ενώ στην Ανατολική Γερμανία οι πρώην ηγέτες του κόμματος τέθηκαν σε δίκη. Αντίθετα, μόνο στα Βαλκάνια οι πρώην κομμουνιστές διατήρησαν την πολιτική τους δύναμη και παρέμειναν σημαντικοί παράγοντες στην εθνική πολιτική (Gallagher, 2003).

Η απονομιμοποίηση του κομμουνισμού οδήγησε στη χονδρική απομάκρυνση των ελίτ από τις επίσημες αρχές του μαρξισμού-λενινισμού, ακολουθούμενη από τον επαναπροσδιορισμό τους ως εθνικιστών. Η άνοδος των μαχητικών εθνικιστών στις εκλογές στην πρώην Γιουγκοσλαβία τους επέτρεψε να αποκτήσουν σημαντική και αυταρχική εξουσία σε διάφορες περιοχές του κράτους, καθώς κληρονόμησαν μια πολιτική κουλτούρα στην οποία το κόμμα ελέγχει τους κοινωνικούς, πολιτικούς, δικαστικούς και οικονομικούς θεσμούς του κράτους. Διατηρώντας την ικανότητα εξαναγκασμού και πολιτικής βίας, αυτές οι εξτρεμιστικές πολιτικές παρατάξεις κυριαρχούσαν στην πολιτική και έφεραν εθνοτικές εντάσεις ως μέσο νομιμοποίησης της κυριαρχίας τους (Gallagher, 2013).

2.2. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

Ο τρόπος της κατάρρευσης του κομμουνισμού στα Βαλκάνια άφησε μια πολύ διαφορετική κληρονομιά από εκείνη της Κεντρικής Ευρώπης, όπου υπήρχε μια πραγματική ελίτ αντικατάστασης, τουλάχιστον μερική αναβίωση της προκομμουνιστικής κοινωνίας των πολιτών και ιδιωτικοποίηση, η οποία, αν και ατελής, έθεσε τα θεμέλια για την εμφάνιση μιας μεσαίας τάξης με το μερίδιο στην

υπάρχουσα τάξη και τη βούληση να συμμετάσχει στην πολιτική διαδικασία. Αντίθετα, οι βαλκανικές χώρες γνώρισαν τη γενικευμένη κλοπή κρατικών περιουσιακών στοιχείων, τη μαζική εξαθλίωση και την απροκάλυπτη ποινικοποίηση των κοινωνιών τους (Gallagher, 2003). Οι πολιτικές διαδικασίες όχι μόνο απέτυχαν να προωθήσουν τη γέννηση της κοινωνίας των πολιτών αλλά στην πραγματικότητα εμβάθυνε την πόλωση αυτών των κοινωνιών, δημιουργώντας ένα τεράστιο χάσμα μεταξύ μιας οικονομικά συνδεδεμένης οικονομικής ολιγαρχίας και ενός μεγάλου φάσματος φτωχών πολιτών και κάνοντας την προοπτική επιτυχίας οικονομικών και πολιτικών μεταρρυθμίσεων ακόμη δυσκολότερη (Giatzidis, 2007).

Για να προχωρήσουν τα Βαλκανικά κράτη πέρα από τα ελάχιστα πρότυπα της εκλογικής δημοκρατίας και να αναμορφώσουν τους θεσμούς του κράτους ίσως η μεγαλύτερη πρόκληση είναι να οικοδομήσουν ένα αξιόπιστο κράτος που είναι επίσης νόμιμο για τους πολίτες του. Επί του παρόντος, η εμπιστοσύνη του κοινού στα θεσμικά όργανα είναι γενικά χαμηλή. Τα Βαλκάνια θεωρούνται διεφθαρμένα και αναποτελεσματικά, μια περιοχή όπου το οργανωμένο έγκλημα αποτελεί δείκτη κρατικής αδυναμίας και παράγοντα εξασθένησης του κράτους (Matei, 2011).

Τα Βαλκανικά κράτη δεν αντιμετωπίζουν πλέον κοινωνίες που διεισδύουν ή φιλοξενούν την παρασιτική «μαύρη οικονομία», αλλά βρίσκονται αντιμέτωπα με τις κοινωνίες που κυριαρχούνται από αυτήν σε κάθε πτυχή. Αντιμετωπίζουν οντότητες που, λόγω αυτού του διεστραμμένου συστήματος, είναι οικονομικά πιο ισχυρές από τις εθνικές χώρες της περιοχής. Αυτές οι οντότητες δεν είναι «παθητικές». Αντιθέτως, είναι εξαιρετικά επιθετικές και, λόγω της φύσης τους, είναι επεκτατικές (Pascali, 2001). Είναι όλο και πιο δύσκολο να διαχωριστούν τα ζητήματα που αφορούν την ασφάλεια από εκείνα που σχετίζονται με την πολιτική, κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη. Ο φόβος είναι ότι κάθε κέρδος στην υγεία, την εκπαίδευση, την ανασυγκρότηση ή τα ανθρώπινα δικαιώματα θα μπορούσε να χαθεί εάν δεν είναι εγγυημένη η ασφάλεια στην περιοχή καθώς και μια σταθερή και ασφαλή πολιτική τάξη. Η πολιτική αστάθεια και οι ένοπλες συγκρούσεις προσελκύουν το οργανωμένο έγκλημα, καθώς η αστάθεια συνεπάγεται και την ασθενέστερη εφαρμογή των νομικών κανόνων. Αλλά το πρόβλημα για οποιαδήποτε συζήτηση για το οργανωμένο έγκλημα είναι να καθορίσει το βαθμό στον οποίο υπάρχει και το μέγεθος της απειλής για τη δημοκρατία και την ασφάλεια που θα μπορούσε να αντιπροσωπεύει (Benedek et al., 2010).

Οι επιπτώσεις του οργανωμένου εγκλήματος διαφέρουν δραματικά μεταξύ χωρών και ηπείρων. Στη Δυτική Ευρώπη εξακολουθεί να παραβλέπεται συχνά, καθώς το μεγαλύτερο αποτέλεσμά της είναι ίσως στα φορολογικά έσοδα του κράτους. Αλλά στα Βαλκάνια υπάρχει ένας ασθενής διαχωρισμός μεταξύ της δημόσιας διοίκησης και της κομμουνιστικής πολιτικής, που συνοδεύεται από μια αδύναμη εξειδίκευση της γραφειοκρατίας. Η λογοδοσία και η διαφάνεια στις κυβερνητικές επιχειρήσεις είναι περιορισμένες, οι μηχανισμοί πολιτικού και οικονομικού ελέγχου είναι ανεπαρκείς, ενώ η θεσμική ικανότητα είναι επίσης ανεπαρκής για να διασφαλίσει την ορθή εφαρμογή των βασικών πολιτικών ή κανονιστικών πλαισίων. Πάνω από όλα δεν υπάρχει η απαραίτητη επικρατούσα νοοτροπία της νομιμότητας. Υπό αυτές τις συνθήκες, η αποτυχία περιορισμού του οργανωμένου εγκλήματος μπορεί να αφήσει ένα αδύναμο κράτος και μια ευάλωτη δημοκρατία. Η νομική και θεσμική αποτελεσματικότητα βασίζεται σε μια βάση δημόσιας εμπιστοσύνης χωρίς την οποία το κράτος δικαίου θα είναι σε μεγάλο βαθμό ανεφάρμοστο (Giatzidis, 2007).

Το αυξανόμενο κοινωνικό έγκλημα εντείνει τον φόβο στην κοινωνία, διαρρηγνύει τη σχέση μεταξύ κοινωνίας και κρατικών δομών και συμβάλλει στην αποδυνάμωση της συνοχής μιας κοινωνίας, ενώ αποτελεί έναν ισχυρό προάγοντα παρουσίας υψηλών επιπέδων βίας και εκφοβισμού (Benedek et al., 2010). Αυτό μπορεί να αυξήσει την ανασφάλεια σε ατομικό επίπεδο και να ενθαρρύνει τα μέλη του πληθυσμού να αποσύρουν την υποστήριξή τους από τη νόμιμη κυβέρνηση λόγω της ανικανότητάς της να παρέχει βασικές υπηρεσίες όπως η δημόσια τάξη στους πολίτες. Η απουσία ελέγχου και λογοδοσίας επηρεάζει την αξιοπιστία ενός πολιτικού συστήματος ή των εκτελεστικών του κλάδων, συμπεριλαμβανομένης της επιβολής του νόμου, και ενισχύει την αποθάρρυνση ολόκληρης της κοινωνίας, καθώς οι διαχωριστικές γραμμές μεταξύ νόμιμου και παράνομου γίνονται επικίνδυνα θολές και ρευστές.

Το αποτέλεσμα είναι η αποσύνθεση της κοινωνίας και η αποχώρηση της νομιμότητας των κρατικών οργάνων, ένα σημαντικό πρόβλημα ιδιαίτερα στις νέες χώρες όπου το κράτος και το έθνος δεν συμπίπτουν. Στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, για παράδειγμα, η κατάσταση αυτή αντικατοπτρίζεται σαφώς στη στάση των πολιτών απέναντι σε πολιτικούς παράγοντες και θεσμούς (Gounev, 2003). Σύμφωνα με έρευνα του “Αναπτυξιακού Προγράμματος των Ηνωμένων

Εθνών (United Nations Development Programme - UNDP)”, το 86,7% των ερωτηθέντων δεν εμπιστεύονται το κοινοβούλιο, το 91% τα υπουργεία, το 91,5% το δικαστικό σώμα και το 84% την αστυνομία. Αυτές οι αρνητικές αντιλήψεις είναι εξαιρετικά κρίσιμες για όλη τη διαδικασία εκδημοκράτισης της χώρας, καθώς 82% των ερωτηθέντων πιστεύουν ότι η Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας δεν διέπεται από τη βούληση του λαού και το 70% δεν θεωρεί ότι οι εκλογές είναι ελεύθερες και δίκαιες. Αυτό αποτελεί τη βάση για έναν πολύ υψηλό δείκτη πολιτικής αστάθειας (Gounev, 2003). Ο συνδυασμός της διαταραγμένης πολιτικής επικοινωνίας μεταξύ των πολιτών και της πολιτικής ελίτ και τα «υψηλά επίπεδα εσωτερικοποιημένης απαισιοδοξίας και δυσπιστίας προς όλους τους δημοκρατικούς θεσμούς, ενισχύουν τη δημόσια στάση μιας αδύναμης ακεραιότητας του κράτους. Αυτό από μόνο του επηρεάζει επιπροσθέτως την αντίληψη του κράτους ως ασταθούς οντότητας και επιδεινώνει τις πιθανότητες να γίνει πιο ασταθές » (Pickering, 2011).

Εάν οι πολίτες θεωρούν ότι το κράτος δεν μπορεί να προσφέρει ασφάλεια, τότε μπορούν να στραφούν σε άλλες πηγές για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους. Κατά ένα ειρωνικό τρόπο, μια από τις πηγές στις οποίες μπορούν να στραφούν είναι η εγκληματική οργάνωση που βοήθησε στη δημιουργία της αρχικής αίσθησης ανασφάλειας (Naim, 2010). Ωστόσο, όταν οι άνθρωποι αρχίζουν να αναζητούν προσωπική ασφάλεια όχι από την αστυνομία, αλλά από ομάδες με ύποπτες ενέργειες, ο κύκλος της θεσμικής αποσύνθεσης αρχίζει να κλείνει, οδηγώντας σε μια βαθιά κρίση στην ηθική συνείδηση της κοινωνίας. Επιπλέον, η δυσπιστία στο πολιτικό σύστημα και στον κλάδο της επιβολής του νόμου μπορεί να οδηγήσει, στα άκρα, σε υψηλότερα επίπεδα βίας και εγκληματικότητα, μετά από τις προσπάθειες των ανθρώπων να προστατευθούν, γεγονός που προκαλεί μια καθοδική σπείρα στην οποία η ασφάλεια κινείται όλο και περισσότερο μακριά από τον έλεγχο της κρατικής μηχανής (Matei, 2011). Αυτό που αρχίζει ως νόμιμη αντίδραση στην αντιληπτή ανασφάλεια μπορεί να γίνει μια αντιδραστική κοινωνική δυναμική, προκαλώντας περαιτέρω ανασφάλεια, εισάγοντας μια κουλτούρα οπλοχρησίας. Αυτό διευρύνει τις υπάρχουσες κοινωνικές αποκλίσεις και ενισχύει τον κοινωνικό κατακερματισμό. Η ιδιωτικοποίηση της ασφάλειας μετατρέπεται σε μια απεριόριστη διαδικασία, στην οποία τελικά η εγκληματική πράξη θίγει τις κοινωνικές συγκρούσεις (Lock, 1999).

Ένα άλλο στοιχείο εξαιρετικά επιζήμιο για τη σταθερότητα των δημοκρατικών θεσμών και τη διάβρωση του κοινωνικού κεφαλαίου είναι η διαφθορά, κυρίως η διαφθορά της πολιτικής ελίτ και του πολιτικού συστήματος στο σύνολό της, η οποία είναι μια άλλη εκδήλωση του συμβιβαστικού κράτους δικαίου και ένα σημαντικό σύμπτωμα κακής διακυβέρνησης. Η δημοκρατία βασίζεται στην αρχή της πολιτικής ισότητας, ενώ η διαφθορά του δημόσιου τομέα βασίζεται στην αρχή ότι το κράτος θα μεταχειρίζεται τους πολίτες του αυθαίρετα και άνισα. Σε μια δημοκρατία, η πολιτική ισότητα αντισταθμίζει τις ανισότητες στον πλούτο και την εξουσία. αλλά η διαφθορά του δημόσιου τομέα ενισχύει αυτές τις ανισότητες. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο οι Almond και Verba καθόρισαν μια καλά λειτουργούσα δημοκρατία όχι μόνο όσον αφορά την επιρροή του πολίτη έναντι της υψηλής πολιτικής αλλά και όσον αφορά τη δίκαιη και ίση μεταχείριση από τους κατώτερους κρατικούς αξιωματούχους (Bianchini, 2012).

Στις συμβατικές πολιτικές επιστήμες, η διαφθορά πιστεύεται ότι αντικατοπτρίζει το νομικό, οικονομικό, πολιτιστικό και πολιτικό θεσμικό πλαίσιο μιας χώρας. Η διαφθορά νοείται ως οφειλόμενη σε ανεπάρκειες των δημοκρατικών μορφών διανομής αρμοδιοτήτων, ελέγχων και ισορροπιών, καθώς και σε θεσμούς και διαδικασίες που περιορίζονται στη λογοδοσία και τη διαφάνεια τους. Σε παγκόσμιο επίπεδο, διαπιστώθηκε ότι η διαφθορά συσχετίζεται αρνητικά με τη δημοκρατία, καθώς όσο λιγότερη είναι η πραγματική δημοκρατία που εφαρμόζεται σε ένα κράτος, τόσο περισσότερη είναι η παρουσία της διαφθοράς. Η διαδεδομένη διαφθορά θεωρείται ως σύμπτωμα ενός κράτους με κακή λειτουργία και ως αποτυχία της ηθικής ηγεσίας, της δημοκρατίας και της χρηστής διακυβέρνησης (Rose-Ackerman & Palifka, 2016). Η επίδραση του εκδημοκρατισμού στη μείωση της διαφθοράς είναι ένα πολυσυζητημένο και κάπως αμφισβητούμενο ζήτημα. Σε μια διεξοδική διεθνική μελέτη, ο Treisman διαπιστώνει ότι ο σημερινός βαθμός δημοκρατίας σε μια χώρα δεν κάνει σχεδόν καμία διαδοροποίηση ως προς το πόσο η διεφθαρμένη κατάσταση γίνεται αντιληπτή. Αυτό που έχει σημασία, σύμφωνα με τον Treisman, είναι κατά πόσον μια χώρα είναι δημοκρατική εδώ και δεκαετίες, καθώς οι χώρες με τουλάχιστον 40 χρόνια διαδοχικής δημοκρατίας πίσω από αυτές επωφελήθηκαν από ένα σημαντικό, αν και μικρό μέρος διαφθοράς. Η σχέση μεταξύ δημοκρατίας και χαμηλότερης διαφθοράς μπορεί να αντικατοπτρίζει

το γεγονός ότι οι διεφθαρμένοι αξιωματούχοι καταπνίγουν τη δημοκρατία και όχι ότι η έκθεση στη δημοκρατία μειώνει τη διαφθορά (Treisman, 2000).

Η διαφθορά μπορεί να ποικίλλει σε μεγάλο βαθμό στο επίπεδο στο οποίο εμφανίζεται, από τη δωροδοκία ενός τελωνειακού υπαλλήλου μέχρι τον έλεγχο ανώτερων πολιτικών ή δικαστικών προσωπικοτήτων. Οι ομάδες οργανωμένου εγκλήματος μπορούν να επηρεάσουν το πολιτικό σύστημα μέσω της άσκησης του πλούτου και της υπόσχεσης, χωρίς να προσπαθούν αναγκαστικά να αναλάβουν τα ηνία της εξουσίας για τον εαυτό τους. Παρόλο που καμία κοινωνία δεν είναι άνοση στη διαφθορά, είναι λειτουργική μόνο όταν είναι *de facto* νόμιμη, χωρίς ωστόσο να είναι τυπικά νόμιμη, μέσω μαζικών πρακτικών, ενώ η διαθεσιμότητα μεγάλων ποσοτήτων παράνομων κεφαλαίων διαιωνίζει τις διεφθαρμένες πρακτικές. Είναι γνωστό ότι κατά την κομμουνιστική περίοδο η «μεγάλη» ή η πολιτική διαφθορά θεσμοθετήθηκε σε μεγάλο βαθμό μέσω του συστήματος προνομίων, ενώ οι πιο ασήμαντες διεφθαρμένες πρακτικές, που ορίζονται ως «γραφειοκρατική» διαφθορά, ήταν που κατέστησαν δυνατές από την ύπαρξη προφανών διοικητικών ελλείψεων και από την υπερσυγκεντροποίηση της διοίκησης της οικονομίας (Strazzari, 2019).

Η ακαμψία του κομμουνιστικού συστήματος και η λειτουργία της κρατικής γραφειοκρατίας έδωσαν στους υπαλλήλους κίνητρο να εκμεταλλευτούν τη θέση τους για ιδιωτικό κέρδος. Κατά τη μεταβατική περίοδο, η οποία περιελάμβανε τη μετατροπή της κρατικής περιουσίας σε ιδιωτική ιδιοκτησία, δημιουργήθηκαν τεράστιες ευκαιρίες για διεφθαρμένες συναλλαγές και κατάχρηση της δημόσιας εξουσίας, δεδομένου ότι, σε αντίθεση με τις πιο ανεπτυγμένες χώρες, τα μετακομμουνιστικά κράτη δεν είχαν τόσο την εμπειρία όσο και τα θεσμικά όργανα που χρειάζονταν την άσκηση αποτελεσματικού ελέγχου και εποπτείας (Noutcheva & Aydin-Düzgit, 2012). Η βασική πηγή της διαφθοράς δεν ήταν πλέον η ακαμψία του συστήματος, αλλά η αβεβαιότητα που την περιέβαλε. Η εξάπλωση της διαφθοράς διευκολύνθηκε επίσης από την αποδυνάμωση σημαντικών τμημάτων της κοινωνίας ως αποτέλεσμα της απότομης αλλαγής των παγκόσμιων απόψεων, της σύγχυσης σχετικά με τα πρότυπα της ηθικής και της κατάρρευσης των ελπίδων για μια ταχεία μετάβαση σε μια δημοκρατική κοινωνία υψηλής ποιότητας ευημερίας. Σε μια κατάσταση φτώχειας και κρίσης, όπου η κοινωνική δύναμη εντοπίζεται στον πλούτο, η διαφθορά αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της λειτουργίας των κρατικών,

οικονομικών και δημόσιων υπηρεσιών, από το τοπικό επίπεδο μέχρι την κορυφή της εξουσίας (Noutcheva & Aydin-Düzgit, 2012).

Ακόμη πιο ανησυχητικό είναι το γεγονός ότι η δημόσια αντίσταση σε πράξεις διαφθοράς εξασθενεί, καθώς μέσα σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα η σαφής εμπέλεια των πράξεων αυτών αντανακλάται γρήγορα και αρνητικά στη μαζική συνείδηση. Η κληρονομική αποξένωση από το κράτος, που υποστηρίζεται από την αδυναμία και την αναποτελεσματικότητα διαφόρων στοιχείων κοινωνικού ελέγχου, όπως νομοθετικών, δικαστικών και διοικητικών, οδήγησε πολλά τμήματα των βαλκανικών κοινωνιών να θεωρούν τη διεφθαρμένη συμπεριφορά και την αυξημένη ανοχή στη διαφθορά ως μια πρακτικά επιτυχημένη κοινωνική πρακτική. Αυτό ενισχύθηκε περαιτέρω από την αυξανόμενη απογοήτευση των πολιτών με την ίδια τη δημοκρατική διαδικασία, την οποία αντιλαμβάνονται ότι δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες τους και αδυνατούν να αντιστρέψουν την κοινωνική και οικονομική παρακμή (Budak & Rajh, 2014).

Οι κοινωνίες στη Νοτιοανατολική Ευρώπη αντιμετωπίζουν μια κουλτούρα διαφθοράς που διαπερνά όλες τις δομές του πολιτικού σώματος και που έγινε ένα συστηματικό χαρακτηριστικό των πολιτικών τους δομών. Η διάδοση της διαφθοράς σε όλο το φάσμα των πιθανών μορφών παρουσιάζει μια πρόκληση που υπερβαίνει την αποτελεσματικότητα των παραδοσιακών εργαλείων για την καταπολέμηση της δωροδοκίας. Ο συστημικός χαρακτήρας της διαφθοράς στη Νοτιοανατολική Ευρώπη έχει γίνει ο κύριος παράγοντας που εμποδίζει τις αναπτυξιακές τους προσπάθειες. Όλα αυτά έχουν επηρεάσει αρνητικά την εμπιστοσύνη του κοινού στα αναδυόμενα θεσμικά όργανα της δημοκρατίας και της οικονομίας της αγοράς και έχουν γενικώς απογοητεύσει τις μεταρρυθμίσεις γενικά (Giatzidis, 2007).

Δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι η έκθεση προόδου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Αλβανία για το 2005 επανέλαβε ότι το κράτος δικαίου παραμένει αδύναμο, καθώς η διαφθορά και το οργανωμένο έγκλημα θεωρούνται σοβαρά και διαδεδομένα προβλήματα που απειλούν τη σταθερότητα, την ασφάλεια και την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη της χώρας. Παρόμοια είναι και τα ευρήματα για τα υπόλοιπα βαλκανικά κράτη και ακόμη και στις πιο προχωρημένες χώρες, ιδίως τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία, παρά τη θετική πτωτική τάση όσον αφορά τη διοικητική διαφθορά, το συνολικό ιστορικό εκτέλεσης παραμένει ανεπαρκές, καθώς τα νομικά

κενά και μια αδύναμη δικαιοσύνη σημαίνει ότι η διαφθορά παραμένει μια δραστηριότητα χαμηλού κινδύνου και υψηλών ανταμοιβών (Trauner, 2009).

Η μετάβαση από τις κεντρικά σχεδιασμένες στις καπιταλιστικές οικονομίες αποδείχθηκε πιο περίπλοκη από ό, τι οι περισσότεροι κοινωνικοί επιστήμονες φανταζόταν στη δεκαετία του 1990 (Gallagher, 2013). Η εμπειρία της μετάβασης έδειξε ότι ορισμένα δημοκρατικά πρότυπα είναι ευκολότερα θεσμοθετημένα από άλλα, αλλά η κατάφωρη και διαδεδομένη πολιτική διαφθορά είναι ίσως η πιο καταστροφική για τη νομιμότητα των νέων δημοκρατιών, ιδιαίτερα σε περιόδους οδυνηρής οικονομικής αναδιάρθρωσης. Εάν η οικοδόμηση της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου αποτύχει να διατηρηθεί, και αν ληφθεί ως δεδομένη η διεφθαρμένη φύση της πολιτικής ελίτ και η συμμετοχή της οικονομικής ελίτ με το οργανωμένο έγκλημα, η κοινωνία δεν θα είναι σταθερή. Επομένως, η σταθεροποίηση στα Βαλκάνια συνδέεται με την καταπολέμηση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος, διότι ο κίνδυνος είναι πραγματικός, ότι οι πληθυσμοί θα αποστασιοποιηθούν από την πολιτική ή ακόμη θα γίνουν αδιάφοροι απέναντι στην ίδια την έννοια της δημοκρατίας (Budak & Rajh, 2014).

Ο μεγαλύτερος κίνδυνος για τη δημοκρατία σήμερα δεν είναι ξαφνικός, αλλά μάλλον αποτελεί έναν αργό θάνατο, που σημαίνει μια σταδιακή διαδικασία διάβρωσης και απονομιμοποίησης που καταστρέφει τα δημοκρατικά καθεστώτα ακόμη και όταν οι επιφανειακοί θεσμοί τους παραμένουν σε ισχύ. Ο στόχος θα πρέπει να είναι η ενίσχυση της πραγματικής δημοκρατίας με την επανασύνδεση των μεταρρυθμίσεων στις πραγματικές ανησυχίες των πολιτών και την ανάκτηση της εμπιστοσύνης των πολιτών στα δημοκρατικά θεσμικά όργανα (Budak & Rajh, 2014).

2.3. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

Για τις βαλκανικές χώρες η τελευταία δεκαετία του εικοστού αιώνα ήταν περίοδος οικονομικής υποβάθμισης. Με εξαίρεση τη Σλοβενία, οι πρώην σοσιαλιστικές χώρες της περιοχής δεν κατόρθωσαν να ξεφύγουν από τη μεταβατική κατάθλιψη και να ξεκινήσουν την πορεία σταθερής οικονομικής ανάπτυξης. Ενώ το ΑΕΠ στην Πολωνία αυξήθηκε κατά περισσότερο από 40% μεταξύ 1990 και 1999, στα Βαλκάνια συρρικνώθηκε κατά περίπου 30% κατά την ίδια περίοδο και η οικονομική κάμψη οδήγησε σε έκρηξη κοινωνικών προβλημάτων (Tucker et al.,

2006). Επιπλέον, λόγω της παρέμβασης του NATO στη Σερβία η μείωση ήταν πολύ πιο έντονη περίπου στο 50% (Sorensen, 2003). Οι χώρες αυτές μοιράζονται, σε διαφορετικό βαθμό, έναν συνδυασμό των ίδιων προβλημάτων στην οικονομική τους ανάπτυξη. Υψηλά επίπεδα εξωτερικού χρέους, έλλειψη διαφάνειας στη διαδικασία ιδιωτικοποίησης, δυσκολίες προσέλκυσης ξένων επενδύσεων, υψηλή ανεργία, φτώχεια και κοινωνική στέρηση, μαύρα αγορές και μια μεγάλη ανεπίσημη οικονομία.

Την περίοδο από το τέλος της δεκαετίας του 1990 οι χώρες της περιοχής εφάρμοσαν ένα πλούσιο πακέτο μεταρρυθμίσεων που παρά τις αδυναμίες της εφαρμογής τους οδήγησαν σε μια εύλογη ανάπτυξη, ιδιαίτερα του κατά κεφαλήν εισοδήματος, και η πλειονότητα των μακροοικονομικών δεικτών στην περιοχή έχουν ξεκινήσει να κινούνται προς τη σωστή κατεύθυνση. Ωστόσο, καμία από τις οικονομίες δεν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως υγιής ή εξ ολοκλήρου σταθερή, δεδομένου ότι η έντονη παρουσία του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς καταστρέφει τη φυσική επιχειρησιακή λογική μιας πραγματικής οικονομίας της αγοράς και δημιουργεί ένα δυσμενές οικονομικό κλίμα για όλους τους οικονομικούς παράγοντες, τους καταναλωτές, τους εμπόρους και τους επενδυτές (Gallagher, 2013). Η εμπειρική και θεωρητική βιβλιογραφία έχει εντοπίσει αρκετούς παράγοντες που προωθούν την ανάπτυξη, όπως η μακροοικονομική σταθερότητα, η κοινωνία δικαίου, η πολιτική και κοινωνική σταθερότητα, η φορολογία, ο ανταγωνισμός και το εμπόριο. Αλλά αυτοί οι παράγοντες είναι πιο αποτελεσματικοί σε ένα περιβάλλον όπου το κράτος δικαίου έχει καθιερωθεί. Για παράδειγμα, ο Pino Arlacchi, ένας κορυφαίος εμπειρογνώμονας στη μαφία της Σικελίας, επεσήμανε ότι οι περιοχές της νότιας Ιταλίας με τους υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης ήταν εκείνες με τα χαμηλότερα επίπεδα οργανωμένου και συμβατικού εγκλήματος, ενώ οι περιοχές με τη μεγαλύτερη παρουσία της μαφίας παρουσίασαν μόνο οικονομική στασιμότητα (De Vita, 2018).

Σε αυτό το πεδίο, είναι απαραίτητο να γίνει διάκριση μεταξύ των κρατών που υφίστανται σοβαρές οικονομικές δαπάνες από το οργανωμένο έγκλημα και εκείνων που το οργανωμένο έγκλημα απειλεί την εθνική οικονομική επιβίωση. Στην τελευταία αυτή κατηγορία ανήκουν οι χώρες με χαμηλά επίπεδα οικονομικής ανάπτυξης, των οποίων ολόκληρη η οικονομία μπορεί να γίνει θύμα εκμετάλλευσης από ομάδες οργανωμένου εγκλήματος. Η κατάρρευση της αλβανικής οικονομίας το 1996 ως αποτέλεσμα του αποτυχημένου οικονομικού σκανδάλου της πυραμίδας

αποδεικνύει τη δυνατότητα αυτή. Αυτά τα γεγονότα δείχνουν σαφώς ότι, όταν μια κυβέρνηση έχει εμπλακεί σε καταχρηστικές και παράνομες πρακτικές που αφορούν το εισόδημα των πολιτών της, όταν αρκετοί υπάλληλοί της είναι διεφθαρμένοι, με ένα δικαστικό σύστημα που έχει παραλύσει από τη διαφθορά και τις πολιτικές επιρροές, τότε η εθνική ασφάλεια απειλείται σοβαρά (Budak & Rajh, 2014).

Στην πρώτη κατηγορία, καθώς οι νόμιμες και παράνομες αγορές αλληλοεπικαλύπτονται όλο και περισσότερο, το οργανωμένο έγκλημα προκάλεσε την αποσταθεροποίηση των οικονομιών υπό διάφορες μορφές. Πρώτον, υπονόμει τις μακροοικονομικές αποφάσεις για την αντιμετώπιση της ροής των παράνομων κερδών, προκαλώντας έτσι υψηλά επιτόκια και παραγκωνίζοντας νόμιμες επενδύσεις. Η μείωση των ξένων επενδύσεων αύξησε το κόστος κεφαλαίου για τις τοπικές επιχειρήσεις που επιδίωκαν να ξεκινήσουν ή να επεκτείνουν και να αρνηθούν την κατανάλωση καυσίμων στην οικονομία στο σύνολό της, ενώ η εισροή παράνομων κερδών προκάλεσε μια υπερτιμημένη συναλλαγματική ισοτιμία, με αποτέλεσμα να μειωθούν οι νόμιμες εξαγωγές (Giatzidis, 2007).

Το οργανωμένο έγκλημα προωθούσε επίσης παράνομες δραστηριότητες και αποθάρρυνε τον ανταγωνισμό, παρέχοντάς του τεράστια πλεονεκτήματα έναντι των αυστηρά νόμιμων ανταγωνιστών. Για παράδειγμα, οι επιχειρήσεις οργανωμένου εγκλήματος έχουν στη διάθεσή τους οικονομικούς πόρους πολύ υψηλότερους από εκείνους των κανονικών επιχειρήσεων και δεν χρειάζεται να βασίζονται σε εξωτερική χρηματοδότηση μέσω τραπεζικών δανείων, που πληρώνουν υψηλά επιτόκια και υφίστανται μεγάλες γραφειοκρατικές καθυστερήσεις (Giatzidis, 2007). Επιπλέον, τα εγκληματικά δίκτυα ενθαρρύνουν την εμφανή κατανάλωση και τις επενδύσεις σε μη παραγωγικούς τομείς, όπως η ακίνητη περιουσία και η βιομηχανία ψυχαγωγίας, οι οποίες δεν συνιστούν μια στέρεα βάση για μακροπρόθεσμη ανάπτυξη, με μοναδικό στόχο είτε τα βραχυπρόθεσμα κέρδη είτε τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Για παράδειγμα, είναι γνωστό ότι τα κέρδη των ομάδων του οργανωμένου εγκλήματος του Κοσσυφοπέδιου επενδύονται και ξεπλένονται στο Κοσσυφοπέδιο μέσω νόμιμων επιχειρήσεων που συχνά ανήκουν στους επικεφαλής των μεγαλύτερων ομάδων διακίνησης ναρκωτικών (Marsavelski et al., 2017).

Στο μακροοικονομικό πλαίσιο, το διασυνοριακό έγκλημα έγινε ένα σημαντικό μέσο για την παράνομη ανακατανομή του εθνικού πλούτου και επιδείνωσε την άνιση

κατανομή του εισοδήματος (Giatzidis, 2007). Εξάλλου, υπάρχει έντονη συσχέτιση μεταξύ της υψηλότερης διαφθοράς και της υψηλότερης ανισότητας, άρα και μεγαλύτερης φτώχειας στην περιοχή, καθώς οι χώρες με χαμηλότερα εισοδήματα επηρεάζονται δυσανάλογα από τη διαφθορά. Στην Κροατία, για παράδειγμα, η ανισότητα στη διανομή εισοδήματος και ακίνητης περιουσίας αυξάνεται σταδιακά και το πιο εύπορο 15% κατέχει το ήμισυ των εισοδημάτων και της ακίνητης περιουσίας. Ένα άλλο συναφές πρόβλημα είναι η δυσκολία λήψης ορθολογικών αποφάσεων οικονομικής πολιτικής όταν ευδοκιμούν οι υπόγειες οικονομίες, που τροφοδοτούνται από παράνομα κέρδη. Οι άτυπες οικονομικές δραστηριότητες φαίνεται ότι έχουν βαθιές ρίζες στις βαλκανικές χώρες, καθώς, παρά τις διακυμάνσεις, το εκτιμώμενο μέγεθος της σκιώδους οικονομίας κυμαίνεται γενικά στο εύρος 25 έως 40% (Christie et al., 2003).

Κρίνεται απαραίτητο να γίνει διάκριση μεταξύ της γκρίζας οικονομίας, που αναφέρεται σε νομικές αλλά μη καταχωρημένες δραστηριότητες, από την «μαύρη» οικονομία, η οποία καλύπτει τις παράνομες δραστηριότητες που έχουν συνήθως στενές σχέσεις με τα δίκτυα οργανωμένου εγκλήματος. Αν και η «μαύρη» οικονομία είναι απαράδεκτη τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα, βραχυπρόθεσμα ίσως αξίζει να κλείνουμε τα μάτια της γκρίζας οικονομίας ή τουλάχιστον να μην την καταπολεμούμε ρητώς, καθώς είναι λιγότερο αρνητική από την ακραία φτώχεια (Christie et al., 2003). Στην πραγματικότητα των Βαλκανίων, το εισόδημα που δημιουργείται στο φάσμα της γκρίζας οικονομίας συμβάλει στη διατήρηση της κοινωνικής ειρήνης. Σε συνθήκες σταθερής ανεργίας, φτώχειας και γενικά χαμηλότερου βιοτικού επιπέδου, ένα σημαντικό τμήμα του πληθυσμού συμμετείχε στη γκρίζα οικονομία (Kurtovic et al., 2015).

Για παράδειγμα, κατά τη διάρκεια της δεκαετούς περιόδου σοβαρής οικονομικής κρίσης στη Σερβία, η γκρίζα οικονομία ήταν η μείζων στρατηγική αντιμετώπισης ενός σημαντικού μέρους του πληθυσμού. Το φαινόμενο αυτό ήταν ανεκτό από την κυβέρνηση και αυτό εξελίχθηκε σε μια βαθιά ριζωμένη φιλοσοφία συμπεριφοράς για ένα σημαντικό αριθμό πληθυσμών. Εκτιμάται ότι το 2002 περίπου ένα εκατομμύριο άνθρωποι στη Σερβία συμμετείχαν στη γκρίζα οικονομία, αποτελώντας σχεδόν το ένα τρίτο (30,6%) ενεργών συμμετεχόντων στην αγορά εργασίας. Το 2003, η απασχόληση στη «γκρίζα» οικονομία αντιπροσώπευε

περίπου το 35% της συνολικής απασχόλησης (Ramet et al., 2017). Ωστόσο, μακροπρόθεσμα, τα μειονεκτήματα αναμφισβήτητα υπεραντισταθμίζουν τα οφέλη.

Ο ανεπίσημος τομέας αποτελεί βασικό εμπόδιο στη δημιουργία εσόδων, αποτελεί πηγή άνισου ανταγωνισμού και φοροδιαφυγής, δεδομένου ότι οι ιδιώτες επιχειρηματίες κρύβουν το φορολογητέο εισόδημα σε τεράστια κλίμακα και, όσον αφορά τα έσοδα, το κοινό πρόβλημα είναι ότι η φορολογική βάση είναι μάλλον στενή και οι φόροι συγκεντρώνονται κατά κύριο λόγο από τις κρατικές επιχειρήσεις και τους καταναλωτές (Christie et al., 2003).

Στο πλαίσιο της γενικής δυσπιστίας των κρατικών θεσμών, της έλλειψης θεμιτού ανταγωνισμού και διαφάνειας, των εγγενώς αδύναμων θεσμικών ρυθμίσεων καθώς και της μεγάλης σκιώδους οικονομίας, μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι δεν υπάρχει υγιής αγορά ή υγιές κλίμα για τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων. Αυτό αντικατοπτρίζεται στην έλλειψη επενδύσεων, είτε σε φυσικό είτε σε ανθρώπινο κεφάλαιο. Όχι μόνο τα στοιχεία για τις ξένες άμεσες επενδύσεις παρέμειναν χαμηλά, αλλά λόγω της έλλειψης εμπιστοσύνης οι εγχώριες αποταμιεύσεις που κατατέθηκαν σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα παρέμειναν επίσης χαμηλές και συνεπώς υπήρχαν λίγα κεφάλαια που θα μπορούσαν να κινητοποιηθούν για τη χρηματοδότηση της ιδιωτικής βιομηχανίας και τη δημιουργία θέσεων εργασίας (Christie et al., 2003). Η εδραίωση του κράτους δικαίου, η οικοδόμηση μιας αποδοτικής και αξιόπιστης κρατικής γραφειοκρατίας, η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης του κοινού και η αύξηση της εμπιστοσύνης στα θεσμικά όργανα δημιουργούν συνθήκες που προσελκύουν το ιδιωτικό κεφάλαιο και ως εκ τούτου αυτοί είναι βασικοί δείκτες για την επιτυχία της μακροπρόθεσμης οικονομικής ανάπτυξης. Οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις έχουν αναγκαστικά επιπτώσεις που υπερβαίνουν τις άμεσες οικονομικές επιπτώσεις τους. Στο περιβάλλον των Βαλκανίων, η απελευθέρωση της οικονομικής ζωής, ελλείψει χρηστής διακυβέρνησης και ο συνδυασμός κρατικής αδυναμίας και εγκληματικότητας, θα μπορούσε να προκαλέσει όχι μόνο την απογοήτευση των πολιτών με τους εκλεγμένους ηγέτες αλλά και μια ευρεία αντίδραση κατά των βασικών δημοκρατικών αξιών.

3. Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.1. ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ

Το ζήτημα της πρόληψης της εγκληματικότητας εκκινεί στην Ευρώπη, με τη δημιουργία της πρώτης πλατφόρμας για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας το 1976, της Ομάδας Εργασίας TREVΙ (Terrorism, Radicalism, Extremism, Violence International). Οι δέκα ευρωπαϊκές κοινότητες που συνεργάστηκαν τότε απαιτήθηκε να εργαστούν αρκετά εντονότερα, ειδικά μετά τη Συμφωνία του Σένγκεν το 1985, η οποία προέβλεπε μεν κατάργηση εσωτερικών συνόρων των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά δεν συνεισέφερε στην αποτελεσματική αντιμετώπιση των εντός και εκτός συνόρων του κάθε κράτους εγκληματικών ενεργειών (Coolsaet, 2010).

Η επόμενη κίνηση για την καταπολέμηση της εγκληματικότητας έγινε μετά την υπογραφή της συνθήκης του Μάαστριχτ το 1992, όπου τα μέλη της προαναφερθείσας ομάδας συνεργάστηκαν ξανά υπό τον τρίτο πυλώνα της Ε.Ε. που σχετίζεται με ζητήματα Εσωτερικών Υποθέσεων και Δικαιοσύνης, στην οργάνωση Europol. Η δημιουργία της σχετίζεται με τη διευκόλυνση της ανταλλαγής πληροφοριών και των συντονισμό τους μεταξύ των εγκληματιών. Από το 2006 και έπειτα έχει ενισχυθεί και η συνεργασία με τον FRONTEX, ο οποίος έχει επωμιστεί τη διαχείριση της συνεργασίας στα εξωτερικά σύνορα των κρατών που ανήκουν στην Ε.Ε και έχει ρόλο κυρίως συντονιστικό, επιφορτισμένος με τη συγκρότηση δικτύων μεταξύ συνοριακών αρχών. Οι αρμοδιότητες του FRONTEX εξελίχθηκαν περαιτέρω με τη δημιουργία των ομάδων RABIT (Rapid Border Intervention Teams), οι οποίες δρουν σε επείγουσες καταστάσεις, όπως στην κατάσταση που προέκυψε το 2010 στα σύνορα μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Οι εξουσίες αυτές ασκούν μεγαλύτερο έλεγχο στο μεταναστευτικό, αυξάνοντας όμως και τις εξουσίες της αστυνομίας (Mitsilegas, 2012).

Η Ελλάδα, ως κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υποχρεούται να πορεύεται μαζί με τις υπόλοιπες σε τομείς όπως ασφάλεια και διαχείριση συνόρων. Μια από τις υποχρεώσεις της Ελλάδας και των άλλων κρατών-μελών σε αυτά τα

πλαίσια είναι η εφαρμογή συγκεκριμένων πρακτικών για τη φύλαξη των συνόρων, που ακολουθούν το σχέδιο διαχείρισης συνόρων IBM. Οι πρακτικές αυτές περιλαμβάνουν την επιβολή κυρώσεων για την άνευ ελέγχου διέλευση των συνόρων, την σύναψη διακρατικών συμφωνιών σχετικών με ανταλλαγή πληροφοριών ώστε να προληφθεί και να κατασταλεί η εγκληματικότητα κ.λπ (άρθρα 3, 47, Ν 2514/1997, Συμφωνία Σένγκεν). Το ελληνικό εθνικό δίκαιο ακολουθεί οδηγίες εξ Ευρώπης ορμώμενες και συνάπτονται συνεργασίες μεταξύ αστυνομίας και λιμενικού της χώρας και των Frontex και Europol, κυρίως για εγκληματικές δραστηριότητες που δρουν διασυνοριακά.

Υποστήριξη στο ελληνικό κράτος παρέχεται από υπαλλήλους άλλων κρατών, τα οποία χρησιμοποιούν μέσα αποκλειστικά δικά τους για να βοηθήσουν στην προστασία των ελληνικών συνόρων. Αυτοί ακολουθούν εντολές από το ελληνικό κέντρο Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Επιτήρησης (Integrated Maritime Surveillance Bureau) του Αρχηγείου Λιμενικού Σώματος-Ελληνικής Ακτοφυλακής. Πλην του ανθρώπινου δυναμικού (περί των 175.000 υπαλλήλων για 400.000.000 πολίτες στην Ε.Ε.), συνάπτονται πλέον συνεργασίες με καθηγητές πανεπιστημίων και στελέχη βιομηχανιών, με σκοπό τη χρήση τεχνολογιών, όπως και η εφαρμογή μη επανδρωμένων αεροσκαφών (drones) για αποτελεσματικότερη επιτήρηση του συνοριακού χώρου, και στην Ελλάδα αλλά και σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη.

Επιπρόσθετα στην προστασία των θαλάσσιων συνόρων και στην καταπολέμηση του θαλάσσιου εγκλήματος, κυρίως στον ελληνικό και βαλκανικό χώρο μέσω της Μεσογείου, δρα ο ευρωπαϊκός οργανισμός που φροντίζει για τη θαλάσσια ασφάλεια (European Maritime Safety Agency – EMSA), ο οποίος όχι μόνο ασχολείται με ζητήματα προστασίας περιβάλλοντος (π.χ. παράνομα απόβλητα), αλλά και με θέματα επιτήρησης των υδάτων με σκοπό να συμβάλλει στην καταπολέμηση της μεταφοράς επικίνδυνων ή απαγορευμένων εμπορευμάτων μέσω της θαλάσσιας οδού.

Ένα βασικό πρόβλημα στην βαλκανική χερσόνησο αποτελεί το ζήτημα της παράνομης διακίνησης μεταναστών, το οποίο αποτελεί και μια από τις προτεραιότητες της Europol, η οποία προχώρησε στην ίδρυση του Ευρωπαϊκού Κέντρου Παράνομης Διακίνησης Μεταναστών το 2016 (European Migrant Smuggling Centre - EMSC), με άκρως ικανοποιητικά αποτελέσματα ήδη από τον

πρώτο χρόνο λειτουργίας. Σημαντική υπήρξε και η συμβολή του ευρωπαϊκού οργανισμού Eurojust, ο οποίος αποβλέπει στη διακρατική δικαστική συνεργασία, με ανταλλαγή χρήσιμων πληροφοριών και συντονισμό των ασκούμενων διώξεων. Οι υποθέσεις που σχετίζονται με παράνομη διακίνηση μεταναστών προβλέπουν στενή συνεργασία μεταξύ των κρατών της Βαλκανικής χερσονήσου (είτε προέλευσης είτε διέλευσης είτε προορισμού), οπότε επιβάλλεται η συνεργασία σε διεθνές επίπεδο (Στεργιούλης, 2001). Η Eurojust έχει λάβει και σημαντικά μέτρα για την εξάλειψη του εμπορίου λευκής σαρκός, ειδικά στις υπό εξέταση χώρες. Τέλος, ο οργανισμός OLAF (Office européen de lutte antifraude) που ασχολείται με την καταπολέμηση της απάτης, επιλύει ετησίως περισσότερες από 200 υποθέσεις, όντας αρκετά αποτελεσματικός.

Οι πληροφορίες που παρέχει ο FRONTEX σχετικά με τις περιοχές των συνόρων της Ελλάδας από τις οποίες εισέρχονται παράνομα αλλοδαποί, αλλά και στις οποίες βασίζεται κυρίως το διασυνοριακό έγκλημα, τα στοιχεία δείχνουν κυρίως τα νησιά του Αιγαίου που βρίσκονται πιο κοντά στη μεθόριο (Λέσβος, Σάμος, Χίος, Κως, Λέρος, Κάλυμνος). Η παροχή βοήθειας στα νησιά αυτά και ο έλεγχός τους πραγματοποιείται στα πλαίσια της δράσης «ΠΟΣΕΙΔΩΝ». Μια από τις συνηθέστερες και σημαντικότερες προκλήσεις της επιτήρησης των συνόρων στην Ελλάδα είναι η παράνομη είσοδος στη χώρα υπηκόων ασιατικών κυρίως χωρών δια μέσου της Τουρκίας. Το πρόβλημα αυτό μεταβάλλεται διαρκώς στα χαρακτηριστικά του (τόπος, τρόπος, άτομα, κόστος κ.ά.)· κάποια απτά παραδείγματα αποτελούν οι αύξηση του αριθμού των ατόμων που κατέφθασαν στα χερσαία σύνορα Ελλάδας – Τουρκίας (3.292 το 2016, 5.551 το 2017), η επικράτηση της διαδρομής Edirne – Θράκης για την παράνομη διακίνηση μεταναστών, η επιλογή της Λέσβου ως τόπος άφιξης (το ½ των μεταναστών) με μετατόπιση της Χίου σε Τρίτη θέση – στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι η αλλαγή στη στόχευση νησιών, δεδομένων των δηλώσεων από μια πληθώρα μεταναστών, σχετίζεται με την ενημέρωσή τους σχετικά με το πόσος χώρος υπάρχει στα κέντρα κράτησης, σχετικά με την ταχύτητα με την οποία δίδεται άσυλο, και με την ευκολία μετάβασης στην ηπειρωτική Ελλάδα.

Οι κύριες εθνικότητες μεταναστών που βαίνουν στην Ελλάδα είναι κυρίως από Ιράν, Συρία, και Αφγανιστάν, με αρκετά μεγάλα νούμερα από Κονγκό και Αλγερία (οι οποίοι συνήθως έχουν ως στόχο τη χρήση του ελληνικού κράτους ως μέρος διέλευσης). Η διακίνηση εμβάσματος από μετανάστες σε διακινητές γίνεται

από έναν αρκετά μεγάλο αριθμό πλατφορμών (Hawala, Sarafi, Paysafe, ακόμη και Western Union) δυσχεραίνοντας την εντόπισή του από τις αρχές. Σχετικά με την έξοδο από τα μεγάλα ελληνικά λιμάνια της επαρχίας προς το Ιόνιο (Πάτρα, Ηγουμενίτσα), η πλειοψηφία των μεταναστών προσπαθεί να μεταβεί με κρύψιμο σε φορτηγά πλοία ή με επίδειξη εγγράφων που είναι πλαστά, ή σπανιότερα γνήσια. Γενικά, καθίσταται εμφανές ότι ο ρόλος των μεταναστών είναι αρκετά σημαντικός για την ευρύτητα του παράνομου δικτύου οργανωμένου εγκλήματος.

Ειδικότερα σχετικά με τις ικανότητες των παράνομων ομάδων και την απόκτηση βαρύτητας στο διεθνές δίκτυο, σημαντικά αλλά όχι προεξέχοντα στοιχεία αποτελούν οι οικονομικές της ικανότητες καθώς και οι επαφές της με τον κρατικό μηχανισμό· εν τέλει, όμως, πολλή μεγαλύτερη σημασία έχει η ικανότητα της ομάδας να κάνει χρήση διηπειρωτικών δικτύων και να συνεργάζεται με κρατικούς θύλακες, οι οποίοι θα συγκαλύπτουν τις επιχειρήσεις (Λαμπροπούλου, 2012). Οι μετανάστες πέφτουν θύματα εκμετάλλευσης από τις οργανώσεις αυτές και δημιουργούν δίκτυα επικοινωνίας, με μετακίνηση των παράνομων ενεργειών σε διάφορα κράτη.

Πρέπει να επισημανθεί, επιπλέον, ότι ειδικά στην περίπτωση της Ελλάδας και των Βαλκανίων, οι εγκληματικές πράξεις δεν βασίζονται απλά σε περιπτώσεις εκμετάλλευσης ανθρώπων (διακίνηση και εκμετάλλευση μεταναστών, εμπόριο λευκής σαρκός κ.λπ.), αλλά και σε παράνομη διακίνηση ναρκωτικών ουσιών. Τα σύνορα του ελληνικού κράτους επιλέγονται αρκετά συχνά για τέτοιου είδους δραστηριότητες, οπότε καταδεικνύει την ανάγκη για μεγαλύτερο έλεγχο της εγκληματικής δραστηριότητας· το γεγονός αυτό ενισχύεται και με τον προαναφερθέντα σημαντικό ρόλο των αλλοδαπών και της διακίνησης, αλλά και με την όλο και μεγαλύτερη συμμετοχή Ελλήνων σε σπείρες οργανωμένου εγκλήματος, σύμφωνα με σύγχρονα στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας.

Ιδιαίτερης σημασίας είναι και η κατάσταση που επικρατεί στα θαλάσσια σύνορα και πως αυτή επιδρά στη διασπορά του οργανωμένου εγκλήματος. Ήδη για δεκάδες αιώνες το θαλάσσιο στοιχείο βοηθούσε σε εγκληματικές δραστηριότητες όπως διακίνηση λαθραίων αγαθών, διακίνηση σκλάβων, πειρατεία κ.ά. Ειδικά η γεωγραφική θέση της Ελλάδας, η οποία ενώνει τρεις ηπείρους, ευνοεί τη διακίνηση ναρκωτικών ουσιών (όπως για παράδειγμα τόνους κοκαΐνης από τη Νότιο Αμερική) και αποτελεί και χώρα διακίνησης αλλά και χώρα προορισμού. Η ευκολία των

θαλάσσιων συνόρων ευνοεί τη μεταφορά και άλλων παράνομων εμπορευμάτων από την Ελλάδα και τα Βαλκάνια προς την Ευρώπη, αλλά σπανιότερα και το αντίστροφο. Εκτός από ναρκωτικές ουσίες, τα παράνομα προϊόντα αφορούν όπλα, τσιγάρα, παραπονημένα προϊόντα, ακόμη και ανθρώπους. Οι παράνομες δραστηριότητες που κάνουν χρήση σκαφών πλεύσης ανθίζουν σε περιοχές οι οποίες δεν έχουν επαρκή έλεγχο, όπως αποκλειστικές οικονομικές ζώνες και ανοικτά ύδατα.

Πιο συγκεκριμένα, σχετικά με τη θαλάσσια παράνομη διακίνηση αγαθών, πρέπει να επισημανθεί ότι στα μεγαλύτερα λιμάνια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, λόγω του τεράστιου φορτίου που πρέπει να ελεγχθεί, ο έλεγχος γίνεται δειγματοληπτικά, οπότε και είναι ανεπαρκής, ευνοώντας τη διακίνηση κυρίως πυροβόλων όπλων. Ειδικότερα στη βαλκανική χερσόνησο, η οποία διαλύθηκε από χρόνους πολλών ετών και απέκτησε χώρες οικονομικά κατεστραμμένες μετά την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης, βασίστηκε έντονα στην οπλοκατοχή, με αποτέλεσμα να γίνει διάχυση πολλών στρατιωτικών όπλων και να δημιουργήσουν έντονο λαθρεμπόριο. Ομάδες οργανωμένου εγκλήματος με βάση στις χώρες αυτές προμηθεύουν όπλα σε ομοεθνείς τους, οι οποίοι δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα αλλά και σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη. Το γεγονός αυτό αποδεικνύουν και στατιστικά στοιχεία κατάσχεσης όπλων (Δ. Ευρώπη 35%, Ν. Ευρώπη 26%, Β. Ευρώπη 21%, Α. Ευρώπη 18% στην περίοδο 2010-2015), με βασικότερες χώρες τη Γαλλία, τη Γερμανία και την Ελλάδα. Οι περισσότερες κατασχέσεις πραγματοποιήθηκαν σε περιοχές της μεθωρίου που συνορεύουν με χώρες όπου η διακίνηση όπλων είναι συχνή, σε κεντρικά λιμάνια, και σαφώς σε περιοχές με έντονη παρουσία οργανωμένου εγκλήματος. Η δράση του Frontex έχει συμβάλει σημαντικά, ειδικά στη Μεσόγειο, ωστόσο τα προαναφερθέντα εντοπισμένα προβλήματα είναι απλά ένα τμήμα από το σύνολο των εγκλημάτων των θαλάσσιων συνόρων.

Ο εντοπισμός της σημασίας που έχει η προστασία των θαλάσσιων συνόρων οδήγησε στη δημιουργία νομοθεσίας που επιβάλλει στα κράτη να επιτηρούν τα θαλάσσια σύνορά τους. Οι ενέργειες αυτές εντάθηκαν κυρίως μετά την περίοδο 2015-2016, όταν και η απότομη και πολυπληθής εισροή προσφύγων και μεταναστών από την Τουρκία προς την Ελλάδα και την υπόλοιπη Ευρώπη βρήκε τα κράτη απροετοίμαστα να αντιμετωπίσουν τις ομάδες οργανωμένου εγκλήματος που εισέρχονταν μαζί με τις ομάδες προσφύγων. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα έπρεπε

να αντιμετωπίσει άμεσα και αποτελεσματικά προβλήματα όπως η διακίνηση πλαστών εγγράφων και παράνομων ουσιών, η εμπορία ανθρώπων γενικά και παιδιών ειδικότερα, καθώς και η σύνδεση των δικτύων εγκλήματος με δίκτυα τρομοκρατίας. Η δημιουργία των hotspots, που αποτελούν ουσιαστικά κέντρα κράτησης μεταναστών, ευνοούν την ανάπτυξη εγκληματικότητας και εξτρεμιστικών πράξεων, καθώς οι εξαθλιωτικές συνθήκες διαβίωσης ευνοούν την ανάπτυξη εγκληματικών πράξεων, και δημιουργούν παράνομες αγορές εις βάρος των προσφύγων, οι οποίοι με σκοπό την εξασφάλιση της διαβίωσης των ιδίων και των οικογενειών τους λαμβάνουν ρόλους διανομέων παράνομων ουσιών.

3.2. Η ΑΠΕΙΛΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Στις μέρες μας η ασφάλεια δεν αποτελεί μόνο ένα στρατιωτικό ζήτημα και δεν αποτελεί αποκλειστική αρμοδιότητα μόνο των υπουργείων Εθνικής Άμυνας, Προστασίας του Πολίτη και Εξωτερικών. Επιπλέον, σε πολλές περιπτώσεις η διαφορά μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών απειλών δεν είναι ευδιάκριτη για την εθνική ασφάλεια της Ελλάδος. Η συμμετοχή της Ελλάδας στην ΕΕ ενίσχυσε τόσο την διαπραγματευτική της δύναμη όσο και την ασφάλειά στο διεθνές και το περιφερειακό σύστημα, αντίστοιχα. Η εσωτερική ασφάλεια αποτελεί ένα βασικό δημόσιο αγαθό, το οποίο είναι απαραίτητο για την επίτευξη της ανάπτυξης και της ευημερίας του κοινωνικού συνόλου που αποτελεί μία χώρα. Ωστόσο, η ιδιαίτερη γεωγραφική θέση της Ελλάδας την καθιστά μία από τις βασικότερες πύλες εισόδου της Ευρώπης. Ως εκ τούτου, αποτελεί το κυριότερο διαμετακομιστικό κέντρο για ανθρώπου και για παράνομα αγαθά που έχουν ως τελικό προορισμό χώρες της κεντρικής Ευρώπης. Η εγγύτητα των μικρασιατικών ακτών με τα νησιά του ανατολικού Αιγαίου και η ιδιομορφία των θαλάσσιων συνόρων της, καθιστούν τη χώρα ιδιαίτερα ευάλωτη για τις παράνομες διακινήσεις αγαθών και ανθρώπων (Ντόκος 2007).

Ως αποτέλεσμα των παραπάνω δεδομένων, η χώρα αντιμετωπίζει μεγάλες δυσκολίες στον περιορισμό του διεθνούς εγκλήματος, το οποίο βρίσκεται σε συνεχή αύξηση λόγω της οικονομικής κρίσης. Είναι σαφές ότι οι υποχρεώσεις της Ελλάδας σε θέματα ασφάλειας και δημόσιας τάξης είναι ιδιαίτερα αυξημένες έναντι των υπολοίπων ευρωπαϊκών χωρών, ιδιαίτερα εξ αιτίας της ένταξής της στη Συνθήκη Σένγκεν, η τήρηση της οποίας αυξάνει αυτές τις υποχρεώσεις μέγιστο βαθμό.

Συγκεκριμένα, η παράτυπη μετανάστευση, είτε αυτή σχετίζεται με το εμπόριο ανθρώπων (trafficking), είτε με την παράνομη διακίνηση μεταναστών, εκτός από την ανθρωπιστική προσέγγιση του προβλήματος, αποτελεί ένα πολυσύνθετο ζήτημα για τη χώρα, που απαιτεί προσεκτική αντιμετώπιση και ιδιαίτερη μελέτη. Η παράτυπη μετανάστευση όπως και το οργανωμένο έγκλημα, όταν μάλιστα διευκολύνονται ή υποκινείται από γειτονικές χώρες ή τρομοκρατικές οργανώσεις, θα μπορούσαμε να θεωρηθεί ως μια ασύμμετρη απειλή για τη χώρα. Η ποικιλομορφία και το μεγάλο μήκος της ακτογραμμής της Ελλάδας, καθώς και η έκταση των θαλάσσιων συνόρων της χώρας, διαμορφώνουν ένα απαιτητικό και πολυσύνθετο επιχειρησιακό περιβάλλον για τον έλεγχο και την αποτροπή της εισόδου μεταναστών (Ντόκος 2007).

Η ελεγχόμενη εισροή μεταναστών δεν αποτελεί απειλή για την ασφάλεια μιας χώρας, αλλά στην περίπτωση της Ελλάδας, η ανεξέλεγκτη εισροή παράτυπων μεταναστών που παρατηρείται, αποτελεί άριστη κάλυψη για τη διείσδυση ενός μεγάλου πλήθους πρακτόρων μιας εχθρικής δύναμης, η οποία ενδεχομένως να επιδιώκει την υποκίνηση των μαζών των υπολοίπων ομοθρήσκων ή ομοεθνών τους με στόχο διάφορες αποσταθεροποιητικές ενέργειες, οι οποίες πλέον είναι πολύ εύκολο να συντονιστούν μέσω της χρήσης του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Αυτοί οι παράγοντες καθιστούν μια απλή υπόθεση τη στρατολόγηση παράτυπων μεταναστών, δολιοφθορέων, κατασκοπών και γενικότερα ατόμων που δεν έχουν αφομοιωθεί από την ελληνική κοινωνία και είναι ικανά υπό το μανδύα των μεταναστών, να διενεργήσουν κατασκοπεία σε βάρος της χώρας, να ενεργούν δολιοφθορές ή να υποκινούν ταραχές με αποτέλεσμα να αποτελούν ένα παράγοντα που εν δυνάμει είναι ικανός να προκαλέσει σημαντικότερα προβλήματα στην ασφάλεια και τη δημόσια τάξη (Φωτιάδης 2015).

Ένας επιπλέον κίνδυνος αποτελεί η ενδεχόμενη αλλοίωση του δημογραφικού και εθνολογικού χαρακτήρα της χώρας, μέσω των δημογραφικών μετακινήσεων και συνενώσεων, της δημιουργίας μειονοτήτων και των πιθανών στρεβλώσεων της κουλτούρας, της γλώσσας, της θρησκείας κ.τ.λ. Τα παραπάνω πρόβλημα επιβαρύνεται λόγω των αλυτρωτικών επιδιώξεων και των εθνικών διεκδικήσεων που ιστορικά προβάλλονται από γειτονικά κράτη και από μουσουλμανικές μειονότητες στη Θράκη ή από επίπλαστους πυρήνες αυτοαποκαλούμενων

Τσάμηδων, Μακεδόνων σε παραμεθόριες περιοχές της Ηπείρου και της Μακεδονίας (Lazaridis & Skleparis, 2016).

3.3. Η ΑΠΕΙΛΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η ελληνική εξωτερική πολιτική στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων, εξισορροπείται μεταξύ δύο τάσεων. Η πρώτη χαρακτηρίζεται από μια πολιτική περιορισμένης δράσης ή ακόμα και αδράνειας, ενώ η δεύτερη βασίζεται σε μεγάλο βαθμό από τον ιδεαλισμό. Η επιλογή της περιορισμένης συμμετοχής ή της αδράνειας, βασίζεται σε ιδέες που δεν έχουν κάποια πρακτική αξία και δεν μπορούν να υλοποιηθούν στην πράξη. Ως εκ τούτου, η εξωτερική πολιτική της Ελλάδας, ακόμα και εντός της Ε.Ε., διαμορφώνεται ως ένα μείγμα ασαφούς ιδεαλισμού και αδράνειας. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη μη προώθηση των συμφερόντων της χώρας στην ευρύτερη περιοχή, καθώς και την αδυναμία της χώρας να προβάλει διάφορα θέματα που προκύπτουν και σχετίζονται με την ασφάλεια, ως κοινά ευρωπαϊκά προβλήματα. Ως αποτέλεσμα, η Ελλάδα δεν έχει καταφέρει να προβάλει το προσφυγικό ζήτημα ως ένα ευρωπαϊκό πρόβλημα, εκτός από την φάση κατά την οποία η Ελλάδα δεν μπορούσε να χειριστεί εκ των πραγμάτων μόνη της τις μαζικές προσφυγικές ροές, οι οποίες βρέθηκαν στο απόγειό τους το 2015 (Γκουγκίδου, 2018).

Ένας βασικός παράγοντας διαμόρφωσης της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, είναι η κατάρτιση της εξωτερικής πολιτικής με κριτήριο τα γνωστικά στοιχεία και τις τάσεις της εγχώριας κοινής γνώμης. Ο αντίκτυπος της εσωτερικής νομιμοποίησης σε ζητήματα εξωτερικής πολιτικής, αποτελούσε πάντα έναν καθοριστικό παράγοντα για τη διαμόρφωσή της. Αυτή η προσέγγιση της εξωτερικής πολιτικής εμποδίζει την προσαρμογή της στις υπάρχουσες ανάγκες, όπως επίσης και στη λήψη ορθολογικών αποφάσεων και την προσαρμοστικότητα στις εκάστοτε διαφοροποιήσεις που διαμορφώνονται στο εξωτερικό περιβάλλον. Ένας επιπλέον παράγοντας διαμόρφωσης της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής σχετίζεται με το γεγονός ότι δεν ασκείται με έναν θεσμοθετημένο τρόπο. Οι αποφάσεις και οι επιλογές λαμβάνονται και διαμορφώνονται κυρίως βάσει των προσωπικών αντιλήψεων και συμπεριφορών των ηγητόρων και των προσώπων που βρίσκονται σε θέσεις κλειδιά, ενώ κατά κύριο λόγο δεν αποτελούν το αποτέλεσμα μιας

εμπεριστατωμένης ανάλυσης και επιλογής της βέλτιστης μεταξύ διάφορων εναλλακτικών λύσεων που εξετάστηκαν (Φίγγου & Σουρβίνου, 2013).

Η εθνική εξωτερική πολιτική της Ελλάδος έχει εξελιχθεί από το Σχέδιο Δράσης του 2010 και τον συνολικού μήκους 10,36 χλμ φράκτη στον Έβρο του 2012, μέχρι την αλλαγή πολιτικής της «ανοικτής αγκαλιάς» προς τους μετανάστες. Η επερχόμενη επιχείρηση «Ασπίδα» έλαβε χώρα το 2012, ως αποτέλεσμα της μαζικής εισροής μεταναστών δια μέσου των ελληνοτουρκικών συνόρων. Παράλληλα, εντός της χώρας, οι έλεγχοι των μεταναστών διενεργήθηκαν μέσω της επιχείρησης «Ξένιος Δίας» που μετέπειτα μετονομάστηκε σε «Θησέας». Επιπλέον, την ίδια περίοδο ξεκίνησε η επιχείρηση «Ποσειδών» της FRONTEX. Οι επιχειρήσεις «Ξένιος Δίας» και «Ασπίδα», ενώ ήταν επιτυχημένες, προκάλεσαν την έντονη κριτική θεσμικών οργάνων και οργανώσεων υπεράσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ως αποτέλεσμα ο Συνήγορος του Πολίτη και το Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έκαναν λόγο για επιχειρήσεις ξενοφοβικού χαρακτήρα (Γκουγκίδου, 2018).

Ωστόσο, το 2015 η Ελλάδα άλλαξε εκ βάθρων την πολιτική της στο μεταναστευτικό. Η άτυπη πολιτική των ανοικτών συνόρων, η ανύπαρκτη διαχείριση των εισροών για μια περίοδο επτά μηνών, καθώς και η αντιμετώπιση των μεταναστών ως απλά διερχομένων ατόμων από τη χώρα, αφύπνισε την Ευρώπη, η οποία αντιλήφθηκε την κρισιμότητα της κατάστασης, με αποτέλεσμα τη λήψη επιμέρους μέτρων ακόμα και σε εθνικό επίπεδο. Εν συνεχεία οι ροές προωθήθηκαν προς τα Δυτικά Βαλκάνια, οδηγώντας την Ελλάδα σε θέση απολογούμενου για την παντελή έλλειψη λήψης μέτρων για την προστασία και διαχείριση των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών.

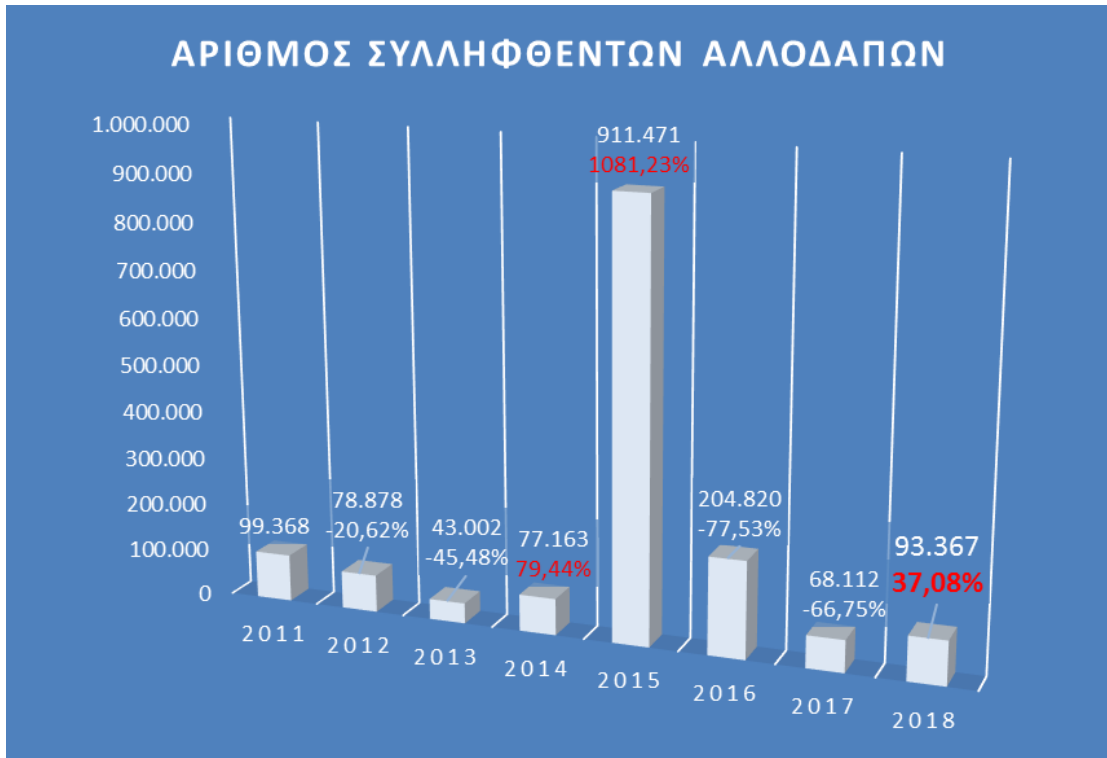
3.4. ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Οι εγκληματικές δραστηριότητες οι οποίες αναλύονται στην παρούσα έκθεση αφορούν στην παράνομη διακίνηση μεταναστών, η εμπορία ανθρώπων, η διακίνηση ναρκωτικών ουσιών, η διακίνηση όπλων και εκρηκτικών υλών, το λαθρεμπόριο προϊόντων, τα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας, καθώς και η πλαστογραφία.

3.4.1. ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

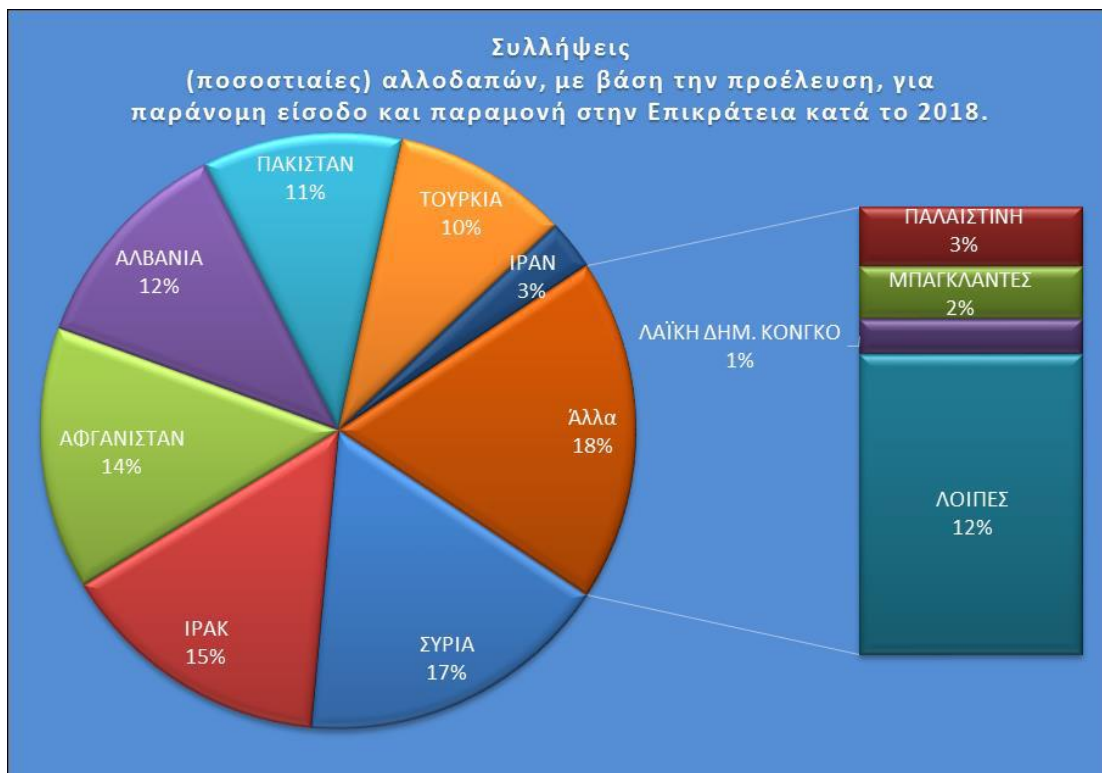
Η παράνομη διακίνηση μεταναστών αποτελεί για πολλά συνεχόμενα έτη την παράνομη αγορά με τα μεγαλύτερα νούμερα στην Ελλάδα, βάσει αριθμού διακινητών και διακινούμενων, όπως και βάσει της συχνότητας με την οποία διατίθενται οι υπηρεσίες αυτές. Όπως είναι γνωστό, η στρατηγικά σημαντική γεωγραφική θέση της Ελλάδας ευνοεί την εισροή μη νόμιμων μεταναστών, οι οποίοι χρησιμοποιούν την Ελλάδα ως χώρα διέλευσης με σκοπό να φτάσουν σε κράτη της Κεντρικής Ευρώπης ή της Βόρειας Ευρώπης. Μετά από μια μικρή καμπή το 2016-2017, υπήρξε εκ νέου αύξηση το 2018, της τάξης του 25,17%. Η μείωση των προηγούμενων ετών σχετίζεται με την συμφωνία με την Τουρκία σχετικά με το μεταναστευτικό-προσφυγικό ζήτημα, η οποία βοήθησε στη μείωση, αλλά όχι και στην εξάλειψη της μετάβασης μεταναστών με παράνομο τρόπο. Πλέον, οι περισσότερες πιέσεις ασκούνται στην Δυτική Μεσόγειο, η οποία και λαμβάνει τον μεγαλύτερο αριθμό μεταναστών, σε αντίθεση με τα προηγούμενα χρόνια όπου οι προσπάθειες γίνονταν από την Κεντρική και Ανατολική Μεσόγειο.

Πιο συγκεκριμένα, στην Ελλάδα οι συλλήψεις για μη νόμιμη είσοδο ή παραμονή στο κράτος γνώρισαν μια αύξηση 37,08% το 2018 σε σχέση με τα προηγούμενα έτη, δηλαδή 93.367 συλλήψεις έναντι 68.112 το 2017. Στο γράφημα 1 παρουσιάζονται σε απόλυτο αριθμό και ποσοστιαίες αυξομειώσεις οι αριθμοί των συλλήψεων μεταναστών που πραγματοποιήθηκαν την περίοδο 2011-2018 από την Αστυνομία και το Λιμενικό.

Γράφημα 1 : Αριθμός Συλληφθέντων Αλλοδαπών 2011-2018

Όσον αφορά τις χώρες από τις οποίες προέρχονται οι μετανάστες και οι πρόσφυγες, στην πρώτη θέση εξακολουθεί να βρίσκεται η Συρία, ενώ τη δεύτερη και τρίτη θέση καταλαμβάνουν το Ιράκ και το Αφγανιστάν. Άλλες χώρες με έντονη παρουσία αποτελούν η Αλβανία, το Πακιστάν, η Τουρκία κ.ά. Σχετικά με την Τουρκία πρέπει να επισημανθεί ότι γνωρίζει μια αξιοσημείωτη αύξηση στον αριθμό νόμιμων και μη νόμιμων μεταναστών τα τελευταία δύο έτη, λόγω του μη επιτυχημένου πραξικοπήματος της 15ης Ιουλίου του 2016. Στο γράφημα 2 παρουσιάζονται σε ποσοστά οι συλλήψεις των αλλοδαπών βάσει της χώρας προέλευσής τους.

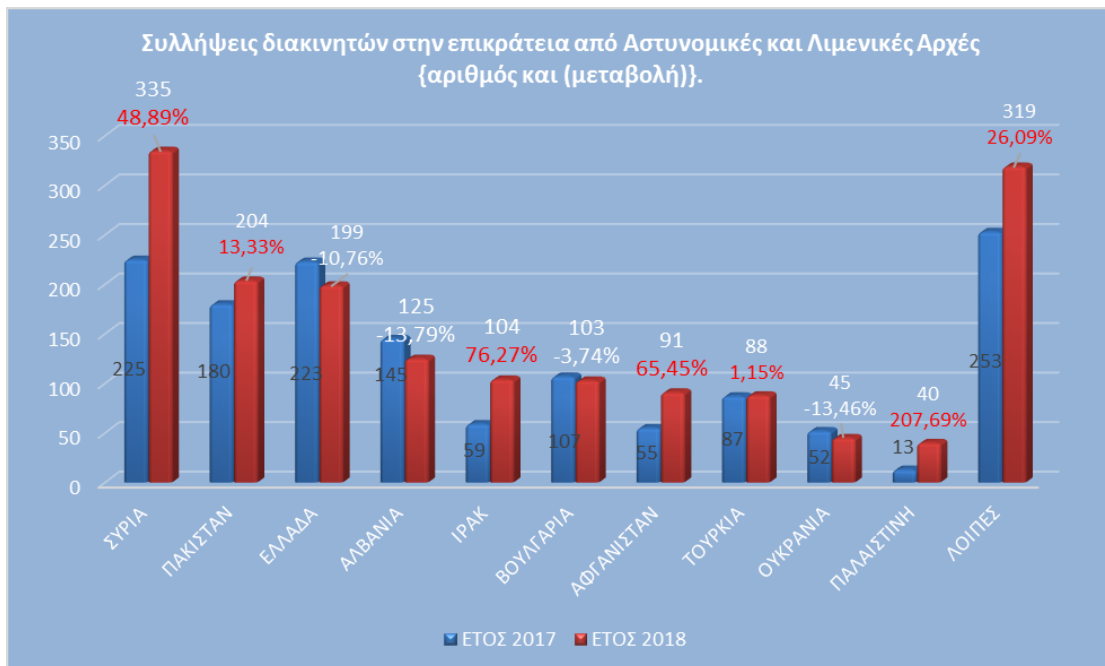

Γράφημα 2 : Ποσοστιαίες Συλλήψεις Αλλοδαπών βάσει Χώρας Προέλευσης 2018

Σημαντική αύξηση παρατηρείται και σε συλλήψεις διακινητών, της τάξης του 18,16%, με απόλυτο αριθμό το 1.653. Οι περισσότεροι διακινητές κατάγονταν από τη Συρία (335, με αύξηση 48,89%) και το Πακιστάν (204, με αύξηση 13,33%). Τις επόμενες θέσεις καταλαμβάνουν οι Έλληνες (199, με μείωση 10,76%) και οι Αλβανοί (125, με μείωση 13,79%). Με χαμηλούς απόλυτους αριθμούς αλλά σημαντική ποσοστιαία αύξηση παρατηρούνται οι συλλήψεις διακινητών από Ιράκ, Αφγανιστάν και Παλαιστίνη. Στο γράφημα 3 παρουσιάζονται σε απόλυτο αριθμό και ποσοστιαίες αυξομειώσεις οι αριθμοί των συλλήψεων διακινητών που πραγματοποιήθηκαν την περίοδο 2011-2018 από την Αστυνομία και το Λιμενικό, ενώ στο γράφημα 2 παρουσιάζονται σε απόλυτο αριθμό ποσοστά οι συλλήψεις των διακινητών βάσει της χώρας προέλευσής τους.

Γράφημα 3 : Αριθμός Συλληφθέντων Διακινητών 2011-2018

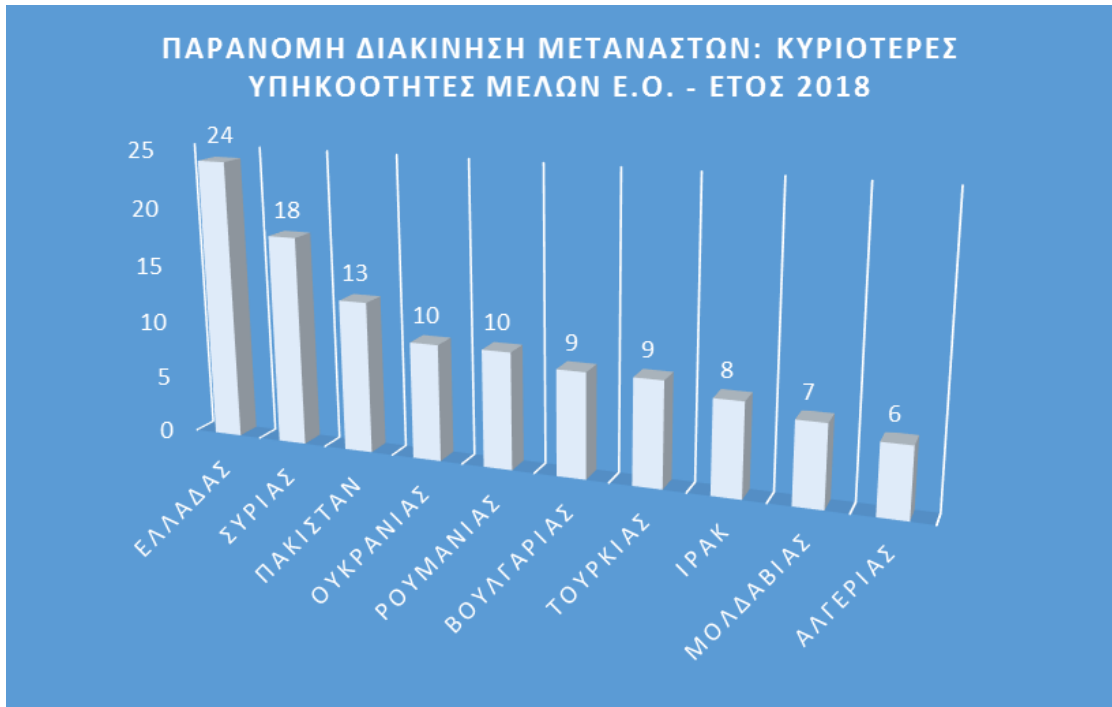
Γράφημα 4 : Συλλήψεις Διακινητών (απόλυτος αριθμός και ποσοστιαία μεταβολή) βάσει Χώρας Προέλευσης 2018

Το κύριο σημείο εισόδου στο ελληνικό κράτος αποτελεί ακόμη το τμήμα της ελληνοτουρκικής μεθορίου, με αύξηση πίεσης της τάξης του 170,15% από το 2017 (5.651 συλλήψεις) ως το 2018 (15.266 συλλήψεις), χωρίς να εκτοπίζει την περιοχή του ευρύτερου Αιγαίου Πελάγους (σύνολο 32.751 συλλήψεις το 2018).

Παρατηρούνται επίσης μειώσεις στα σύνορα Ελλάδας-Αλβανίας (32,34%) και αυξήσεις στα σύνορα Ελλάδας-Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας (22,70%) και Ελλάδας-Βουλγαρίας (114,05%). Παρατηρείται, επίσης, μείωση των παράνομων αποπειρών εξόδου μέσω θαλάσσιων συνόρων (16,07%), ενώ αύξηση των παράνομων αποπειρών εξόδου μέσω εναέριων συνόρων (92,64%).

Ωστόσο, τα θαλάσσια σύνορα προτιμούνται για την προώθηση μεταναστών από την Τουρκία στην Ελλάδα, με αύξηση της τάξεως του 11,16%. Οι αιτίες για αυτό το γεγονός είναι οι εξής: εφαρμογή συμφωνίας μεταναστευτικού-προσφυγικού μεταξύ Ε.Ε. και Τουρκίας· εφαρμογή σχεδίου «ΣΑΡΙΣΑ» για αποτροπή παράνομης εισόδου στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας· κλείσιμο συνόρων και συνοριακός έλεγχος σε μεθόριους Δυτικών Βαλκανίων σε συνεργασία με τον FRONTEX· επιχείρηση «ΑΣΠΙΔΑ» στον Έβρο με σκοπό διεύρεση διαφορετικών δρόμων διέλευσης προς την Ευρώπη· γεωγραφική εγγύτητα Τουρκίας και νησιών Αιγαίου· μεγάλης έκτασης ακτογραμμή της Ελλάδας που καθιστά δύσκολη την φύλαξή της· κατασκευή φράκτη στα σύνορα Βουλγαρίας – Τουρκίας.

Το 2018 εξαρθρώθηκαν 25 περιπτώσεις ομάδων οργανωμένου εγκλήματος που σχετιζόταν με την παράνομη διακίνηση αλλοδαπών και την πλαστογραφία εγγράφων, οι οποίες ήταν πολυμελείς (σύνολο 201 μέλη, μέσος όρος 8 μέλη ανά ομάδα). Οι περισσότερες ομάδες είχαν ομοιογένεια στην αλλοδαπή υπηκοότητα (80%), ενώ οι ανομοιογενείς περιελάμβαναν συνήθως Έλληνες (20%). Οι κύριες καταγωγές μελών ήταν από κράτη όπως η Ελλάδα, η Συρία, το Πακιστάν, η Ουκρανία, η Ρουμανία, η Βουλγαρία, η Τουρκία, το Ιράκ, η Μολδαβία, και η Αλγερία, όπως φαίνεται και στο Γράφημα 5.

Γράφημα 5 : Υπηκοότητες Μελών Εγκληματικών Οργανώσεων Διακίνησης Μεταναστών 2018

Η δομή των ομάδων ήταν κυρίως ιεραρχική (24%), με ηγετική θέση κυρίως από Σύριους, Μολδαβούς, και Έλληνες, ενώ οι περιφερειακοί ρόλοι εκτελούνται κυρίως από Ουκρανούς, Βούλγαρους, και Έλληνες. Οι ομάδες αυτές σχεδόν στο σύνολό τους δραστηριοποιούνταν διασυνοριακά, με συνεργασίες με εγκληματικές ομάδες άλλων κρατών.

Οι δράσεις των εγκληματικών δικτύων είναι εκτενείς και εκτεταμένες, παρέχουν διάφορες υπηρεσίες, βρίσκουν «πελάτες» στις χώρες προέλευσης και αποσπώντας το χρηματικό ποσό φροντίζουν για όλες τις υποχρεώσεις της μετακίνησης. Το 1/5 αυτών ασχολείται παράλληλα και με άλλες εγκληματικές δράσεις, όπως πλαστογραφία εγγράφων και παράνομη μεταφορά χρηματικών κεφαλαίων. Συνήθως συγκεντρώνουν τους «πελάτες» από τα κοινωνικά δίκτυα ή από γνωστά καταστήματα αναψυχής όπου αυτοί συχνάζουν και αποκρύπτουν με διάφορους τρόπους τις εγκληματικές δραστηριότητες (MMM, δημιουργία καταστημάτων για είσπραξη και διανομή χρημάτων, αποθήκες για απόκρυψη ανθρώπων) – μια από τις πιο αξιοσημείωτες εξαρτήσεις δικτύου αφορούν μια Μη Κυβερνητική Οργάνωση που χρησιμοποιούσε τα κέρδη της για διευκόλυνση της

παράνομης εισόδου μεταναστών. Έχει παρατηρηθεί, γενικά, ότι η οργάνωση της διακίνησης και η επικοινωνία διακινητών – διακινούμενων πραγματοποιείται κυρίως μέσα από πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης ή εφαρμογές ανταλλαγής μηνυμάτων.

Οι μέθοδοι δράσης που χρησιμοποιούνται αφορούν τη διακίνηση μέσω χερσαίων συνόρων, θαλάσσιων συνόρων, καθώς και εναέριων συνόρων. Η μετάβαση των μεταναστών στην Ελλάδα γίνεται μέσω χερσαίων ή θαλάσσιων ελληνοτουρκικών συνόρων. Στην περίπτωση των χερσαίων συνόρων μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, οι μετακινήσεις πραγματοποιούνται κυρίως μέσω ΙΧ, ΔΧ αυτοκινήτων ή και λεωφορείων ΚΤΕΛ, μετά από διακανονισμό της οικονομικής συμφωνίας στην Τουρκία. Η μετακίνηση γίνεται με πλαστικές βάρκες από τον Έβρο και εν συνεχεία με τα προαναφερθέντα οχήματα με προορισμούς τη Θεσσαλονίκη ή την Αθήνα (με κατεύθυνση προς Δημοκρατία Βόρειας Μακεδονίας και Αλβανίας) ή την Πάτρα και την Ηγουμενίτσα (με κατεύθυνση προς την Ιταλία). Στην περίπτωση των θαλάσσιων συνόρων μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, οι μετακινήσεις πραγματοποιούνται με λέμβους, βάρκες και ιστιοφόρα σκάφη προς τα νησιά του Αιγαίου. Παρατηρείται ότι πολλές φορές, με αντάλλαγμα τη δωρεάν μετακίνηση, οδηγούν τα οχήματα οι ίδιοι οι μετανάστες, γεγονός που πολλές φορές οδηγεί στον πνιγμό τους. Όταν καταφθάσουν σε βασικούς λιμένες, αναζητούν τρόπους πρόσβασης σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη.

Η μετάβαση των μη νόμιμων μεταναστών από την Ελλάδα στην υπόλοιπη Ευρώπη γίνεται επίσης μέσω χερσαίων συνόρων, θαλάσσιων συνόρων, καθώς και εναέριων συνόρων. Στην περίπτωση της χερσαίας μεταφοράς, αφού συγκεντρωθεί ο επιθυμητός αριθμός των ατόμων προς διακίνηση, τότε αυτοί μεταφέρονται με ΙΧ, φορτηγά και ΚΤΕΛ προς τη Βόρεια Ελλάδα και μετά προς τη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας και την Αλβανία. Εκεί διέρχονται από κάποια σημεία διέλευσης πεζή και προχωρούν στα προαναφερθέντα κράτη, ώσπου να προωθηθούν στην Κεντρική ή Βόρεια Ευρώπη. Στην περίπτωση της θαλάσσιας μεταφοράς, μετά την συγκέντρωση του επιθυμητού αριθμού μεταφέρονται προς τα παράλια της Πελοποννήσου και της Δυτικής Ελλάδας, με προπορευόμενο ένα όχημα για έλεγχο, και αφού παραμείνουν κρυμμένοι όσο χρειαστεί επιβιβάζονται σε πλωτά σκάφη ή κρυμμένοι σε φορτία φορτηγών πλοίων και μεταβαίνουν κυρίως προς τα παράλια της Ιταλίας. Η μετακίνηση εξ αέρος είναι πολύ πιο διαδεδομένη τα τελευταία χρόνια, κυρίως λόγω των κλειστών συνόρων στη Βαλκανική Χερσόνησο. Οι μετακινήσεις

γίνονται από διάφορα αεροδρόμια της χώρας με εταιρείες χαμηλού κόστους, αφού έχει γίνει εφοδιασμός των μεταναστών με γνήσια ή μη γνήσια ταξιδιωτικά έγγραφα. Οι περισσότερες πτήσεις με τσάρτερ γίνονται από τέλη Μαρτίου ως τέλη Οκτωβρίου, λόγω του υψηλού τουρισμού και μετακινήσεων στο ελληνικό κράτος. Τα κράτη στα οποία μεταβαίνουν συνήθως (βάσει των καταμετρημένων πλαστών ταξιδιωτικών εγγράφων) είναι κράτη της Βόρειας και Κεντρικής Ευρώπης, λόγω των αυστηρών μέτρων που έχουν λάβει πλέον τα κράτη της Βαλκανικής Χερσονήσου.

Ενδιαφέρον είναι το γεγονός ότι πολύ συχνά άτομα που έχουν διακινηθεί παράνομα και έχουν αποκτήσει νόμιμα ταξιδιωτικά έγγραφα από κάποιο άλλο ευρωπαϊκό κράτος, εν συνεχεία επιστρέφουν στην Ελλάδα και γίνονται οι ίδιοι διακινητές με σκοπό το οικονομικό κέρδος. Σχετικά με το πως γίνονται οι διακινήσεις, συχνά οι διακινητές προσποιούνται ότι έχουν συγγενική σχέση με τους διακινούμενους, χρησιμοποιώντας γνήσια έγγραφα των δικών τους συγγενών. Άλλες φορές δεν παρουσιάζονται τόσο έντονα, παρά μόνο μέσω των δοθέντων για τα ταξιδιωτικά έγγραφα στοιχείων. Συχνά είναι αρκετά αποστασιοποιημένοι, απλώς προμηθεύοντας τους μετανάστες με τα πλαστά ή κλεμμένα ταξιδιωτικά έγγραφα και παρέχοντας πληροφορίες.

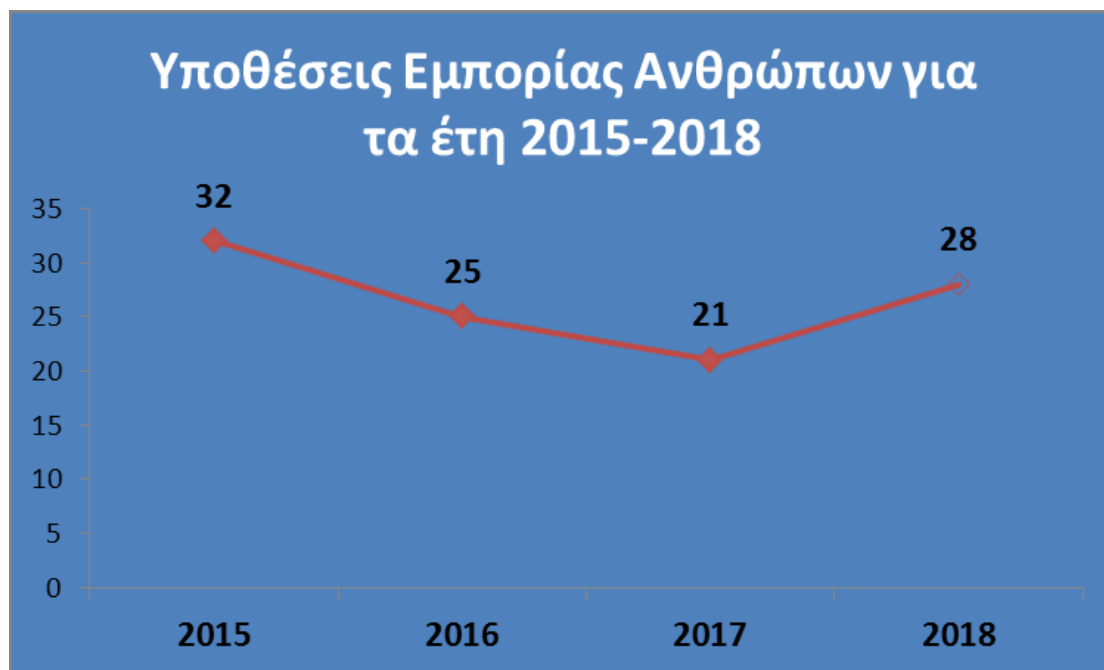
Τα πλαστά έγγραφα συνήθως τα προμηθεύονται οι μετανάστες από το κέντρο της Αθήνας, από άτομα που δραστηριοποιούνται κυρίως στον τομέα αυτό, με τις τιμές να κυμαίνονται από 200 ως 1500 ευρώ, ανάλογα την κατηγορία εγγράφου και τη χώρα στην οποία εκδίδονται. Τα χρηματικά ποσά, γενικά, μεταβάλλονται αρκετά συχνά και επηρεάζονται από ένα πλήθος μεταβλητών όπως τις απαιτήσεις της εκάστοτε εγκληματικής οργάνωσης, τον τελικό προορισμό κ.ά. Τα χρήματα αυτά συνήθως τα αποστέλλουν στους μετανάστες οι συγγενείς τους από τις χώρες προέλευσης μέσω εταιρειών αποστολής χρημάτων ή φυσικής παρουσίας σε καταστήματα.

3.4.2. ΕΜΠΟΡΙΑ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

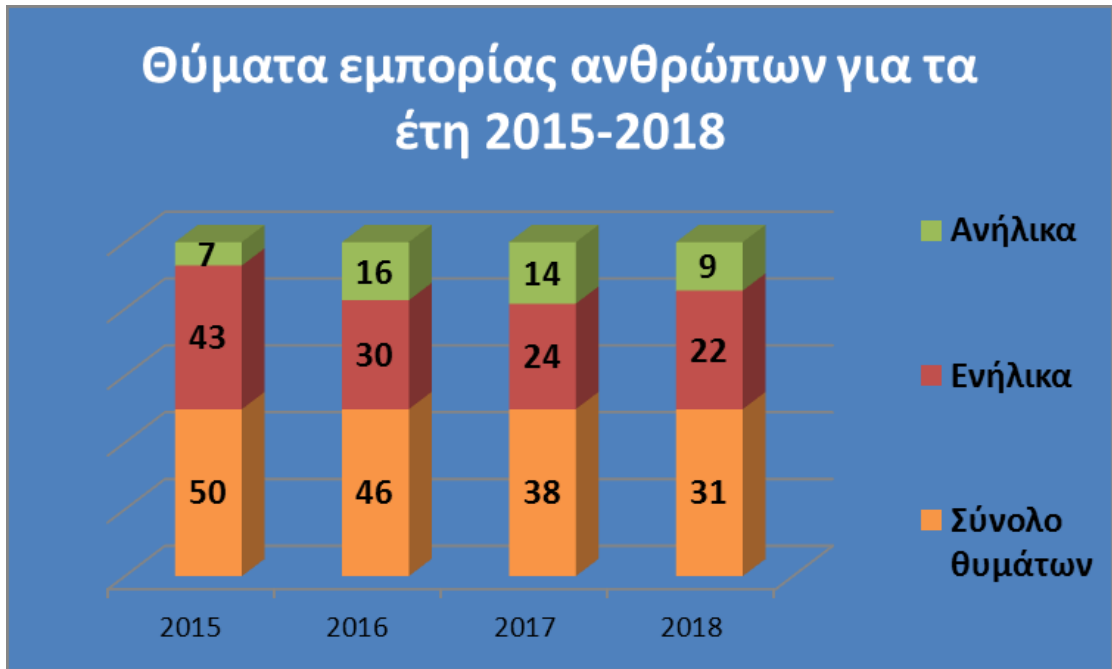
Η δραστηριότητα εμπορίας ανθρώπων είναι αρκετά συχνή στο ελληνικό κράτος, χωρίς να υφίστανται ιδιαίτερες μεταβολές μεταξύ του 2017 και του 2018. Η Ελλάδα αποτελεί κυρίως ενδιάμεση χώρα μετάβασης προς την Κεντρική και Βόρεια Ευρώπη, αλλά και χώρα προορισμού. Σε σπανιότερες περιπτώσεις μπορεί να

αποτελεί και χώρα προέλευσης, με σκοπό την εκμετάλλευση των ανθρώπων είτε σε χώρες του εξωτερικού είτε στην ίδια την Ελλάδα.

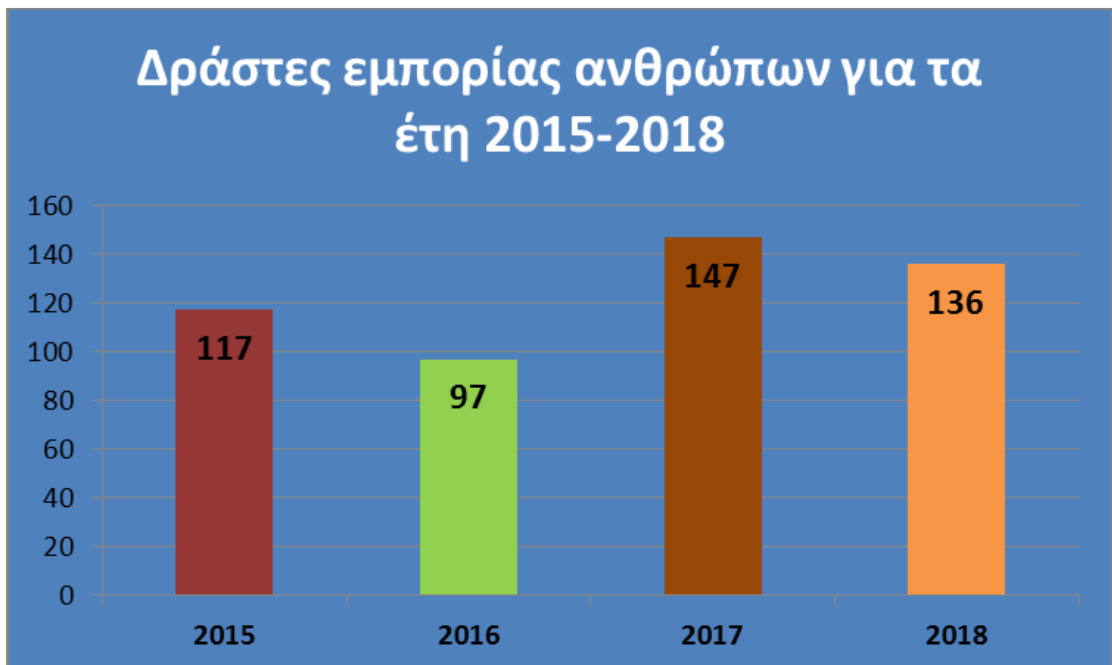
Παρά την αύξηση των υποθέσεων το 2018 σε σχέση με τα προηγούμενα έτη, ο αριθμός των ατόμων που υπήρξαν θύματα εκμετάλλευσης ήταν αρκετά μικρότερος, με πτώση σχεδόν 40% από το 2015. Από τις 28 υποθέσεις που παραπέμφθηκαν στην ελληνική δικαιοσύνη το 2018, οι 16 αφορούν ομάδες διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος. Οι μορφές εκμετάλλευσης των ανθρώπων αφορούν κυρίως σεξουαλική εκμετάλλευση, στρατολόγηση, ή εργασιακή εκμετάλλευση. Στο γράφημα 6 παρουσιάζεται ο αριθμός των υποθέσεων που αφορούν εμπορία ανθρώπων για το διάστημα 2015-2018, στο γράφημα 7 παρουσιάζεται ο αριθμός των ενήλικων και ανήλικων θυμάτων εμπορίας για το διάστημα 2015-2018, ενώ στο γράφημα 8 παρουσιάζεται ο αντίστοιχος αριθμός των δραστών για την ίδια περίοδο.

Γράφημα 6: Υποθέσεις Εμπορίας Ανθρώπων για το Διάστημα 2015-2018

Γράφημα 7: Αριθμός Ενήλικων και Ανήλικων Θυμάτων Εμπορίας για το Διάστημα 2015-2018

Γράφημα 8: Αριθμός Δραστών Εμπορίας Ανθρώπων για το Διάστημα 2015-2018

Όσον αφορά το φύλο των θυμάτων εμπορίας, οι γυναίκες καταλαμβάνουν ποσοστό 87% ενώ οι άντρες μόλις 13%. Το γεγονός αυτό δικαιολογείται από την

πρωτοκαθεδρία της σεξουαλικής εκμετάλλευσης στις μορφές εμπορίας ανθρώπων, η οποία αφορά ως επί το πλείστον γυναίκες. Οι κυριότερες χώρες προέλευσης των θυμάτων εμπορίας για την Ελλάδα ήταν η Βουλγαρία και η Ρουμανία σε σύνολο 11 χωρών.

3.4.3. ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ ΟΥΣΙΩΝ

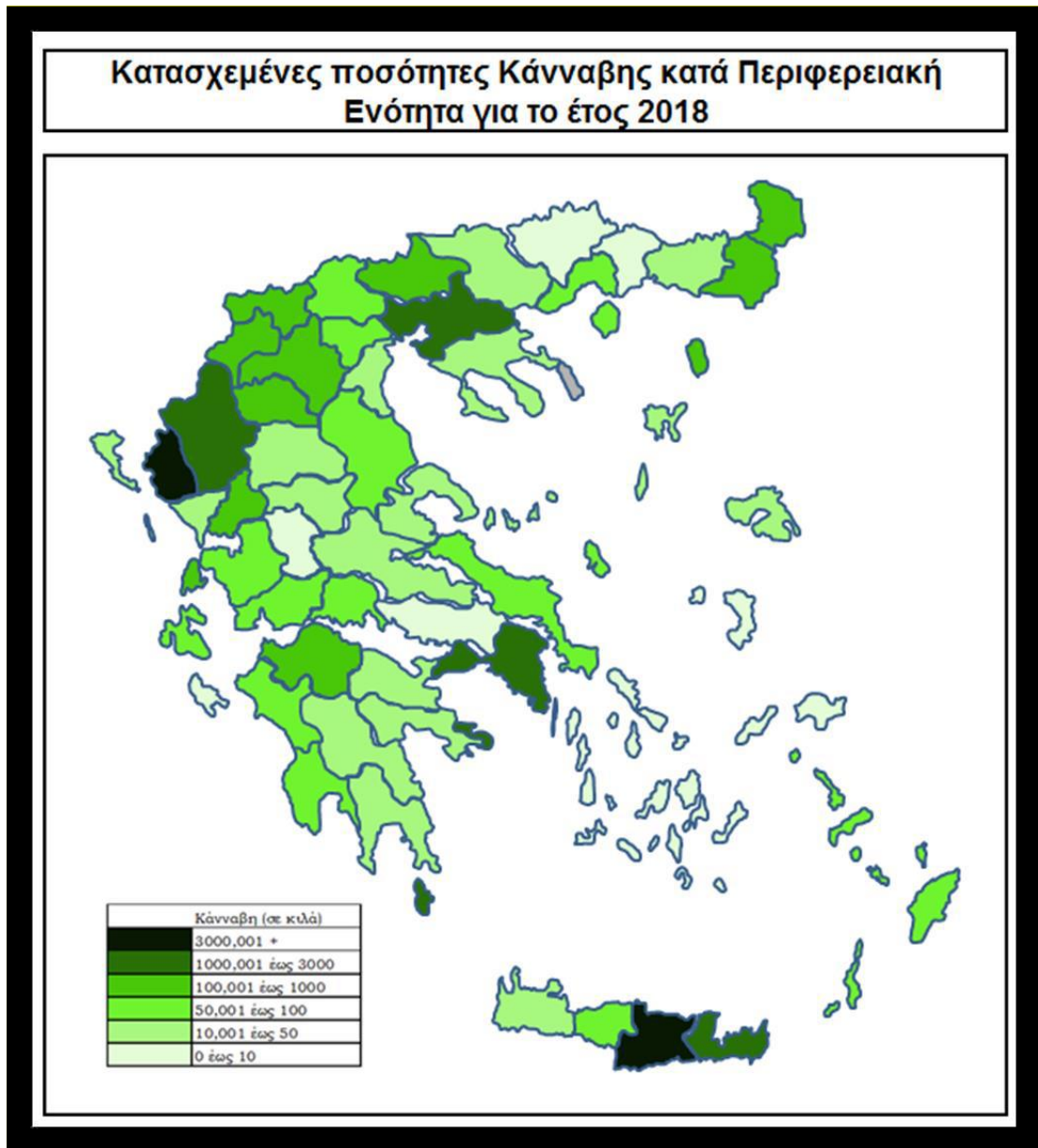
Το ελληνικό κράτος αποτελεί ένα από τα βασικά κράτη για είσοδο ναρκωτικών ουσιών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, λόγω στοιχείων που έχουν επισημανθεί και πρωτύτερα όπως η στρατηγική γεωγραφική της θέση και η πληθώρα νησιών και λιμανιών. Η Ελλάδα βρίσκεται στην κορυφή του επονομαζόμενου "Βαλκανικού Άξονα" διακίνησης ναρκωτικών ουσιών, ο οποίος λειτουργεί ως σύνδεσμος χωρών διακίνησης μεταξύ των χωρών παραγωγής (Αφγανιστάν, Ιράν, Πακιστάν) και των χωρών ευρύτερης κατανάλωσης (ΒΔ Ευρώπη).

Οι ναρκωτικές ουσίες που διακινούνται με μεγαλύτερη συχνότητα στην Ελλάδα είναι η κάνναβη, η ηρωίνη, και η κοκαΐνη, και σε μικρότερο βαθμό τα χάπια Cartagon και η ουσία ΒΜΚ. Ήδη από το 2015 παρατηρήθηκε σε μικρό σχετικά βαθμό διακίνηση ΚΗΑΤ (Catha Edulis), χωρίς όμως πολλές κατασχέσεις λόγω αυστηρών τελωνειακών ελέγχων που σταματούσαν τη διακίνηση με άμεση σύλληψη των παραληπτών τη στιγμή που τελούταν η μεταφορά.

Το εμπόριο ναρκωτικών ουσιών είναι από τις ασφαλέστερες και πιο προσοδοφόρες οικονομικά εγκληματικές δραστηριότητες, με κατασχεμένες ποσότητες το 2018 που θα επέφεραν έσοδα ανώτερα των 10 εκατομμυρίων ευρώ. Πρέπει να επισημανθεί, επίσης, ότι τα δίκτυα που εξαρθρώθηκαν στην Ελλάδα, εκτός από τζίρο πολλών εκατομμυρίων ευρώ, διατηρούσαν και έντονες διασυνδέσεις με χώρες της Ευρώπης, αλλά και διεθνώς.

3.4.3.1. Κάνναβη

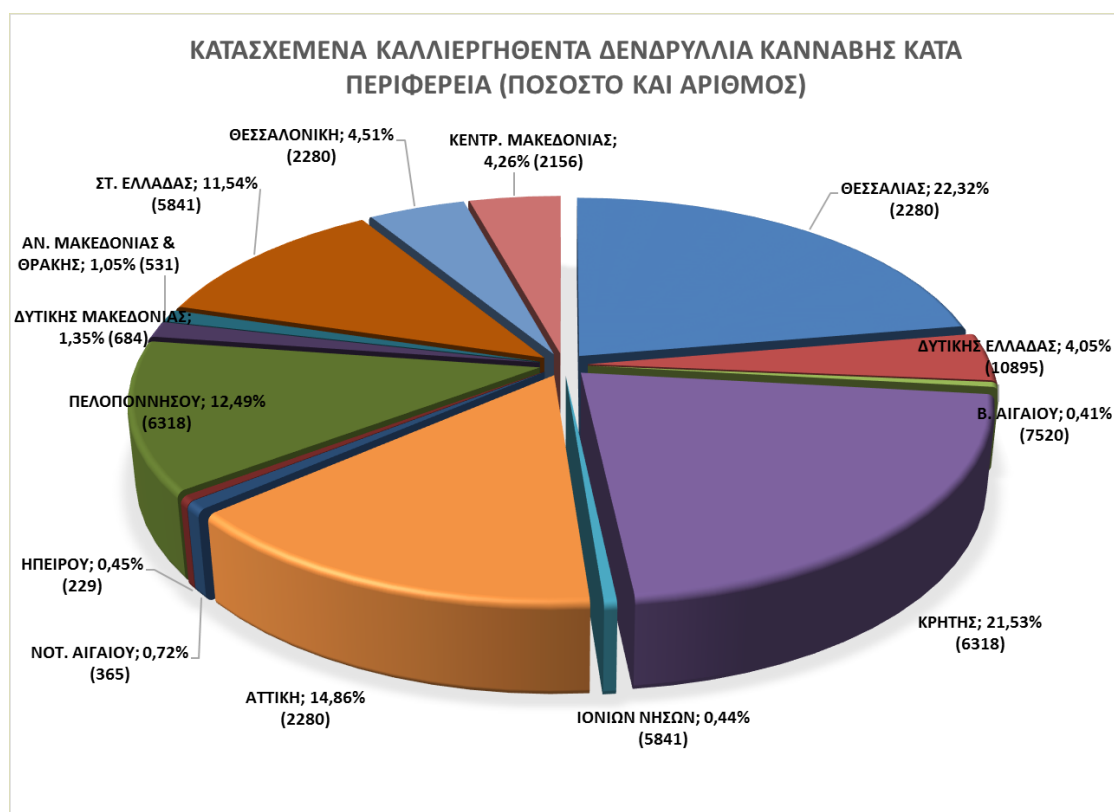
Το εμπόριο και η διακίνηση κάνναβης αποτελεί το πιο εκτεταμένο κύκλωμα διακίνησης ναρκωτικών ουσιών στην Ελλάδα. Εκτός από την εντός συνόρων παραγωγή και κατανάλωση, κυρίως στη ΒΔ Ελλάδα και στην Κρήτη, η Ελλάδα διαδραματίζει και σημαντικό ρόλο ως χώρα μετάβασης κυρίως από την Αλβανία (Γράφημα 9).

Γράφημα 9: Ποσότητα Κατασχεμένης Κάνναβης ανά Περιφερειακή Ενότητα Ελλάδας 2018

Παρατηρώντας το γράφημα 9, γίνεται σαφές πως η Ελλάδα λειτουργεί ως διαμετακομιστικό κράτος μεταξύ Αλβανίας και Ιταλίας, καθώς οι μεγαλύτερες κατασχεμένες ποσότητες εντοπίζονται σε περιφερειακές ενότητες της Βόρειας Ελλάδας που γειτνιάζουν με την Αλβανία και της Δυτικής Ελλάδας, λόγω ύπαρξης λιμένων με πρόσβαση στην Ιταλία.

Μεγάλες ποσότητες κατασχέθηκαν στην Αττική, λόγω της ύπαρξης κυκλωμάτων στην πρωτεύουσα, αλλά και στην Κρήτη (ιδίως στον νομό Ηρακλείου και Λασιθίου) λόγω αφενός της εντόπιας παραγωγής και αφετέρου της άφιξης πλοίων στα νότια του νησιού, τα οποία κάνουν διακίνηση κατεργασμένης κάνναβης. Το 2018 έγινε ο εντοπισμός ορισμένων θαλάσσιων σκαφών τα οποία διακινούσαν μεγάλες ποσότητες ναρκωτικών ουσιών σε μορφή σοκολάτας, προερχόμενων από τη Συρία με κατεύθυνση τη Λιβύη, τα οποία αναγκαστικά διέσχιζαν τα ύδατα κάτω από την Κρήτη, με συνέπεια τα ποσοστά κάνναβης να διατηρούνται σε υψηλά επίπεδα και το 2018.

Γράφημα 10: Κατασχεμένα Καλλιεργηθέντα Δενδρύλλια Κάνναβης ανά Περιφέρεια 2018

Στο παραπάνω γράφημα (γράφημα 10) παρουσιάζεται ότι οι περιοχές με την εντονότερη παραγωγή κάνναβης είναι η Θεσσαλία, η Κρήτη, η Αττική και η Πελοπόννησος. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, το υψηλό ποσοστό στη Θεσσαλία οφείλεται στο ότι μια υπόθεση αφορούσε 10.564 κατασχεμένα δενδρύλλια. Αλλά συνολικά, το 2018 όπως και τα προηγούμενα έτη, οι περισσότερες κατασχέσεις πραγματοποιήθηκαν σε περιοχές με αυξημένη τέτοιου είδους δραστηριότητα,

δηλαδή στην Πελοπόννησο και την Κρήτη. Πάντα σε υψηλά επίπεδα είναι και η Αττική, λόγω έντονου εμπορίου στο κέντρο της Αθήνας.

3.4.3.2. Ηρωίνη

Όσον αφορά την ηρωίνη, η Ελλάδα λειτουργεί κυρίως ως χώρα διέλευσης και όχι ως χώρα προορισμού. Οι ποσότητες που εισάγονται στην Ελλάδα προέρχονται κυρίως από χώρες στα βορειοανατολικά σύνορα (Αλβανία, Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, Βουλγαρία, Τουρκία) και σε μεγάλο βαθμό και από το Πακιστάν. Το 2018 υπήρξε σαφής μείωση στις κατασχέσεις ηρωίνης και σε ένα μεγάλο αριθμό κατασχεμένων δεν μπόρεσε να εντοπιστεί ο τόπος προέλευσης. Έγινε, ωστόσο, εντοπισμός ενός μεγάλου αριθμού εργαστηρίων ηρωίνης, πλήρως εξοπλισμένα, τα οποία χρησιμοποιούνται είτε απλώς για να αποθηκεύουν το εμπόρευμα είτε για να το νοθεύουν και να το επαναυποτοποιούν πριν το προωθήσουν στην αγορά.

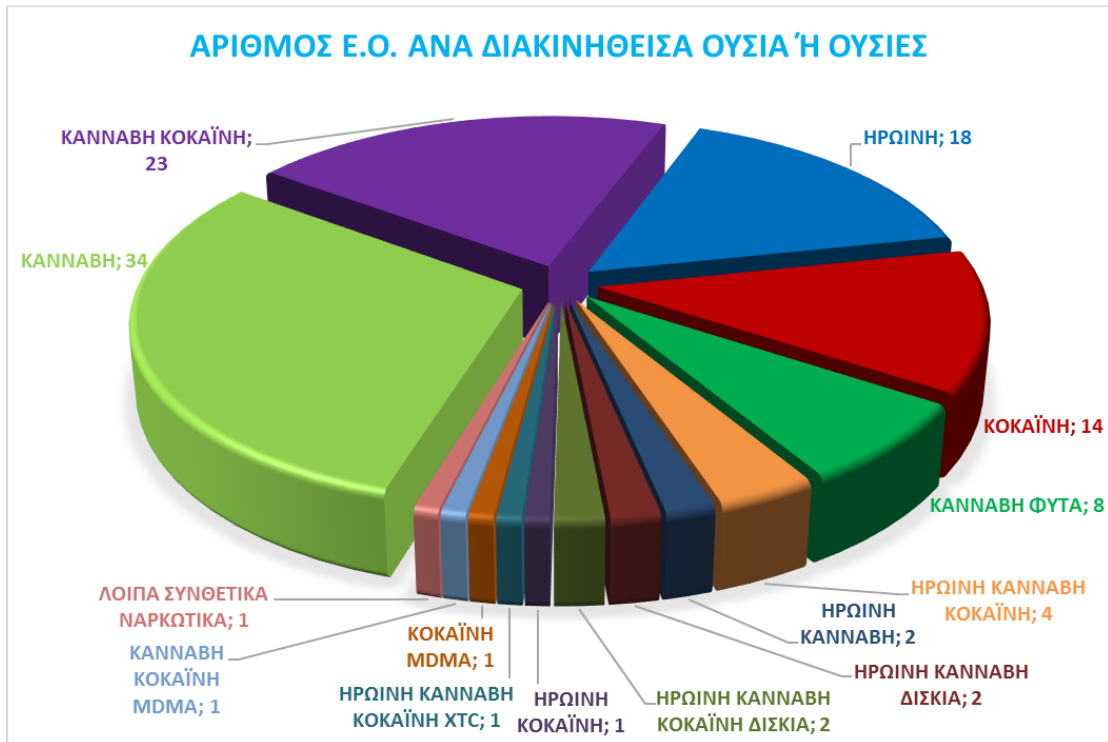
Το 2018 κατασχέθηκαν 206,59 κιλά ηρωίνης, με εμφανή μείωση σε σχέση με το 2017, της τάξης του 42,82%. Στο γράφημα 11 παρατηρούνται σε ποσοστά οι ποσότητες της κατασχεμένης ηρωίνης ανά περιφέρεια.

Γράφημα 11: Κατασχεμένες Ποσότητες Ηρωίνης ανά Περιφέρεια 2018

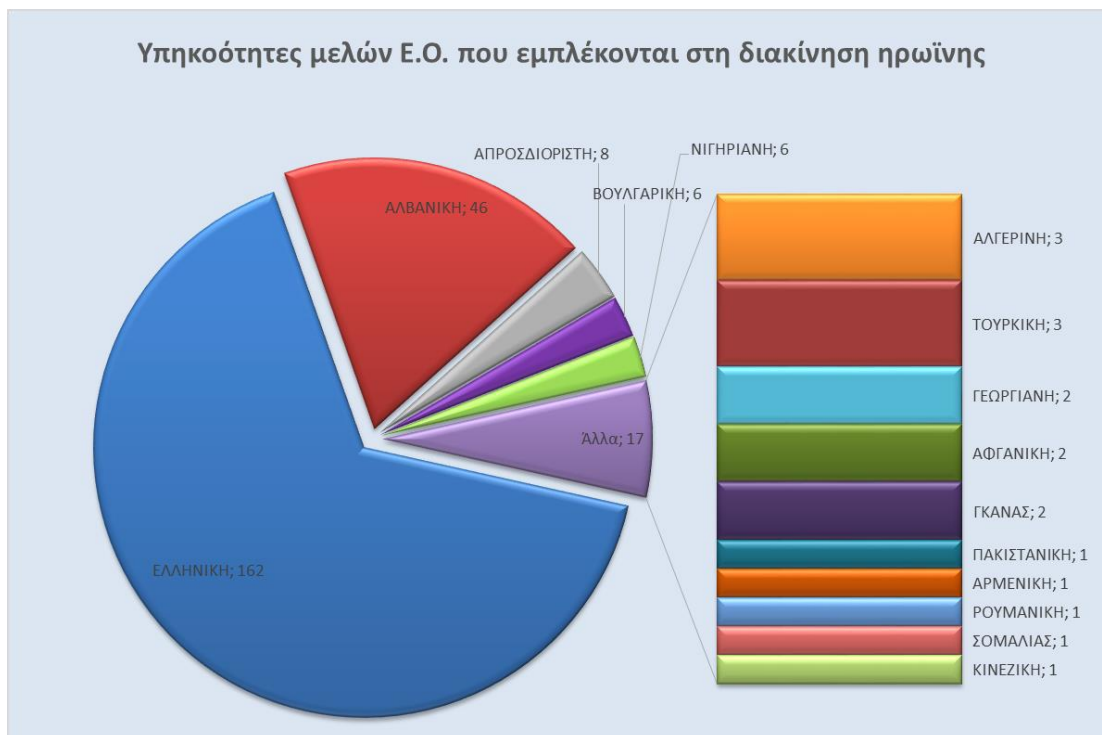
Από το γράφημα 11 μπορεί να παρατηρηθεί ότι ένα μεγάλο ποσοστό της ηρωίνης προέρχεται, όπως έχει αναφερθεί ξανά, από τα βορειοανατολικά σύνορα (Αλβανία, Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, Βουλγαρία, Τουρκία) και σε μεγάλο βαθμό και από το Πακιστάν, χωρίς να έχει ανευρεθεί η χώρα προέλευσης σε ένα μεγάλο βαθμό αυτών. Επιβεβαιώνεται, συνεπώς, ότι η επονομαζόμενη «Βαλκανική Οδός» για τη μεταφορά και διακίνηση ναρκωτικών – κυρίως το νότιο τμήμα της οδού, που ονομάζεται «νότιο δρομολόγιο» (Ιταλία, Ελλάδα, Τουρκία) – είναι ενεργό και δρα ακόμη σε πολύ μεγάλη έκταση, παρά την εξάρθρωση πολλών εγκληματικών οργανώσεων που ασχολούνται με διακίνηση ηρωίνης. Ωστόσο, φαίνεται πως το νότιο αυτό παρακλάδι έχει τροποποιηθεί, περιλαμβάνοντας πλέον τις εξής χώρες: Τουρκία, Βουλγαρία, Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, Αλβανία, Ελλάδα. Η παρατήρηση αυτή έχει γίνει ήδη από το 2017 και επιβεβαιώνεται και από τα δεδομένα του 2018. Επίσης, παρατηρείται από το παραπάνω γράφημα ότι οι περισσότερες κατασχέσεις έχουν πραγματοποιηθεί στην περιφέρεια Αττικής (104 κιλά), στην περιφέρεια Θεσσαλονίκης (31,5 κιλά) και στην περιφέρεια Ηπείρου (24 κιλά).

Στο γράφημα 12 παρουσιάζεται ο αριθμός των εγκληματικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται ανά διακινηθείσα ουσία ή συνδυασμό ουσιών.

Γράφημα 12: Αριθμός Εγκληματικών Οργανώσεων ανά Διακινήσιμα Ουσία / Ουσίες 2018

Είναι γνωστό πως οι ομάδες αυτές δεν δραστηριοποιούνται μόνο στον τομέα των ναρκωτικών, αλλά λαμβάνουν μέρος και σε άλλες εγκληματικές δραστηριότητες, οι οποίες περιλαμβάνουν συνήθως διακίνηση όπλων, διακίνηση μη νόμιμων μεταναστών, πλαστή νομιμοποίηση εσόδων που προκύπτουν από εγκληματικές δραστηριότητες («ξέπλυμα» χρημάτων) κ.λπ. Οι ομάδες που παρουσιάζονται στο παραπάνω γράφημα βασίζονται κυρίως σε ιεραρχικές δομές (συγκεκριμένα οι 29 από τις 30) και είναι κυρίως ομοιογενείς (16 από τις 30) και τα μέλη τους είναι κυρίως Έλληνες και Αλβανοί. Στο γράφημα 13 παρουσιάζεται ο αριθμός των ατόμων που εμπλέκονται σε εγκληματικές οργανώσεις που κάνουν διακίνηση ηρωίνης το 2018 ανά υπηκοότητα.

Γράφημα 13: Αριθμός Διακινητών Ηρωίνης ανά Υπηκοότητα 2018

3.4.3.3. Κοκαΐνη

Η γεωγραφική θέση της Ελλάδας ευνοεί τη διακίνηση κοκαΐνης, η οποία έρχεται είτε αμέσως από τις χώρες παραγωγής στη Λατινική Αμερική, είτε μέσω της Ισπανίας και της Ιταλίας. Όσον αφορά και την κοκαΐνη, η Ελλάδα λειτουργεί κυρίως ως χώρα διέλευσης και όχι ως χώρα προορισμού.

Αυτό που πρέπει να επισημανθεί για την κοκαΐνη είναι ότι το βασικό χαρακτηριστικό που έχουν τα δίκτυα που είναι υπεύθυνα για τη διακίνηση της κοκαΐνης έχουν προχωρήσει σε ίδρυση εταιρειών που δρουν ως «βιτρίνες» με νόμιμα προϊόντα, με σκοπό αφενός να πραγματοποιείται ευκολότερα η διακίνηση των ναρκωτικών ουσιών μαζί με την αγορά εμπορεύματος, αλλά και για να νομιμοποιείται η απόκτηση των εσόδων. Αυτό το χαρακτηριστικό εντοπίστηκε έντονα και το 2018, όταν και η Ελλάδα αποτέλεσε βασικό κέντρο (και πρώτο σημείο εισόδου) της εγκληματικής «επιχειρηματικής» δραστηριότητας που σχετίζεται με την εισαγωγή νόμιμων προϊόντων από τις χώρες της Νοτίου Αμερικής, συνοδευόμενων από φορτία ναρκωτικών τα οποία ήταν καμουφλαρισμένα πίσω από το νόμιμο φορτίο.

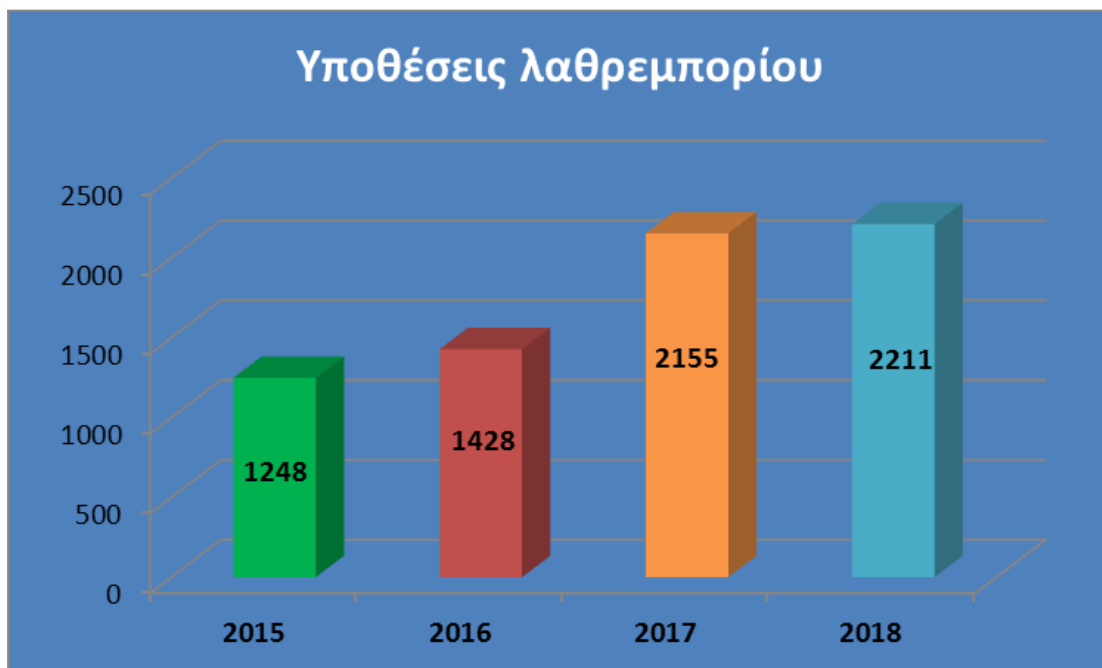
3.4.4. ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΟΠΛΩΝ

Οι τρομοκρατικές επιθέσεις που έχουν συμβεί σε ένα πλήθος ευρωπαϊκών κρατών από το 2015 και μετά έχουν οδηγήσει την Ευρωπαϊκή Ένωση να λάβει ιδιαίτερα μέτρα για να αντιμετωπιστεί η διακίνηση όπλων και εκρηκτικών υλών, μιας αγοράς η οποία βασίζεται στη δράση διεθνών εγκληματικών οργανώσεων.

Η διακίνηση όπλων αποτελεί μια δραστηριότητα που αφορά περισσότερο τις υπόλοιπες χώρες της Βαλκανικής χερσονήσου και λιγότερο την Ελλάδα. Ωστόσο, παρατηρείται και εδώ σε σχετικά μικρό βαθμό. Το 2018, η πλειοψηφία των όπλων που κατασχέθηκαν αφορούσαν όπλα Flobert και όπλα που χρησιμοποιούνται στο κυνήγι, ενώ το αμέσως επόμενο είδος (τα πιστόλια) απείχαν πολύ. Πρέπει, επίσης, να σημειωθεί ότι παρά την τάση μείωσης στις παραβάσεις της περί όπλων Νομοθεσίας από το 2014 και εξής, το 2018 παρατηρήθηκε μια μικρή άνοδος της τάξης του 5% (4.606 υποθέσεις το 2018, 4.383 υποθέσεις το 2017).

3.4.5. ΛΑΘΡΕΜΠΟΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Οι εγκληματικές δραστηριότητες που σχετίζονται με λαθρεμπόριο προϊόντων αποτελούν ένα από τα συνηθέστερα και πιο επικερδή πεδία στην Ελλάδα, το οποίο με το πέρασ των χρόνων αυξάνεται και επισυμβαίνει σε όλη την ελληνική επικράτεια. Το λαθρεμπόριο σχετίζεται κυρίως με καπνικά προϊόντα, ενώ σε μικρότερο βαθμό με υγρά καύσιμα, λάδι, και οιοπνευματώδη ποτά, όπως και προϊόντων απομίμησης. Το 2018 η Ελληνική Αστυνομία εξιχνίασε 2.211 υποθέσεις σχετικές με λαθρεμπόριο προϊόντων, με σχετική αύξηση σε σχέση με το 2017, ενώ στις περισσότερες εξ αυτών δεν εντοπίστηκε συμμετοχή εγκληματικών ομάδων. Στο γράφημα 14 παρουσιάζεται ο αριθμός των υποθέσεων που σχετίζονται με λαθρεμπόριο από το 2015 ως το 2018.

Γράφημα 14: Αριθμός Υποθέσεων Λαθρεμπορίου 2018

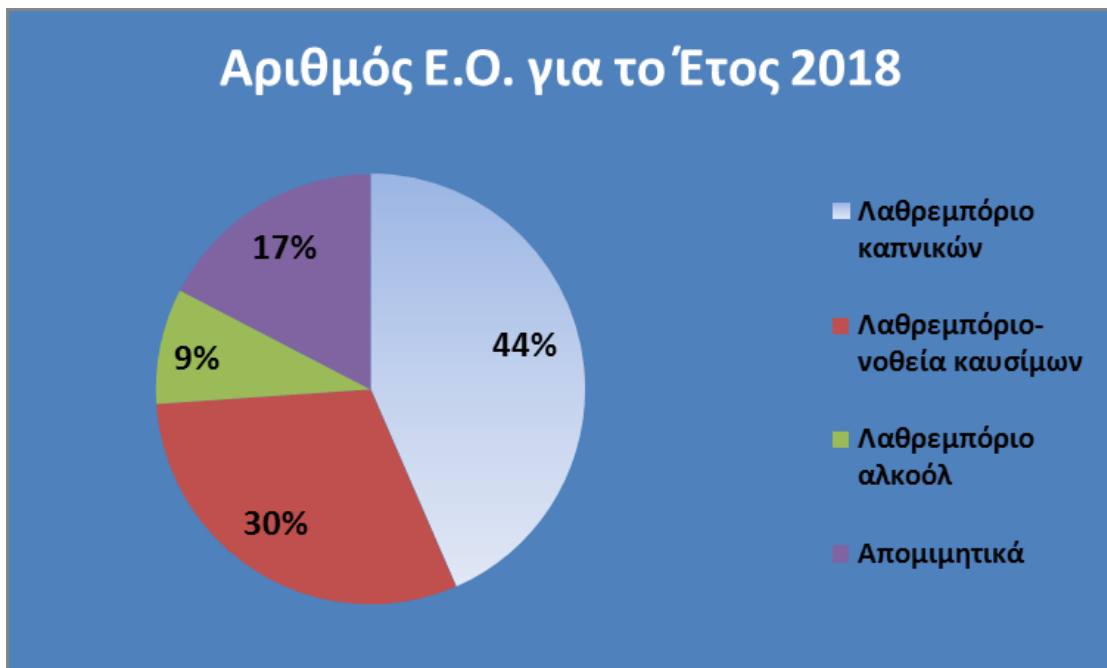
Τα συνολικά έσοδα που είχαν οι ομάδες αυτές δεν μπορεί να αποτιμηθεί με ακρίβεια, ενώ κατά προσέγγιση υπολογίζεται περίπου στα 15,5 εκατομμύρια ευρώ. Σύνηθες φαινόμενο αποτελεί η εκτέλεση εγκληματικών πράξεων λαθρεμπορίου σε συνδυασμό με άλλες πράξεις, όπως κλοπή, πλαστογραφία εγγράφων και παραστατικών, νομιμοποίηση παράνομων κερδών κ.ά, με σοβαρές επιπτώσεις στην κρατική οικονομία, καθώς γίνεται εις βάρος των εσόδων που θα λάβει το κράτος από την φορολόγηση των προϊόντων.

Το 2018 εντοπίστηκε δραστηριοποίηση 23 εγκληματικών ομάδων, αποτελούμενων από 227 μέλη. Οι 17 από αυτές τις ομάδες βασίζονταν στην Ελλάδα και οι 15 από αυτές ήταν ομοιογενείς (είτε από Έλληνες είτε από αλλοδαπούς). Όπως φαίνεται και στο γράφημα 14, οι βασικές χώρες προέλευσης ήταν η Ελλάδα, το Πακιστάν, η Ουκρανία, η Βουλγαρία, η Μολδαβία, η Κύπρος, το Μπανγκλαντές, και η Αλβανία. Οι ομάδες ήταν ολιγομελείς, πολυμελείς, ή ακόμη και εγκληματικά δίκτυα, και οι 12 από τις 23 είχαν διασυνοριακές δραστηριότητες.

Γράφημα 15: Αριθμός Μελών Εγκληματικών Οργανώσεων Λαθρεμπορίου ανά Υπηκοότητα 2018

Τα προϊόντα που εμπορεύονταν, όπως φαίνεται και στο γράφημα 16, ήταν κυρίως καπνικά, καύσιμα, προϊόντα απομίμησης και οινόπνευματώδη ποτά.

Γράφημα 16: Ποσοστά Προϊόντων Λαθρεμπορίου 2018

3.4.6. ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ

Τα εγκλήματα που πραγματοποιούνται κατά της ιδιοκτησίας (κυρίως ληστείες, διαρρήξεις και κλοπές) αποτελούν έναν εξίσου σημαντικό τομέα εγκληματικής δραστηριότητας στην Ελλάδα. Ωστόσο, παρατηρείται μια σταθεροποίηση των αριθμών διαρρήξεων και κλοπών ΙΧ, ενώ αυξάνεται ο αριθμός των ληστειών σε σχέση με το 2017. Συγκεκριμένα, οι ληστείες είχαν αύξηση 2,04% (4.358 το 2018, 4.271 το 2017), οι κλοπές και διαρρήξεις είχαν μείωση 2,01% (74.183 το 2018, 75.707 το 2017), ενώ οι κλοπές ΙΧ είχαν μείωση 29,56% (23.969 το 2018, 34.026 το 2017). Στο γράφημα 17 παρουσιάζεται το ποσοστό των εγκληματικών ομάδων που δραστηριοποιούνται σε εγκλήματα κατά της Ιδιοκτησίας για το 2018.

Γράφημα 17: Ποσοστά Εγκληματικών Ομάδων για Εγκλήματα κατά της Ιδιοκτησίας 2018

Το 2018 η Ελληνική Αστυνομία εξάρθρωσε στο σύνολό τους 123 εγκληματικές ομάδες, αποτελούμενες από 728 μέλη. Οι 78 από τις 123 δραστηριοποιούνταν ως επί το πλείστον σε κλοπές και διαρρήξεις, οι 24 σε ληστείες,

και οι 21 σε κλοπές ΙΧ. Το 60% ήταν εγχώριες και ομοιογενείς, ενώ στο 59% των εγχώριων ομάδων ανήκαν και άτομα Ρομά. Το 1/5 των ομάδων είχαν εγκληματική δραστηριότητα που περιελάμβανε κλοπές και ληστείες άλλων στόχων, ενώ το 2% των ομάδων αποδείχθηκε ότι σχετιζόταν και με άλλου είδους εγκληματικές δραστηριότητες, όπως για παράδειγμα διακίνηση ναρκωτικών, νομιμοποίηση παράνομων κερδών, και πλαστογραφία.

Όπως φαίνεται στο γράφημα 18, οι χώρες προέλευσης των περισσότερων μελών τους ήταν η Ελλάδα, η Αλβανία, η Γεωργία, η Σερβία, η Ρουμανία, η Βουλγαρία, το Πακιστάν, και η Ουκρανία.

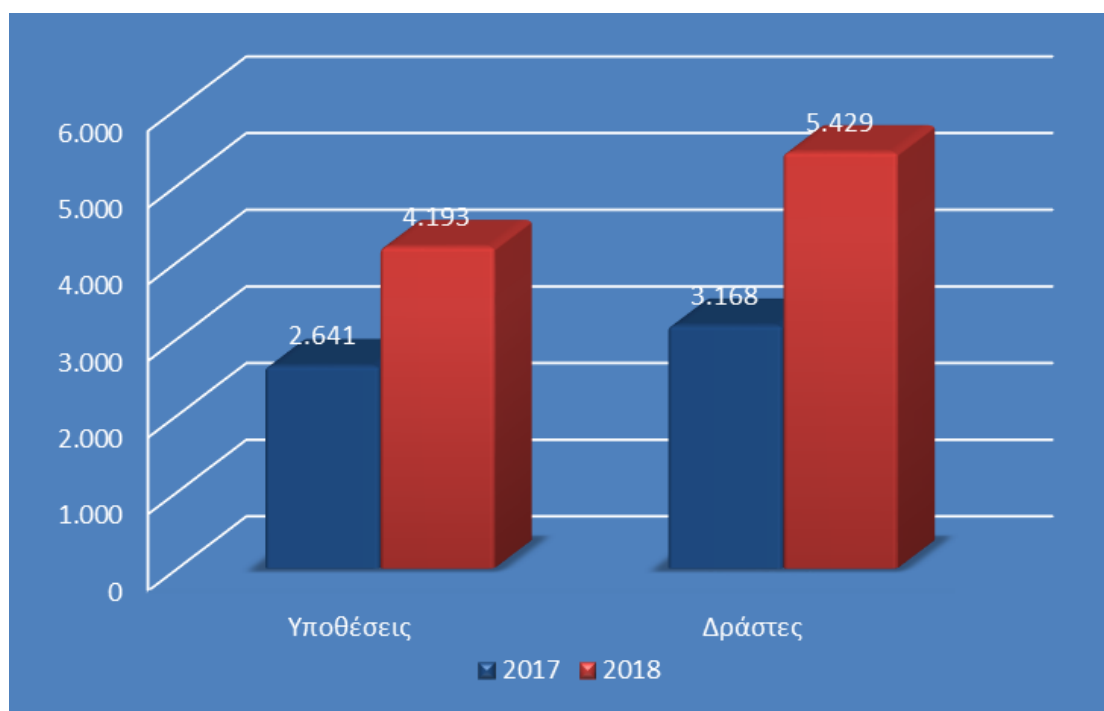
Γράφημα 18: Αριθμός Μελών Εγκληματικών Οργανώσεων Εγκλημάτων κατά της Ιδιοκτησίας ανά Υπηκοότητα 2018

3.4.7. ΠΛΑΣΤΟΓΡΑΦΙΑ

Η τελευταία μεγάλης έκτασης και σημασίας εγκληματική δραστηριότητα, η οποία όμως εμφανίζεται να πραγματοποιείται συνδυαστικά με άλλες εγκληματικές δραστηριότητες και όχι μόνη της, είναι η πλαστογραφία. Συνήθως οι εγκληματικές οργανώσεις που ασχολούνται με διαδικασίες πλαστογράφησης ασχολούνται επίσης με διακίνηση μη νόμιμων μεταναστών, διακίνηση ναρκωτικών ουσιών, απάτες, κλοπές, κλοπές ΙΧ, λαθρεμπόρια προϊόντων κ.ά. Ένα εξίσου σημαντικό

χαρακτηριστικό της πλαστογραφίας είναι ότι έχει άμεση σχέση με συναλλαγές οικονομικές και διοικητικές και παρεμποδίζει την ομαλή διεξαγωγή τους.

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια αυξητική τάση των δραστηριοτήτων πλαστογραφίας στην Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα, ο αριθμός των υποθέσεων αυξήθηκε κατά 58,77% (4.193 το 2018, 2.641 το 2017) και ο αριθμός των μελών – δραστών κατά 71,73% (5.429 το 2018, 3.168 το 2017), όπως φαίνεται στο γράφημα 19.

Γράφημα 19: Αριθμός Υποθέσεων και Δραστών Δραστηριοτήτων Πλαστογραφίας το 2017 και 2018

Θύματα πλαστογράφησης αποτελούν πολλαπλοί φορείς, όπως δημόσιες υπηρεσίες, τράπεζες, εταιρείες αλλά και ιδιώτες. Οι εγκληματικές ομάδες εκμεταλλεύονται διάφορες νομότυπες δομές (όπως το ταχυδρομείο) για αποστολή και παραλαβή δεμάτων και χρημάτων, όπως και καταστήματα τα οποία χρησιμοποιούνται είτε για την ανεύρεση πελατών είτε για την ευκολότερη διακίνηση των πλαστών εγγράφων, καθώς και δημιουργία εικονικών επιχειρήσεων για την νομιμοποίηση των παράνομων κερδών.

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μετά την κατάρρευση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, η διάλυση της Γιουγκοσλαβίας, οι κομμουνιστές δικτάτορες, η αλλαγή των πολιτικών και οικονομικών συστημάτων και η παγκόσμια οικονομική κρίση, το οργανωμένο έγκλημα φαίνεται να είναι ο πιο διαρκής θεσμός στα Βαλκάνια. Η Βαλκανική οδός και οι εγκληματικές ομάδες που λειτουργούν σε όλη την περιοχή αποδείχτηκαν ιδιαίτερα ευέλικτες και προσαρμόσιμες ταχέως στις μεταβαλλόμενες συνθήκες. Μέχρι σήμερα οι οργανωμένες ομάδες του εγκλήματος είναι σε θέση να εκμεταλλεύονται όχι μόνο τους δρόμους που διασχίζουν την περιοχή προς όλες τις κατευθύνσεις, αλλά να ελέγχουν ακόμα και τα λιμάνια της περιοχής, ενώ παράλληλα, με την αυξημένη οικονομική διασύνδεση και τις βελτιωμένες επικοινωνίες, τις μεταφορές και τις τεχνολογίες, οι εγκληματικές οργανώσεις που δημιουργήθηκαν για να ικανοποιήσουν τις τοπικές απαιτήσεις έχουν μεταμορφωθεί σε διεθνείς εγκληματικές ομάδες.

Η συνεχιζόμενη υποθετική σύγκλιση μεταξύ του διακρατικού οργανωμένου εγκλήματος, της διαφθοράς και της τρομοκρατίας εμφανίζεται ως ένα πιθανό στα Βαλκάνια, όπου αυτά τα φαινόμενα είναι ήδη βαθιά ριζωμένα. Δεδομένου ότι οι εικαζόμενες επαφές μεταξύ των μελών της Αλ Κάιντα, των εγκληματιών της Βοσνίας και των λαθρεμπόρων ηρωίνης φαίνεται να έχουν ήδη αποδειχθεί, με τον κίνδυνο διέλευσης τρομοκρατών στην καρδιά της Ευρώπης δια μέσου της Βαλκανικής οδού να είναι ρεαλιστικά δυνατός και ίδιος με αυτόν της παράνομης διέλευσης ναρκωτικών και ανθρώπων.

Δεδομένης της σημερινής δυναμικής του οργανωμένου εγκλήματος στην περιοχή αυτή και των ενδεχόμενων αρνητικών προοπτικών για το μέλλον, η αναγκαιότητα εξεύρεσης αποτελεσματικών λύσεων δεν είναι μόνο θεμελιώδης αλλά και επείγουσα. Υπό το πρίσμα αυτής της ανάλυσης, οι προβλεπόμενες στρατηγικές θα πρέπει να λαμβάνουν προσεκτικά υπόψη τους διάφορους, αλληλένδετους, παράγοντες που κρύβονται πίσω από την ανάπτυξη του οργανωμένου εγκλήματος. Λόγω της γεωγραφικής της θέσης, η περιοχή βρισκόταν στη μέση των τεράστιων δυνάμεων και αγορών, οι οποίες, σε συνδυασμό με εσωτερικό γεωγραφικό περιβάλλον που δεν παρείχε πολλά κίνητρα για την οικονομική ανάπτυξη, συνέβαλαν στη δημιουργία διαύλων λαθρεμπορίου και μαύρων αγορών με πολύ

υψηλότερα κέρδη από τις νομικές ανταλλαγές. Οι ιστορικές εξελίξεις προσέφεραν, λοιπόν, ιδανικές συνθήκες για την ανθοφορία του οργανωμένου εγκλήματος, στο σημείο ότι η ύπαρξη οργανωμένου εγκλήματος στα Βαλκάνια γενικώς νοείται ως μια λογική απάντηση σε ένα πολύ συγκεκριμένο σύνολο ιστορικών συγκυριών. Η διαφθορά και οι σκληρές οικονομικές συνθήκες που κληρονόμησε η σοσιαλιστική περίοδο προκάλεσαν τη δημιουργία διακρατικών δικτύων λαθρεμπορίου, που σε πολλές περιπτώσεις ήταν απαραίτητες για την επιβίωση του πληθυσμού, όπου οι πολιτικοί ηγέτες και οι τομείς ασφάλειας συχνά συμμετείχαν άμεσα.

Η ραγδαία ανάπτυξη του διασυνοριακού οργανωμένου εγκλήματος, κυρίως στην Ελλάδα και τη Βαλκανική χερσόνησο, ο τρόπος δράσης των δικτύων εγκλήματος και η απειλή προς τη σταθερότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως και ο βασικός ρόλος που έχει η χρήση των συνόρων στις παράνομες δράσεις εγκληματικών ομάδων και η έννοια της διασυνοριακότητας, η οποία πλέον είναι από τα βασικά συστατικά στο οργανωμένο έγκλημα, χρίζουν έρευνας σε κοινωνιολογικό και εγκληματολογικό επίπεδο και καταδεικνύουν την ανάγκη προστασίας των συνόρων.

Δεν αρκεί, ωστόσο, αυτό. Θα πρέπει στα πλαίσια αυτά να διαφυλάσσονται οι αρχές του κράτους δικαίου και να προστατεύονται τα ανθρώπινα και ατομικά δικαιώματα (Χαραλαμπίκης, 2002). Η ανάγκη αυτή προκύπτει καθώς σε συστήματα πληροφοριών όπως η Eurpol, καταχωρούνται στοιχεία υπόπτων αλλά και ατόμων που πιθανολογικά μπορεί να προβούν σε παράνομη πράξη ή ακόμη και άτομα αμέτοχα στις όποιες δράσεις, που απλώς συνάπτουν σχέσεις ή έχουν επαφές με άτομα που προβαίνουν σε παράνομες δράσεις (Συμεωνίδου – Καστανίδου, 2006). Ακόμη έχει διευρυνθεί η έννοια της αξιόποινης πράξης για άτομα μη εμπλεκόμενα, γεγονός που αποτελεί όντως απειλή στην ατομική ελευθερία, αλλά από τα όργανα της ευρωπαϊκής ένωσης προβάλλονται ως απαραίτητα για την προστασία έναντι του – μη επαρκώς ορισμένου – οργανωμένου εγκλήματος. Δημιουργούνται, συνεπώς, προβληματισμοί σχετικά με τους υπό καθεστώς τυπικά νομιμότητας εγκληματικούς οργανισμούς, με τον υποβιβασμό των ανθρώπινων δικαιωμάτων με επίφαση την ασφάλεια, και με την μείωση του ρόλου του κάθε κράτους και τον έλεγχο από υπερεθνικούς οργανισμούς – γεγονός που βάλλει χώρες όπως την Ελλάδα, καθώς υποβαθμίζει το ρόλο του εθνικού κράτους και δημιουργεί μια κατάσταση διεθνοποίησης, η οποία κατά συνέπεια ενεργεί βλαπτικά προς την

προστασία των δικαιωμάτων. Όπως προαναφέρθηκε, και οι επιχειρήσεις οργανωμένου εγκλήματος πλέον έχουν οικονομική δυνατότητα και πολιτικές επαφές ώστε να λειτουργούν τυπικά ως νόμιμες, και με τη στήριξη μεγάλων πολιτικών και οικονομικών παραγόντων εις βάρος των πολιτών και του ίδιου του κράτους (Λαμπροπούλου, 2012).

Πρέπει να αναφερθεί ξανά ότι τα σύνορα των κρατών, και συγκεκριμένα της βαλκανικής χερσονήσου, έχουν καθοριστικό ρόλο στην επιτυχία των εγκληματικών οργανώσεων, οι οποίες χρησιμοποιούν τις διόδους προς τις αγορές. Η ευρωπαϊκή ένωση προσπαθεί να δράσει προστατεύοντας τα σύνορα, γεγονός που δημιουργεί πολλαπλές προκλήσεις δεδομένης της παγκοσμιοποίησης και της ακεραιότητας των συνόρων.

Πλέον η εθνική νομοθεσία περιλαμβάνει νέα αδικήματα που χαρακτηρίζονται ως διασυνοριακά, έχει διευρύνει τις βάσεις δεδομένων, και είναι εντονότερα παρεμβατική. Αρωγός στην προσπάθεια αυτή είναι ο ιδιωτικός τομέας, ακόμη και άλλα κράτη και οργανισμοί. Συνεπώς, η λύση στην αποτελεσματικότερη διαχείριση και προστασία των συνόρων αποτελεί η συνεργασία της Ελλάδας με τα άλλα κράτη για την πρόληψη αλλά και την αποτελεσματική καταστολή του διασυνοριακού οργανωμένου εγκλήματος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξένη Βιβλιογραφία

- Adler, P. A. (1993). *Wheeling and dealing: An ethnography of an upper-level drug dealing and smuggling community*. Columbia University Press.
- Albanese, J. S. (1995). *White-collar crime in America* (Vol. 95). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Albanese, J. S. (2000). The causes of organized crime: do criminals organize around opportunities for crime or do criminal opportunities create new offenders?. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 16(4), 409-423.
- Albanese, J. S. (2014). *Organized crime in our times*. Routledge.
- Albini, J. L. (1971). *The American Mafia: Genesis of a Legend* (New York: Appleton-Century-Crofts, 1971). Pp. XI-f, 354.
- Benedek, W., Daase, C., Dimitrijevic, V., van Duyne, P., & van Duyne, P. (Eds.). (2010). *Transnational terrorism, organized crime and peace-building: Human security in the Western Balkans*. Springer.
- Bianchini, S. (2012). Political culture and democratization in the Balkans. In *Experimenting With Democracy* (pp. 75-93). Routledge.
- Bitzenis, A. (2016). *The Balkans: foreign direct investment and EU accession*. Routledge.
- Block, A. A. (1979). The snowman cometh: Coke in progressive New York. *Criminology*, 17(1), 75-99.
- Bowden, W., & Hodges, R. (2017). Balkan ghosts? Nationalism and the question of rural continuity in Albania. In *Landscapes of Change* (pp. 213-240). Routledge.

- Budak, J., & Rajh, E. (2014). Corruption as an obstacle for doing business in the Western Balkans: A business sector perspective. *International Small Business Journal*, 32(2), 140-157.
- Campbell, P. B. (2013). The illicit antiquities trade as a transnational criminal network: Characterizing and anticipating trafficking of cultural heritage. *International Journal of Cultural Property*, 20(2), 113-153.
- Christie, E. D. W. A. R. D., & Holzner, M. A. R. I. O. (2003). The dark side of the Balkans (the shadow economy in Southeastern Europe). *WIIW Monthly Report*, 8-9.
- Coolsaet, R. (2010). EU counterterrorism strategy: value added or chimera?. *International affairs*, 86(4), 857-873.
- De Vita, G. E. (2018). How to Reclaim Mafia-Controlled Territory?: An Emancipatory Experience in Southern Italy. In *Public Space Unbound* (pp. 54-68). Routledge.
- Dishman, C. (2005). The leaderless nexus: When crime and terror converge. *Studies in Conflict & Terrorism*, 28(3), 237-252.
- Dukagjini, L., Gjeçov, S., & Fox, L. (1989). *Kanuni i Lekë Dukagjinit*. Gjonlekaj Pub Co.
- Finckenauer, J. O. (2005). Problems of definition: what is organized crime?. *Trends in organized crime*, 8(3), 63-83.
- Gallagher, T. (2003). *The Balkans after the Cold War: From tyranny to tragedy*. Routledge.
- Gallagher, T. (2013). *Outcast Europe: The Balkans, 1789-1989: From the Ottomans to Milosevic*. Routledge.
- Giatzidis, E. (2007). The challenge of organized crime in the Balkans and the political and economic implications. *Journal of Communist Studies and Transition Politics*, 23(3), 327-351.

- Giatzidis, E. (2007). The challenge of organized crime in the Balkans and the political and economic implications. *Journal of Communist Studies and Transition Politics*, 23(3), 327-351.
- Gingeras, R. (2014). *Heroin, organized crime, and the making of modern Turkey*. OUP Oxford.
- Gounev, P. (2003). Stabilizing Macedonia: Conflict Prevention, Development and Organized Crime. *Journal of International Affairs*, 229-240.
- Gupta, S. L. (1984). Potter Stewart, Lawyer. *Barrister*, 11, 22.
- Hagan, F. E. (1983). The organized crime continuum: a further specification of a new conceptual model. *Criminal Justice Review*, 8(2), 52-57.
- Hajdarpašić, E. (2008). Out of the ruins of the Ottoman empire: reflections on the Ottoman legacy in south-eastern Europe. *Middle Eastern Studies*, 44(5), 715-734.
- Hall, R. C. (2012). *The modern Balkans: a history*. Reaktion Books.
- Hobolth, M. (2006, October). Governing the borders of Europe: the establishment of the Frontex agency. In conference on: 'Security, Technology, Borders: EU Responses to New Challenges', Brussels (Vol. 7).
- Holmes, L. (2008). Corruption and organised crime in Putin's Russia. *Europe-Asia Studies*, 60(6), 1011-1031.
- Holmes, S. (1997). Crime and Corruption After Communism. Introduction. *East European constitutional review*, 6(4), 69-70.
- Hutchinson, S., & O'malley, P. (2007). A crime–terror nexus? Thinking on some of the links between terrorism and criminality. *Studies in Conflict Terrorism*, 30(12), 1095-1107.
- Ianni, F. A. (1973). with Elizabeth Reuss-Ianni. 1972. *A Family Business: Kinship and Social Control in Organized Crime*.

- Kurtovic, S., Siljkovic, B., & Milanovic, M. (2015). Long-term impact of foreign direct investment on reduction of unemployment: panel data analysis of the Western Balkans countries. *Journal of Applied Economics & Business Research*, 5(2).
- Lazaridis, G., & Skleparis, D. (2016). Securitization of migration and the far right: the case of Greek security professionals. *International Migration*, 54(2), 176-192.
- Lambropoulou, E. (2012). *Criminology and Crime in Greece*. Sideris. Athens.
- Lock, P. (1999). *Pervasive Illicit Small Arms Availability: A Global Threat*. European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations.
- Lyman, M. D., & Potter, G. W. (1997). *Organized crime* (pp. 426-27). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Marsavelski, A., Sheremeti, F., & Braithwaite, J. (2017). Did nonviolent resistance fail in Kosovo?. *The British Journal of Criminology*, 58(1), 218-236.
- Matei, L. (2011). *Public administration in the Balkans from Weberian bureaucracy to New Public Management* (Vol. 1). Matei Lucica.
- Mavrikos-Adamou, T. (2014). Rule of law and the democratization process: the case of Albania. *Democratization*, 21(6), 1153-1171.
- McIlwain, J. S. (1998). An equal opportunity employer: Opium smuggling networks in and around San Diego during the early twentieth century. *Transnational Organized Crime*, 4(2), 31-54.
- Mitsilegas, V. (2012). Immigration control in an era of globalization: deflecting foreigners, weakening citizens, strengthening the state. *Ind. J. Global Legal Stud.*, 19, 3.

- Naim, M. (2010). *Illicit: How smugglers, traffickers and copycats are hijacking the global economy*. Random House.
- Noutcheva, G., & Aydin-Düzgit, S. (2012). Lost in Europeanisation: The Western Balkans and Turkey. *West European Politics*, 35(1), 59-78.
- Pascali, U. (2001). KLA and Drugs: The “New Colombia of Europe” Grows in Balkans. *Executive Intelligence Review*, 28(24), 70-73.
- Pickering, P. M. (2011). Evaluating the EU state-building model in the Western Balkans. *National Council for Eurasian and East European Research*.
- Pontell, H. N., & Calavita, K. (1993). White-collar crime in the savings and loan scandal. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 525(1), 31-45.
- Ramet, S. P., Hassenstab, C. M., & Listhaug, O. (Eds.). (2017). *Building Democracy in the Yugoslav Successor States: Accomplishments, Setbacks, and Challenges Since 1990*. Cambridge University Press.
- Reuter, P. (1983). *Disorganized crime: The economics of the visible hand* (p. 150). Cambridge, MA: MIT press.
- Rose-Ackerman, S., & Palifka, B. J. (2016). *Corruption and government: Causes, consequences, and reform*. Cambridge university press.
- Scopetea, E. (2017). The Balkans and the Notion of the “Crossroads between East and West”. In *Greece and the Balkans* (pp. 171-176). Routledge.
- Smith Jr, D. C. (1980). Paragons, pariahs, and pirates: A spectrum-based theory of enterprise. *Crime & Delinquency*, 26(3), 358-386.

- Sorensen, J. S. (2003). War as social transformation: Wealth, class, power and an illiberal economy in Serbia. *Civil Wars*, 6(4), 55-82.
- Strazzari, F. (2019). The Shadow of Violence and Intervention: Balkan Wars as an Extralegal Deal. In *The Dark Side of Globalisation* (pp. 199-217). Palgrave Macmillan, Cham.
- Trauner, F. (2009). Post-accession compliance with EU law in Bulgaria and Romania: a comparative perspective. *European Integration online Papers (EIoP)*, Special, (2).
- Treisman, D. (2000). The causes of corruption: a cross-national study. *Journal of public economics*, 76(3), 399-457.
- Tucker, J. A., Tucker, J. L., & Martin, R. A. (2006). *Regional Economic Voting: Russia, Poland, Hungary, Slovakia, and the Czech Republic, 1990-1999*. Cambridge University Press.
- VIOLENCE, A. (2014). Handgun Ownership and Armed Violence in the Western Balkans. *Small Arms*, 2.

Ελληνική Βιβλιογραφία

- Γκουγκίδου, Β. Μ. (2018). Ελλάδα και ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική (Master's thesis).
- Ντόκος, Θ. (2007). Ελληνική Πολιτική Εθνικής Ασφαλείας Στον 21ο αιώνα.
- Στεργιούλης, Ε. (2001). «EUROJUST: Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Δικαστικής Συνεργασίας». *Ποινική Δικαιοσύνη*.
- Συμεωνίδου – Καστανίδου, Ε. (2006). Για ένα νέο ορισμό του οργανωμένου εγκλήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση. *Ποινικά Χρονικά*.
- Φίγγου, Ε., & Σουρβίνου, Μ. Ν. (2013). Μετανάστευση και «ιδιότητα του πολίτη» στην Ελλάδα: Ομάδες εστίασης νέων συζητούν για το νέο μεταναστευτικό νόμο. *Γ'Επιστημονική Επετηρίδα Τμήματος Ψυχολογίας ΑΠΘ*, 419-445.

Φωτιάδης, Α. (2016). Έμποροι των συνόρων.

Χαραλαμπάκης, Α. (2002). «Βασικοί προβληματισμοί ως προς την αντιμετώπιση του διασυνοριακού εγκλήματος από το Ποινικό Δίκαιο». Ποινικά Χρονικά.